

วิชาการ

ISSN 0857-0086

วารสารห้องสมุด

T.L.A. BULLETIN

ปีที่ 56 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2555

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

รายนามคณะกรรมการบริหาร ประจำปี พ.ศ. 2554 - 2555

1. ศาสตราจารย์พิเศษ คุณหญิงแมนมาส ชวลิต	นายกสมาคมฯ
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศา หาญพล	อุปนายกสมาคมฯ คนที่ 1
3. นางสาวเอมอร ตันเถียร	อุปนายกสมาคมฯ คนที่ 2
4. นางสาวศุคนธ์ ศิริวงศ์วรรณ	เหรัญญิก คนที่ 1
5. นางอัจฉรา จารุวรรณ	เหรัญญิก คนที่ 2
6. นางช่อทิพย์ มงคลมัลย์	นายทะเบียน
7. นางสาวพูลสุข ปรีวัตรรรุฒิ	ประธานแผนกวิชาการ คนที่ 1
8. ดร.ทัศนัย วงศ์พิเศษกุล	ประธานแผนกวิชาการ คนที่ 2
9. นางกิ่งแก้ว อ่วมศรี	ประธานแผนกวารสารและสื่อวิชาการ คนที่ 1
10. นายสุรพล ฤทธิ์ร่วมทรัพย์	ประธานแผนกวารสารและสื่อวิชาการ คนที่ 2
11. นางสาวปรียาพร ฤกษ์พินัย	บรรณารักษ์
12. นางสาวกรรณกาญจน์ ถนอมพล	ประธานแผนกมาตรฐานวิชาชีพ คนที่ 1
13. นางอรุณวรรณ พิมพ์พัฒนโยธิน	ประธานแผนกมาตรฐานวิชาชีพ คนที่ 2
14. นายสมชาย ดิบุญนนท์	ประธานแผนกประชาสัมพันธ์ คนที่ 1
15. ดร.นฤมล รื่นไวย์	ประธานแผนกประชาสัมพันธ์ คนที่ 2
16. ดร.ประจักษ์ วัฒนานุกูลิทธิ	ประธานแผนกวิเทศสัมพันธ์
17. นาวาอากาศเอกหญิงนวรรตน์ ทองสรวัย	ประธานแผนกหาทุน
18. นางสาวกัญญา กิตติศรีวรพันธุ์	ปฏิคม
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลภัสส์ วงษ์ประเสริฐ	ประธานแผนกวิจัยและพัฒนา คนที่ 1
20. ดร.เพชรผ่อง มยุชโชติ	ประธานแผนกวิจัยและพัฒนา คนที่ 2
21. นางวิลาวัลย์ ทรัพย์พันแสน	กรรมการ
22. นางสาวนิตย ย์โสธร	กรรมการ
23. นาวาเอกหญิงอำไพ สุริยมงคล	กรรมการ
24. รองศาสตราจารย์น้ำทิพย์ วิภาวิน	กรรมการ
25. นางวีระวรรณ วรรณโท	กรรมการและเลขานุการ

Executive Board of The Thai Library Association

Under the Royal Patronage of H.R.H. Princess Maha Chakri Sirindhorn A.D. 2011 : 2012

1. Prof. Khunying Maenmas Chavalit	President
2. Assoc. Prof. Dr. Tassana Hanpol	Vice President 1
3. Ms. Aim orn Tanthien	Vice President 2
4. Mrs. Suwakhon Siri Wongworawat	Treasurer 1
5. Mrs. Atchara Jaruan	Treasurer 2
6. Ms. Chothip Mongkulmann	Chairperson of Membership Register
7. Ms. Poolsook Priwatworawute	Chairperson of Professional Development and Training 1
8. Dr. Tassanai Wongpisetkul	Chairperson of Professional Development and Training 2
9. Mrs. Kingkaew Aumsri	Chairperson of Thai Library Association Bulletin and Technical Media 1
10. Mr. Surapol Ritruamsup	Chairperson of Thai Library Association Bulletin and Technical Media 2 and Chairperson of School Librarian Group
11. Ms. Preeyaporn Rerkpinai	Librarian and Chairperson of Academic Librarian Group
12. Mrs. Krongkarn Thanompol	Chairperson of Professional Standard 1
13. Mrs. Arunwan Pimpapatanayotin	Chairperson of Professional Standard 2
14. Mr. Somchai Tinyanont	Chairperson of Public Relations 1
15. Dr. Narumol Ruenwai	Chairperson of Public Relations 2
16. Dr. Prachark Wattananusit	Chairperson of International Relations
17. Gp. Capt. Nawarat Tongsaluay	Chairperson of Fund Raising and Chairperson of Special Library Group
18. Assoc. Prof. Dr. Namtip Wipawin	International Librarians and Information Specialists Group
19. Mrs. Kanya Kitisrivorapan	Hospitality
20. Assist. Prof. Dr. Cholabhat Vongprasert	Chairperson of Research and Development 1
21. Dr. Petpong Mayukachot	Chairperson of Research and Development 2
22. Mrs. Wilawan Sapphansaen	Chairperson of National Library Group
23. Miss Saowanit Yasothorn	Current Committee Member
24. Gp. Capt. Ampai Suriyamongkol	Current Committee Member
25. Mrs. Weerawan Wanato	Secretary

ประธานชมรมในสังกัด สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ประธานชมรมบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน

นายสุรพล ฤทธิรวมทรัพย์

Mr. Surapol Ritruamsup

ประธานชมรมบรรณารักษ์สถาบันอุดมศึกษา

นางสาวปรียาพร ฤกษ์พินัย

Ms Preeyaporn Rerkpinai

ประธานชมรมห้องสมุดเฉพาะ

น.อ.หญิงนวรรตน์ ทองสลวย

Gp. Capt. Nawarat Tongsaluay

ประธานชมรมเพื่อหอสมุดแห่งชาติ

นางวิลาวัดน์ ทรัพย์พันแสน

Ms. Wilawan Sapphansaen

ประธานชมรมบรรณารักษ์และนักเอกสารสนเทศนานาชาติ

รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน

Associate Professor Dr. Namtip Wiphawin

ประธานชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. ชุมพจน์ วนิชกุล

Associate Professor Dr. Chumpot Wanichakul

ประธานชมรมบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน

นายกุลธร เลิศสุริยกุล

Mr.Kulthorn Lerdsuriyakul

ประธานชมรมห้องสมุดเพื่อการอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี

นางพรสุรีย์ ศรีจันทร์

Ms.Pornsuree Srichan

วารสารห้องสมุด

T.L.A. BULLETIN

ปีที่ 56 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม ~ ธันวาคม 2555

ISSN 0857-0086

วารสารวิชาการราย 6 เดือน ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

วัตถุประสงค์

1. ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ ความคิด ในสาขาวิชา
บรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง
2. เผยแพร่ผลการทดลอง การค้นคว้า และการวิจัยของสถาบัน
ที่เกี่ยวข้อง
3. เป็นสื่อกลางในการอภิปราย และเปลี่ยนความคิดเห็นของ
สมาชิกและผู้สนใจ

กำหนดออก

ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม-มิถุนายน, กรกฎาคม-ธันวาคม)
ยินดีต้อนรับบทความจากผู้อ่านทุกท่าน โปรดส่งต้นฉบับไปที่
สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ
1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5 แขวงคลองจั่น
เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240
E-mail: tla2497@yahoo.com

การส่งบทความตีพิมพ์โปรดแจ้งประวัติการศึกษา ตำแหน่ง
หน้าที่การงาน ชื่อบทความภาษาอังกฤษ บทคัดย่อภาษาไทยและ
ภาษาอังกฤษ ที่ทำงานที่ติดต่อได้ มีการอ้างอิงตามหลักวิชาการ

บทความทุกเรื่องที่ลงพิมพ์จะได้รับการตรวจอ่านโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ความคิดเห็นและบทความที่ปรากฏในวารสารนี้ เป็นของ
ผู้เขียนแต่ละท่าน ซึ่งไม่จำเป็นต้องตรงกับความคิดเห็นของสมาคมฯ
และคณะผู้จัดทำ การส่งบทความไปตีพิมพ์ต้องได้รับอนุญาต
เป็นลายลักษณ์อักษรจากบรรณาธิการ

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์พิเศษ
คุณหญิงแมนมาส ขวลิต

บรรณาธิการบริหาร

ดร.ประจักษ์ วัฒนานุสิทธิ์

บรรณาธิการประจำฉบับ

นางสาวสุจิตร์ สุภาพ

กองบรรณาธิการ

ดร.ประจักษ์ วัฒนานุสิทธิ์
นางสาวคนธ์ ศิริวงศ์วัฒน
นางสาวเอมอร ดันเถียร
นางสาวสุจิตร์ สุภาพ
นางวีระวรรณ วรรณโท

บรรณาธิการผู้พิมพ์โฆษณา

นางวีระวรรณ วรรณโท

สำนักงาน

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ
1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5
แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ
กรุงเทพฯ 10240
โทร. 02-734-9022-3
โทรสาร 02-734-9021

พิมพ์ที่

หจก. รวิน พรินติ้ง กรุ๊ป
โทร. 08 1421 6821
โทรสาร 0 2463 2015

วารสารห้องสมุด

สารบัญ

ปีที่ 56 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม ~ ธันวาคม 2555

	หน้า
บทบรรณาธิการ	ก
สุจิตร สุภาพ	
พระมหากรุณาธิคุณและพระปรีชาญาณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ด้านภาษา หนังสือ และห้องสมุด	1
ศาสตราจารย์พิเศษ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต	
ห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำบางขวาง	17
สุจิตร สุภาพ	
การประเมินโครงการพัฒนานิสัยรักการอ่าน โรงเรียนบางกะปิ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6	27
วีระวรรณ วรรณโท	
การประชุมสภาบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ครั้งที่ 15	43
ดร.ประจักษ์ วัฒนานุสสิทธิ	
7 ห้องสมุดที่สวยงามที่สุดในโลก	59
สุจิตร สุภาพ	
การศึกษาเปรียบเทียบโปรแกรมเอ็นดิโนต์และโปรแกรมโซเทรโอ ในการจัดการบรรณานุกรมภาษาไทย	73
ผศ.อรทัย วารีสะอาด	

CONTENTS

Volume 56 No. 2 July ~ December 2555

	page
Editorial	A
Suchit Suvaphab	
The Kindness and the Sagacity of His Majesty the King on Languages, Printed Materials and Libraries	1
Prof. Khunying Maenmas Chavalit	
Wisdom Innovative Library of Bang Khuang Central Prison	17
Suchit Suvaphab	
The Development of the Reading Promotion Project Bangkapi School	27
Weerawan Wanato	
Congress of Southeast Asian Librarians (CONSAL): Meeting and General Conference	43
Dr.Prachark Wattananusit	
7 of the world's most beautiful libraries	59
Suchit Suvaphab	
The Comparative Study of EndNote and Zotero in Bibliographic Management for Thai Materials	73
Asst.Prof.Aurathai Wareesa-ard	

บทบรรณาธิการ

วารสารห้องสมุดฉบับนี้ ออกในวโรกาสพิเศษ เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในฉบับนี้ท่านจะพบกับบทความ พระมหากษัตริย์คุณและ พระปรีชาด้านภาษา หนังสือและห้องสมุด โดย ศาสตราจารย์พิเศษ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต และบทความเกี่ยวกับห้องสมุดและการพัฒนาห้องสมุด อาทิ ห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำบางขวาง 7 ห้องสมุดที่สวยงามที่สุดในโลก โดย นางสาวสุจิตร สุภาพ การประเมินโครงการพัฒนานิสัยรักการอ่าน โรงเรียนบางกะปิ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โดย อาจารย์วีระวรรณ วรรณโท การประชุมสภาบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดย ดร.ประจักษ์ วัฒนานุสสิทธิ์ และ การศึกษาเปรียบเทียบโปรแกรมเอ็นดิโนต์และโปรแกรมโซเทอร์โอในการจัดการบรรณานุกรมภาษาไทย โดย ผศ.อรทัย วาริสะอาด

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าสมาชิก โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรณารักษ์ และ ผู้ปฏิบัติงานในห้องสมุด จะได้รับประโยชน์จากวารสารห้องสมุด สำหรับฉบับหน้าท่านจะได้พบกับ กองบรรณาธิการ ชุดใหม่ ภาพลักษณ์ใหม่ โปรดคอยติดตามวารสารห้องสมุด โดยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ต่อไป

นางสาวสุจิตร สุภาพ
บรรณาธิการ

พระมหากษัตริย์คุณและพระปรีชาญาณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

ด้านภาษา หนังสือ และห้องสมุด

ศาสตราจารย์พิเศษ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต

สมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้าของไทยและพระราชวงศ์ตั้งแต่อดีตจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันทรงมีพระมหากษัตริย์คุณและพระปรีชาญาณด้านภาษา หนังสือ และห้องสมุดต่อประชาชนและชาติบ้านเมืองเป็นอย่างยิ่ง ทรงให้รวบรวม บันทึกวิชาการ ความรู้ กฎหมาย วิธีปกครอง การแพทย์ วิทยาศาสตร์ ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมและอื่นๆ ด้วยภาษาไทย ศึกษา ถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้ด้วยภาษาไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงริเริ่มการจัดทำสารานุกรมไทย รวมทั้งส่งเสริมการจัดตั้งห้องสมุด ให้มีการเรียนการสอนและฝึกอบรมบรรณารักษ์

The Kindness and the Sagacity of His Majesty the King on Languages, Printed Materials and Libraries

Prof. Khunying Maenmas Chavalit

Since the ancient time until the present King Bhumibol Adulyadej Reign, Kings of Thailand and members of royal families has been furnished with great abilities on languages, and the creation of documents, books and libraries. They graciously supported on the recording, collecting, interpreting, studying and disseminating knowledge on laws, administrative rules, medicine, science, religion, arts and other branches of knowledge and culture to Thai to people. The present King has initiated the production of encyclopedia, the establishment and promotion of libraries as well as the training of good librarians.

พระมหากษัตริย์คุณและพระปรีชาญาณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ด้านภาษา หนังสือ และห้องสมุด

ศาสตราจารย์พิเศษ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต*

ภาษา หนังสือ กับห้องสมุด ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันทั่วโลกว่า เกี่ยวข้องระหว่างกัน อย่างใกล้ชิด เป็นเครื่องแสดงภูมิปัญญาและอัจฉริยภาพของสังคม ของชาติ และของมนุษยชาติ เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชาติ แต่ละประเทศ ดังจะเห็นได้ว่า ตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมาบรรดาประเทศซึ่งเคยเป็นอาณานิคมของประเทศตะวันตกและจำเป็นต้องใช้ภาษาของประเทศนั้น ๆ เป็นภาษาทางการศึกษาและภาษาของรัฐ เมื่อได้รับอิสรภาพ นโยบายและแผนงานแรกที่รัฐบาลอิสระประกาศใช้และรณรงค์อย่างจริงจัง คือ นโยบายการฟื้นฟูภาษาของตนเป็นภาษาของชาติ มีแผนงานใช้ภาษาของชาติ ทั้งในด้านการศึกษาการปกครอง การเมือง เศรษฐกิจ และอื่น ๆ แทนภาษาที่เคยถูกบังคับให้ใช้

พระมหากษัตริย์ราชของไทย นับแต่โบราณสมัย เมื่อทรงรวบรวมกำลังเป็นปึกแผ่นเป็นบ้านเมืองของคนไทยแล้ว ก็ได้ทรงใช้ภาษาไทยในด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ กฎหมาย ศาสนา และวรรณคดี ให้ภาษาไทยเป็นภาษาที่ใช้บันทึกและถ่ายทอดสรรพวิชาความรู้ ถ่ายทอดพระราชกรณียกิจและพระราชวินิจฉัยในด้านต่าง ๆ กระจายไปสู่ข้าราชการและประชาชน เป็นสื่อสัมพันธ์ และผูกพันคนไทยต่างเผ่าต่างภาษาถิ่นเข้าไว้เป็นหนึ่งเดียวกัน ให้มีเอกภาพและเอกลักษณ์ทางภาษา ลดการพึ่งพาอาศัยภาษาต่างประเทศให้น้อยลงเป็นลำดับ จนคนไทยมีภาษาไทยและหนังสือไทย ทั้งในด้านพระพุทธศาสนา กฎหมาย เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง การทหาร การวิจัย การสร้างและถ่ายทอดวรรณกรรม ศิลปะการแสดง และการสื่อสารเรื่องราวข่าวสารในชีวิตประจำวัน

การรวบรวมวัสดุนานาชาติ ซึ่งใช้บันทึกและกระจายถ่ายทอดความรู้ เรื่องราวข่าวสารต่าง ๆ ในประเทศไทย เป็นกิจกรรมที่จำเป็นยิ่งในการรักษาไว้ และกระจายสารนิเทศที่สั่งสมและพัฒนา กันมาหลายชั่วอายุคน พระมหากษัตริย์ราชของไทย ก็ได้ทรงตระหนักความจำเป็นในด้านนี้ โปรดเกล้าฯ ให้รวบรวมสารนิเทศทั้งในด้านยุทธศาสตร์ แพทยศาสตร์ และตำราวิชาการความรู้ต่าง ๆ

*อ.บ., M.A. (Library Science) Cert. of Teaching Methods of Librarianship, ศศ.ด. กิตติมศักดิ์ (บรรณารักษศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ข้าราชการบำนาญ อดีตผู้อำนวยการกองหอสมุดแห่งชาติ และอดีตรองอธิบดีกรมศิลปากร กิตติเมธี ประธานคณะกรรมการที่ปรึกษาประจำสาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และนายกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ทางด้านพระพุทธศาสนา กฎหมาย วรรณคดี การเมือง การปกครอง เข้าไว้ในแหล่งเดียวกันเป็นส่วนพระองค์ รวมทั้งพระบรมวงศานุวงศ์ พระภิกษุในวัด และประชาชน ทรัพย์สินทางปัญญา ก็ได้ตกทอดมาถึงปัจจุบัน เนื่องจากพระมหากรุณาธิคุณและพระปรีชาญาณด้านภาษา หนังสือและห้องสมุดโดยแท้

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 แห่งจักรีบรมราชวงศ์ และกรุงรัตนโกสินทร์ ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญ มีการกระจายอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบไปสู่ประชาชน มอบให้รัฐบาลและส่วนราชการส่วนหนึ่งรับผิดชอบในหนังสือเรียน และหนังสือส่งเสริมการอ่าน เปิดโอกาสให้สำนักพิมพ์เอกชนจัดพิมพ์หนังสือสารคดีและบันเทิงคดีได้อย่างเสรีและแพร่หลาย แหล่งรวบรวมสื่อความรู้ คือ ห้องสมุดประเภทต่างๆ ศูนย์สารนิเทศ ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร และอื่นๆ เพื่อประโยชน์ให้แก่ประชาชน รวมทั้งนักศึกษา นักวิจัย นักวิชาการ ผู้บริหาร ผู้กำหนดนโยบาย และผู้ปฏิบัติงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

แม้กระนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ผู้ทรงอัจฉริยภาพทั้งในด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสมัยใหม่และศิลปะศาสตร์หลายแขนง ก็ได้ทรงทอดทิ้งภาษาไทย รวมทั้งพัฒนาการด้านหนังสือไทยและบริการห้องสมุดสำหรับประชาชนชาวไทย พระปรีชาสามารถทางด้านภาษาไทย เป็นที่แจ้งประจักษ์ ด้วยพระมหากรุณาธิคุณในด้านการผลิตและพัฒนาหนังสือ และด้านบริการห้องสมุดเป็นที่ซาบซึ้งแก่ปวงชนชาวไทยมาเป็นเวลานาน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเจริญวัยในต่างประเทศ ทรงศึกษาภาษาต่างประเทศ คือ ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน และภาษาละตินอย่างแตกฉาน พระปรีชาสามารถในการใช้ภาษาเหล่านี้ปรากฏชัดเจนเมื่อเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ และเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศในยุโรป สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลียตามคำกราบบังคมทูลเชิญของประมุขแห่งประเทศนั้นๆ “ทรงเป็นนักภาษาที่เชี่ยวชาญพระองค์หนึ่ง รับสั่งภาษาต่างประเทศได้ถึง 3 ภาษา คือ ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส และภาษาเยอรมัน ในด้านภาษาอังกฤษนั้น เรียกได้ว่าครอบคลุมทักษะทางภาษาทุกทักษะ คือ ทักษะการพูด การฟัง การอ่าน การเขียน และการแปล” (คุณกัญดา ธรรมมงคล. 2530)

ในระหว่างเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศต่าง ๆ จะต้องมีการสนทนากับเจ้าประเทศใดประเทศหนึ่ง คือ ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมัน การเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศใดที่พูดภาษาใด เช่น เมื่อเสด็จพระราชดำเนินยังประเทศแคนาดา ซึ่งมีประชาชนส่วนหนึ่งเป็นชาวฝรั่งเศสโดยกำเนิด ประเทศแคนาดาใช้ภาษาทั้งสองภาษา แล้วแต่ว่าเมืองไหนราษฎรส่วนมากมีเชื้อสายอังกฤษ หรือฝรั่งเศส เป็นที่ปลาบปลื้มและชื่นชมต่อผู้ฟังยิ่งนัก มีเพียงแต่จะทรง

พระราชดำรัสเป็นทางการได้อย่างยอดเยี่ยมเท่านั้น หากมีพระปฏิภาณและความฉับไวในการเข้าใจความหมายทั้งโดยตรง และความหมายโดยอ้อม มีพระสติปัญญาความสามารถในการรักษาสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยฉับไวและได้เตรียมพระองค์ไว้ก่อน มีพระอารมณ์ขันและหน้ารู้ภาษาเหล่านั้นอย่างดี ทรงสามารถ “เล่นคำ” อย่างเหมาะสมแก่เหตุการณ์เฉพาะได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่ยกย่องในนานาประเทศ

พระอัจฉริยภาพในทางภาษาต่างประเทศเห็นได้จากพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เรื่อง **ความทรงจำในการตามเสด็จต่างประเทศเป็นทางการ** ทรงพิมพ์พระราชทานเนื่องในวันเฉลิมพระชนมายุ 3 รอบ 12 สิงหาคม พ.ศ.2511 และพระนิพนธ์ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิภาวดีรังสิต เรื่อง **ตามเสด็จอเมริกา : จดหมายถึงเพื่อน 14 มิถุนายน ถึง 18 สิงหาคม พ.ศ.2503** จากหนังสือสองเล่มทำให้ทราบว่าตลอดเวลาเสด็จพระราชดำเนินไปต่างประเทศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพิถีพิถันในการตรวจแก้ไขร่างพระราชดำรัส บางครั้งทรงเตรียมพระราชดำรัสด้วยพระองค์เอง บางครั้งแม้ทรงเตรียมพระราชดำรัสไว้ แต่สถานการณ์เฉพาะหน้าทำให้ไม่อาจทรงใช้พระราชดำรัสที่ทรงเตรียมมา ต้องทรงตอบด้วยพระปฏิภาณอย่างฉับไวทันที

ในด้านภาษาไทยนั้น เนื่องจากทรงเจริญวัยในต่างประเทศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จึงได้ทรงศึกษาภาษาไทยเพียงเล็กน้อย เมื่อครั้งทรงดำรงตำแหน่งสมเด็จพระอนุชาธิราช ทรงศึกษาภาษาไทยจากพระอาจารย์ผู้ถวายพระอักษรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอาเนันทมหิตล บ้างเล็กน้อย ต่อเมื่อตามเสด็จพระบรมเชษฐาธิราชเสด็จนิวัติพระนครครั้งหลังสุด จึงได้ทรงศึกษาภาษาไทยอย่างจริงจัง ด้วยทรงเห็นว่าภาษาไทยเป็นภาษาสำคัญที่สุดของคนไทย ทรงตระหนักถึงความสำคัญของภาษาสำหรับเอกราชและความเจริญของประเทศชาติ ดังปรากฏในพระราชนิพนธ์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ (2511 : 336 - 391 อ้างถึงใน คุณกัญญา ธรรมมงคล. 2530: 12) คราวที่เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศออสเตรเลียมหาวิทยาลัยเมลเบิร์นถวายปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในพระราชนิพนธ์ตอนหนึ่ง ทรงกล่าวถึงพระราชดำรัสว่า

“ข้าพเจ้าเห็นว่าพระราชดำรัสวันนั้นดีมาก ทรงกล่าวถึงพระราชดำรัสว่าทรงเล่าถึงวัฒนธรรมอันเก่าแก่ของไทยเราว่า เรามีเอกราช มีภาษาของเราเอง มีตัวหนังสือซึ่งคิดขึ้นใช้เอง เราตั้งกฎหมายการปกครองของเราเอง ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนมากกว่า 700 ปีแล้ว...”

พระปรีชาสามารถทั้งในด้านภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เป็นที่แจ้งประจักษ์ในพระราชนิพนธ์แปลหลายเรื่อง ทรงมีคุณสมบัตินักแปลที่ดีอย่างครบถ้วน คือ ทรงทราบภาษาต้นฉบับในภาษาเดิมอย่างลึกซึ้ง ทรงเข้าถึงพื้นฐานปัญญาอารมณ์ ความหมายลึกซึ้ง ซึ่งอยู่เบื้องหลังคำที่ใช้ ทรงมีความอดทนต่อต้นฉบับที่ผู้เขียน อาจเขียนไม่ชัดเจน หรือเขียนในอีกประเด็นหนึ่ง ซึ่งตามธรรมดา นักแปลบางคนรู้สึกอึดอัด และหงุดหงิด นอกจากนี้ยังมีข้อความ ชื่อบุคคลและเรื่องราวบางตอนในต้นฉบับ ซึ่งยากแก่ความเข้าใจของผู้แปลและผู้อ่านฉบับแปล นักแปลจึงต้องเป็นผู้ที่อ่านและค้นคว้าเรื่องราวที่แปล บางครั้งก็ต้องทำคำอธิบายให้เป็นที่เข้าใจของผู้อ่านฉบับแปลด้วย เนื่องจากแต่ละภาษามีคุณลักษณะโครงสร้างไวยากรณ์แตกต่างกัน ผู้แปลต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาที่จะแปลออกมาอย่างมีประสิทธิภาพด้วย ถ้าแปลจากภาษาต่างประเทศ ต้องให้ปราศจาก “กลิ่นนมเนย” พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรอบรู้ทั้งภาษาต้นฉบับ และภาษาไทย ฉบับที่แปลออกมานั้นจึงเป็นสำนวนภาษาไทยแท้ ดังปรากฏในหลายเรื่องที่ทรงแปลพระราชนิพนธ์แปลนั้นมีทั้งบทความที่มีความยาวขนาดต่างๆ กัน และหนังสือทั้งเล่มซึ่งมีความยาวหลายร้อยหน้า

เมื่อทรงศึกษาภาษาไทยแตกฉานแล้ว ทรงนำมาใช้เพื่อการเขียนที่ปรากฏแก่ประชาชนเป็นครั้งแรก คือ พระราชนิพนธ์เรื่อง **พระราชนุกิจรัชกาลที่ 8** ซึ่งทรงใช้ภาษาไทยเรียบง่าย ใช้คำที่มีความหมายชัดเจน ตามแบบฉบับการบันทึกพระราชนุกิจในรัชกาลก่อนๆ ซึ่งต้องเว้นว่างไปช่วงหนึ่ง เพราะเมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้วขาดการบันทึกไป พระราชนิพนธ์นี้ทำให้ราษฎรได้ทราบถึงพระราชจริยวัตรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอาหนักหมิตล และซาบซึ่งในพระมหากษัตริย์คุณที่พระราชทานแก่ประชาชนและประเทศชาติแม้นในยามว่างพระราชกิจพระราชนิพนธ์เรื่องที่สองซึ่งเป็นเรื่องซาบซึ่งฝังใจผู้อ่านตราบนานทุกวันนี้ คือ พระราชนิพนธ์เรื่อง **เมื่อข้าพเจ้าจากสยามสู่สวีเดน** ทรงใช้ภาษาไทยถ่ายทอดความในพระราชหฤทัยที่ทรงผูกพันกับประชาชนชาวไทยและเมืองไทย ดังจะขออัญเชิญบางตอนในพระราชนิพนธ์มาให้แก่ผู้ที่มิเคยอ่านได้แจ้งประจักษ์ในพระมหากษัตริย์คุณ ดังนี้

“เมื่อออกจากพระที่นั่งไพศาลทักษิณมายังพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ผู้คนอะไรช่างมากมายเช่นนี้ เมื่อวานนี้ เจ้าหน้าที่ได้เข้ามาถามว่า จะอนุญาตให้ประชาชนเข้ามาหรือไม่ในขณะที่เป็นวันถวายบังคมพระบรมศพ ตอบเขาว่า “ให้เข้ามาสิ” เพราะเหตุว่าวันอาทิตย์เป็นวันสำหรับประชาชน เป็นวันของเขาจะไปห้ามเสียกระไรได้ และยิ่งกว่านั้น ยังเป็นวันสุดท้ายก่อนเราจะจากบ้านเมืองไปด้วยข้าพเจ้าก็อยากจะแลเห็นราษฎรเพราะกว่าจะได้กลับมาเห็นเช่นนี้คงอีกนานมาก...”

อีกตอนหนึ่งทรงไว้ว่า “ตามทางที่ผ่านมาได้ยินเสียงใครคนหนึ่งร้องขึ้นมาดั่งๆ ว่า “อย่าละทิ้งประชาชน” อยากจะร้องบอกลงไปว่า ถ้าประชาชนไม่ “ทิ้ง” ข้าพเจ้าแล้วข้าพเจ้าจะ “ละทิ้ง” อย่างไรได้ แต่ร่วงเร็วและเลยไปไกลเสียแล้ว”

การทรงศึกษาภาษาไทยนั้น คุณกัญดา ธรรมมงคล ได้กล่าวไว้ว่าได้ทรงศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับศัพท์ ภาษาบาลีและสันสกฤต ซึ่งเป็นที่มาของคำที่ใช้อยู่ในภาษาไทยจำนวนมาก จึงทรงศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง ทรงเห็นว่าหากเข้าใจศัพท์และที่มาของศัพท์นั้น ก็จะสามารถเข้าใจความหมายของธรรมะได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น พระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทภาษาไทยก็ทรงตรวจแก้ด้วยพระองค์เองกว่าพระบรมราโชวาทจะปรากฏต่อประชาชนต้องทรงใช้เวลาคร่ำเคร่ง ทรงพิถีพิถันทั้งด้านความคิดและถ้อยคำที่ใช้ทรงร่างและทรงพิมพ์ข่าวสารที่ส่งมาทางวิทยุสื่อสารในวันปีใหม่ ทรงร่างพระราชดำรัสอวยพรพระราชทาน ทรงปรุและส่งด้วยพระองค์เองทางเครื่องโทรพิมพ์ดังที่ได้ขออัญเชิญพระราชดำรัสอวยพรวันปีใหม่ เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ.2529 ดังนี้

“กส.9 ขอขอบใจทุกคน และถือโอกาสอวยพรปีใหม่ด้วยถ้อยคำต่าง ๆ ให้พิจารณาดังต่อไปนี้

เห็นตรง	พูดไพเราะ	จิตมั่นคง
หมั่นเพียร	งานสุจริต	คิดดี
แจ้งสว่าง	สวยงาม	สงบร่มเย็น
เป็นทางขจัดทุกข์โศก		บรรลุความสุขความเจริญ

กส.9 ปรุ 311430 ธ.ค. 2529”

ในพระบรมราชโองการเนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ.2502 มีพระราชดำรัสตอนหนึ่ง ซึ่งแสดงถึงความที่ทรงตระหนักในความสำคัญของภาษาไทยและทรงเป็นห่วงในการใช้ภาษาไทย ดังจะขออัญเชิญมาดังนี้

“...เมื่อมาคำนึงถึงวิธีที่จะนำความรู้ไปใช้ประโยชน์จะต้องอาศัยสิ่งใดบ้างแล้วก็เห็นว่า สิ่งสำคัญที่สุด คือ ภาษา การได้มาซึ่งวิชาความรู้ต้องอาศัยภาษา การนำวิชาความรู้ไปใช้ก็ย่อมต้องอาศัยภาษาอีก”

“ในปัจจุบันปรากฏว่า ได้มีการใช้ถ้อยคำออกจะฟุ่มเฟือยไม่ตรงกับความหมายอันแท้จริง อยู่เนืองๆ ทั้งการออกเสียงไม่ถูกต้องตามอักขรวิธี ถ้าปล่อยให้เป็นอย่างนี้ภาษาของเราก็มีแต่จะเสื่อมโทรมชาติไทยเรามีภาษาของเราใช้เอง เป็นสิ่งอันประเสริฐอยู่แล้ว เป็นมรดกที่มีค่าตกทอดมาถึงเรา ทุกคนจึงมีหน้าที่จะต้องรักษาไว้”

เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ.2505 ทรงพระกรุณาแก่ชุมนุมภาษาไทยคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยโดยได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงร่วมในการประชุมทางวิชาการของชุมนุม ทรงเป็นประธานของที่ประชุม และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปพงศ์ประพันธ์ ฯพณฯ นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ (ขณะนั้นเป็นเอกอัครราชทูตไทยประจำ ประเทศอินเดีย) และหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพสุวรรณ ร่วมชี้แจงปัญหาเกี่ยวกับภาษาไทยด้วย ทั้งสามท่านเป็นนักปราชญ์ทางภาษาและวรรณกรรม ได้พระราชทานพระราชวโรกาสให้ผู้เข้าฟัง การอภิปรายแสดงความคิดเห็นด้วย คือ พล.ต.หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช และศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์

ประเด็นสำคัญในพระราชดำรัสในการประชุมวันนั้น สมควรที่คนไทยพึงทราบรับใส่เกล้าฯ ไว้เป็นแนวทางพิจารณาเกี่ยวกับภาษาไทย และการใช้ภาษาไทย ขออัญเชิญมาดังนี้

เรื่องความสำคัญของภาษาไทย “...ภาษาไทยนั้นเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของชาติ ภาษาทั้งหลายเป็นเครื่องมือของมนุษย์ชนิดหนึ่ง คือ เป็นทางสำหรับแสดงความคิดเห็นอย่างหนึ่ง เป็นสิ่งที่สวยงามอย่างหนึ่ง เช่น ในทางวรรณคดีเป็นต้น ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องรักษาเอาไว้ให้ดี ประเทศไทยนั้นมีภาษาของเราเอง ซึ่งต้องหวงแหน ประเทศใกล้เคียงของเราหลายประเทศ มีภาษาของตนเอง แต่ว่าเขาไม่ค่อยแข็งแรง เขาต้องพยายามหาทางที่จะสร้างภาษาของตน ไว้ให้มั่นคง เรามีโชคดีที่มีภาษาของตนเองแต่โบราณกาล จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะรักษาไว้...”

เรื่องการรักษาภาษา “...ปัญหาเฉพาะในด้านการรักษาภาษานี้ก็มีหลายประการ อย่างหนึ่งต้องรักษาให้บริสุทธิ์ในทางออกเสียง คือ ให้ออกเสียงให้ถูกต้องชัดเจน อีกอย่างหนึ่ง ต้องรักษาให้บริสุทธิ์ในวิธีใช้ หมายความว่าวิธีใช้คำมาประกอบเป็นประโยค นับเป็นปัญหาที่สำคัญ ปัญหาที่สามคือความร่ำรวยในคำของภาษาไทย ซึ่งพวกเรานึกว่าไม่ร่ำรวยพอ จึงต้องมีการบัญญัติ ศัพท์ใหม่มาใช้ ที่โต๊ะนี้ก็มี “ศัพท์บัญญัติกร” หลายท่าน นี้ก็จะได้เป็นศัพท์บัญญัติกร ไปอีกคนหนึ่ง...”

เรื่องศัพท์บัญญัติ “...การบัญญัติศัพท์ใหม่ก็เป็นสิ่งสำคัญเหมือนกัน จำเป็นแต่อันตราย...สำหรับคำใหม่ที่ตั้งขึ้นมีความจำเป็นในทางวิชาการไม่ใช่บ่อย แต่บางคำที่ง่าย ๆ ก็ควรจะมี ควรจะใช้คำเก่า ๆ ที่เรามีอยู่แล้ว ไม่ควรจะมาตั้งศัพท์ใหม่ให้ยุ่งยากแต่ก็อาจเป็นด้วยเห็นว่าไม่โก้ก็ต้องใช้คำใหม่ ๆ แต่การตั้งคำใหม่นั้น มีหลักหลายประการ ผู้ที่ตั้งคำนั้นต้องรู้คำและหลักภาษาลึกซึ่งทั้งภาษาไทยภาษาต่างประเทศไม่เฉพาะภาษาอังกฤษ ต้องทราบถึงภาษาอื่น ๆ ด้วย ต้องทราบถึงหลักภาษาอังกฤษเอง คือมาจากไหน มาจากความคิดอะไร เพื่อจะไม่ให้ผิดพลาดไปอย่างตลกขบขันทีเดียว...”

“มีข้อสังเกตอย่างหนึ่งว่าภาษาไทยหรือภาษาทั้งหลายที่ใช้กันปัจจุบันนั้นเป็นภาษาที่มีชีวิต เป็นภาษาที่ประชาชนใช้ ย่อมต้องมีการเปลี่ยนแปลงในความหมาย ถ้าเราบัญญัติศัพท์อะไรขึ้นมา ก็จะขอให้ประชาชนทั้งประเทศเป็นผู้ที่มีความคิดในด้านภาษา เป็นศัพท์บัญญัติกรกันทั้งชาติหรือเป็นวิทยากรผู้ที่มีความรู้ทั้งชาติก็ไม่ได้...แต่ว่าพูดถึงบัญญัติศัพท์ คำต่าง ๆ ที่มาจากคณะกรรมการ ประชาชนก็มาใช้ บางทีก็มาใช้อย่างผิด ๆ ถูก ๆ ไม่ใช่ว่าบัญญัติศัพท์ขึ้นมาแล้ววางไว้ให้เด็ก ๆ ใช้ เช่นเดียวกับผู้ที่ทำปืนขึ้นมา ทำขึ้นมาแล้ววางไว้ในโรงเรียนให้ยิงกันจนปนปี ให้เล่นกันจนเกิด อันตรายแล้วบอกว่า สร้างปืนขึ้นมาต่างหาก ไม่ได้ให้เอามายิงกันเล่น ไม่มีความผิดอะไรเลย คนที่ทำปืนแล้วนำมาให้เด็กใช้เช่นนี้ย่อมมีความผิดด้วย ส่วนคนที่บัญญัติศัพท์ขึ้นมาให้ผู้ไม่มีความรู้ในด้านวิชาภาษาเอาไปใช้เพราะฟังเข้าที่ดี ก็ผิด...”

“...มีข้อสังเกตอย่างหนึ่งซึ่งน่าจะยำ คือ การบัญญัติศัพท์ว่าภาษาไทยที่เอาคำสองคำมา ประกอบกันเป็นคำใหม่ได้ ซึ่งเป็นคุณสมบัติของภาษาไทยอย่างหนึ่ง การประสมสองคำหรือสอง ส่วนเป็นคำหนึ่งนั้น ย่อมต้องทำตามหลักวิชาของภาษา ต้องระวังไม่ให้เป็นปีศาจ หรือตัวที่เป็นคำที่ไม่สมประกอบคือ เอาสองภาษามาประสม...” (ชุมนุมภาษาไทย. 2506 : 170, 176, 199)

เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2535 เนื่องในวโรกาสที่คณะบุคคลต่างๆ เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายชัยมงคลในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งในพระราชดำรัส แสดงให้เห็นถึงพระราชหฤทัยผูกพันกับวิวัฒนาการของภาษาและภาษาไทยของท้องถิ่น

“...พูดถึงความเปลี่ยนแปลงที่ได้เห็นมาตลอดหลายสิบปี มาคิดดูในปัจจุบันนี้เปลี่ยนแปลงไปมาก แม้จะฟังที่เขาพูดทางวิทยุหรือโทรทัศน์ เสียงพูดนั้นก็เปลี่ยนแปลงไป การออกเสียงของ ผู้ที่ประกาศโฆษณา ประกาศข่าวในวิทยุ เสียงเปลี่ยนไปมาก เราก็มาคิดดู ทำไมมีการเปลี่ยนแปลง อย่างนี้ ดีหรือไม่ดี ทุกอย่างต้องมีการพัฒนาพูดถึงความเปลี่ยนแปลงในการออกเสียง หรือ ในการพูดนั้น ก็ต้องกลับมาถึงตัวเองก่อนนี้ พูดคงไม่เหมือนเดี๋ยวนี้นี้ และมีคนสังเกตว่า ระยะเวลาหนึ่ง พระเจ้าอยู่หัวไม่พูดภาษาไทยกรุงเทพฯ พูดภาษาไทยต่างจังหวัด ไม่ใช่กรุงเทพฯ...”

“เราก็พิจารณาว่า ทำไมและมานึกดูว่า ภาษาไทยกรุงเทพฯ นี้ ความจริงเป็นภาษาไทยที่ไม่ถูกต้อง ค่อนข้างจะเป็นภาษาไทยที่คละ ภาษาไทยดั้งเดิมนั้นที่จริงเป็นภาษาที่เรียกว่าต่างจังหวัด คนที่พูดในภาคเหนือ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในภาคใต้ คนที่พูดแบบพื้นเมือง แบบชาวบ้าน เสียงเขาเหมือน ๆ กัน คล้ายคลึงกันมาก ก็หมายความว่า ภาษาไทยดั้งเดิมจริง ๆ นั้น ไม่ใช่กรุงเทพฯ อย่างไรก็ตาม คนที่กล่าวหาว่า พระเจ้าอยู่หัวพูดภาษาไทยแบบต่างจังหวัด อันนี้ก็อาจเป็นเพราะว่าได้ไปคุยกับชาวบ้านมากหน่อย จนทำให้สำเนียงเปลี่ยนแปลงไปบ้าง”

นอกจากนี้ ได้พระราชทานข้อสังเกตถึงความเปลี่ยนแปลง เสียงตัวอักษรบางตัว เช่น ตัวอักษรควบ สด ซึ่งคนไทยครั้งหนึ่งออกเสียงไม่ได้ จึงต้องลงเสียงสระอะข้างหลังตัว เช่น สดางค์ ครั้งหนึ่งออกเสียงเป็น สะดางค์ แต่ต่อมาก็เปลี่ยนเป็นเรื่อง สด ควบได้ มีการเปลี่ยนเสียงสระสั้นเป็นสระยาว “ฉัน” กลายเป็น “ฉาน” นอกจากนี้มีการเปลี่ยนแปลงของเสียงวรรณยุกต์ “เสียงจะสูงขึ้นเรื่อยไป เสียงโทกลายเป็นเสียงตรี เสียงตรีกลายเป็นเสียงจัตวา เลยทำให้ฟังดูแปลก เป็นอย่างนี้ได้ยังไงจะมาจากภาษาฝรั่งก็เป็นได้ แต่บางคนที่ไม่รู้ภาษาฝรั่งก็ออกเสียงอย่างนี้ ...อาจจะเปลี่ยนแปลงเพราะเหตุว่าความเป็นอยู่ของคน อย่างเช่น อาหารทำให้ร่างกายเราแตกต่างกันไป ก็สังเกตได้ว่า คนสมัยก่อนกับคนสมัยนี้ รูปร่างหน้าตาเปลี่ยนไปบ้างอาจจะทำให้ การเปล่งเสียงนี้เปลี่ยนไปก็หมายความว่า อาหารหรือความเป็นอยู่ การบำรุงรักษาร่างกายเปลี่ยนไป ถ้าเป็นเช่นนี้ก็อาจพอทนได้ เพราะว่าส่วนมากที่เห็นประชาชนในประเทศไทยก็มีอนามัยดีขึ้น...”

ภาษานั้น นอกจากเป็นสิ่งจำเป็นในการสื่อความคิด ประสบการณ์ ความรู้เรื่องราวข่าวสารกัน สร้างสัมพันธ์ไมตรีในหมู่เหล่า ใช้ในการศึกษาอบรมสั่งสอนโดยคำพูดหรือภาษาพูดแล้ว ยังมีภาษาเขียน ซึ่งบรรพบุรุษของเราได้ใช้ปัญญาและอัจฉริยภาพทางภาษาสร้างขึ้น ภาษาเขียนมีความสำคัญและจำเป็นยิ่งยวด ในการบันทึกไว้ซึ่งความรู้ ความคิด ประสบการณ์ เรื่องราวข่าวสารที่จำเป็นในการพัฒนาความคิดจิตใจของคนเรา จิตใจ อารมณ์ อันเป็นนามธรรม รวมทั้งในการสร้างสรรค์ บรรดาสิ่งที่เป็นนามธรรมด้วย สิ่งที่บันทึกความรู้เพื่อป้องกันการลืม และเพื่อการกระจายถ่ายทอดความรู้ได้เกิดขึ้นหลายพันปีแล้ว มีวิวัฒนาการติดตามลำดับ ควบคู่ไปกับเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นตามยุคตามสมัย ได้มีการนำมาใช้เพื่อพัฒนาสัญลักษณ์ รูปแบบ และโครงสร้างวรรณกรรมในรูปของหนังสือและสิ่งพิมพ์อื่นๆ

ในระหว่างปี พ.ศ.2514 และ พ.ศ.2515 ซึ่งองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติได้ประกาศเป็นปีหนังสือสากล เชิญชวนให้ประเทศสมาชิกขององค์การรวมพลังกันสร้างความวัฒนาถาวรให้แก่วงการการผลิตและการอ่านหนังสือ ประเทศไทยในฐานะสมาชิกขององค์การได้ร่วมจัดงานฉลองมีกิจกรรมเกี่ยวกับการผลิตหนังสือ การเผยแพร่หนังสือ การส่งเสริม

การอ่านหนังสือหลายประการ เป็นการสร้างแนวคิดใหม่ที่น่าไปสู่การพัฒนาหนังสือครบวงจร อย่างยั่งยืนได้มีพิธีเปิดปีหนังสือระหว่างชาติ พ.ศ.2515 และงานแสดงการพิมพ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 3 ณ อาคารใหม่ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว เมื่อวันศุกร์ที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2515 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ทรงพระมหากรุณาธิคุณเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดงาน พระราชดำรัสตอนหนึ่งว่าด้วยหนังสือ ดังขอ อัญเชิญมานี้

“หนังสือเป็นเสมือนคลังที่รวบรวมเรื่องราว ความรู้ ความคิด วิทยาการทุกด้านทุกอย่าง ซึ่งมนุษย์ได้เรียนรู้ได้คิดอ่านและเพียรพยายามบันทึกรักษาไว้ด้วยลายลักษณ์อักษร หนังสือแพร่ไปถึงที่ใด ความรู้ความคิดก็แพร่ไปถึงที่นั้น หนังสือจึงเป็นสิ่งมีค่าและมีประโยชน์ที่ประมาณมิได้ในแง่ที่เป็นบ่อเกิดแห่งการเรียนรู้ของมนุษย์”

ได้มีพระราชดำรัสเรื่องการพิมพ์ในลำดับต่อไปว่า “การพิมพ์นั้นเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการเรียนรู้ เพราะช่วยให้หนังสือเกิดได้มากและสะดวกขึ้น ยิ่งกว่านั้นยังช่วยให้สามารถแพร่ภาพและสิ่งอื่นๆ นอกเหนือจากหนังสือได้อีกมากมาย ความก้าวหน้าของหนังสือและการพิมพ์ ทำให้วิทยาการ การติดต่อสื่อสาร การทำความเข้าใจกันและกันระหว่างมนุษย์เจริญแพร่หลายไปได้ อย่างไพศาล จนอาจกล่าวได้ว่าทุกวันนี้เราสามารถใชหนังสือและการพิมพ์เป็นเครื่องมือบันทาลความสำเร็จที่เราต้องการเกือบทุกอย่างได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด”

เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ.2514 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมการบริหารของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ เข้าเฝ้าฯ ถวายหนังสือและตู้หนังสือสำหรับโรงเรียนชาวเขา

ต่อมาเมื่อวันพฤหัสบดีที่ 25 พฤศจิกายน ปีเดียวกันได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมาชิกของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ เข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานพระบรมราโชวาท ณ ศาลาดุสิดาลัย พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ได้ทรงชี้ให้เห็นความสำคัญของหนังสือที่มีต่อมนุษย์ว่า

“หนังสือนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการที่จะทำให้คนเรามีความก้าวหน้าเพราะว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาแล้ว ต้องหัด ต้องเรียน ทั้งในทางกายและทางใจ เพื่อที่จะมีความสามารถ และมีความรู้ที่จะดำรงชีพได้ มนุษย์นี้ต่างกับสัตว์กับทั้งหลายทั้งปวงก็โดยที่ได้ใช้ปัญญา ใช้ความคิด ใช้สมองมาทำให้ก้าวหน้าไกลมากกว่าสภาพที่เกิดมาเป็นกายคนอย่างสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงที่เกิดมาแล้ว...”

“...มาเมื่อโลกสมัยใหม่ขึ้น เมื่อมนุษย์เห็นว่าความรู้ต่างๆ ถ้าเก็บเอาไว้และใช้เมื่อมีความจำเป็นก็จะง่ายขึ้น และจะแพร่หลายออกไปมากขึ้น ก็จดลงไว้ หมายถึงเขียนหนังสือ ถ้าเขียนด้วยมือก็ใช้เวลานาน และบางทีก็เหน็ดเหนื่อยจนกระทั่งทำไม่ได้หรืออีกอย่างหนึ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ เขียนฉบับหนึ่งแล้วถ้าใครอยากได้ก็ต้องเขียนมาลอกต่อไป จึงเกิดความคิดทำหนังสือที่เรารู้จักกันทุกวันนี้ด้วยการพิมพ์ การพิมพ์ก็ได้พัฒนาขึ้นไปอย่างมาก ทำให้การพิมพ์หนังสือง่ายขึ้น และแพร่หลายได้มากขึ้น โดยกว้างขวาง...”

“...หนังสือนี้ ถ้าดูในทางพัฒนาในทางความก้าวหน้าของมนุษย์ เพื่อให้ชีวิตของตนเองสามารถที่จะมีความมั่นคงนั้นจึงมีความสำคัญมิใช่น้อย เพราะว่าเป็นแหล่งความรู้ที่จะคำจุนเราให้มีชีวิตได้ ให้มีความสุขได้ อันนี้ก็พูดถึงหนังสือทั่วไปทุกอย่างทุกชนิดและโดยเฉพาะทางวิชาการ แต่หนังสือย่อมมีความสำคัญมากกว่าเป็นวิชาการที่จะสอนให้เรามีความรู้และสามารถที่จะปฏิบัติตนดำรงชีวิตได้ เพราะว่ามันมนุษย์เราเป็นสัตว์ที่ไม่ใช่ต้องการเฉพาะเอาอาหารใส่ปาก และมีชีวิตอยู่ป้องกันตัวเท่านั้น ต้องมีอาหารทางสมองด้วยคือ มีความพอใจ และมีความรู้จักอะไรสวย อะไรงาม อะไรดี อะไรชอบ คือ มีจิตใจ มีธรรมะ มีความรู้ตัวว่า ความดีคืออะไร ความเลวคืออะไร ทุกสิ่งทุกอย่างเหล่านี้ มาจากอาหารได้เช่นเดียวกัน ถ้าได้มาจากหนังสือก็จะสะดวกกว่าเพราะว่าหนังสือมีจำนวนมาก...”

ด้วยเหตุที่ทรงตระหนักดีในความสำคัญของหนังสือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จึงได้ทรงพระราชนิพนธ์ และทรงแปลหนังสือ แม้ว่าจะมีพระราชภารกิจในการทรงเยี่ยมเยียนบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ราษฎร โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในแดนทิวกันดาร ไม่ได้รับการเหลียวแลจากหน่วยงานของรัฐบาล และองค์การภาคเอกชนตามที่ควรพระมหากรุณาธิคุณด้านหนังสือเพื่อให้มีความรู้แก่ราษฎร ได้ปรากฏเป็นรูปธรรมคือ เมื่อ พ.ศ.2511 โปรดเกล้าฯ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการต่าง ๆ คณะหนึ่งพิจารณาจัดทำหนังสือสารานุกรมสำหรับเด็กและเยาวชน โดยพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ขึ้นชุดหนึ่งสำหรับพระราชทานแก่โรงเรียนและห้องสมุดประชาชนที่อยู่ห่างไกล ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นการลงทุนครั้งแรก

พระราชประสงค์เกี่ยวกับสารานุกรมสำหรับเยาวชน ชุดนี้ได้พระราชทานพระราชดำริสแก่อนคณะกรรมการจัดทำสองครั้ง ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2511 ครั้งที่สองเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2512 เพื่อให้ทราบถึงพระราชวินิจฉัย และพระราชประสงค์สำหรับให้เป็นแนวทางในการจัดทำขออัญเชิญพระราชดำรัสบางตอนมาดังนี้

“...รู้สึกว่าคุณจุดประสงค์ของการทำสารานุกรมนี้ ทุกคนยังไม่ทราบโดยแท้จริง ถ้ายังไม่ทราบว่าทำอะไร จุดประสงค์ของการทำสารานุกรมสำหรับเด็กนี้ มีเหตุผลว่า ในปัจจุบันเด็กไม่มีที่เรียนพอ แล้วจะไม่มีวันที่จะมีที่เรียนพอ ถ้าเราในฐานะผู้มีความรู้คือ อาจารย์ทั้งหลายหวังดี ทำสารานุกรมนี้สำเร็จแล้วก็จะได้แพร่หลายออกไป จะเป็นครูอยู่ในตัว และถ้าเป็นครูอย่างนี้ ถ้าเราทำได้ดีก็จะเป็นครูสำหรับเด็กตั้งแต่อายุน้อยถึงอายุมาก แม้แต่ผู้ใหญ่ที่ต้องการทราบความรู้ต้องการมีความรู้ในสาขาต่างๆ ก็สามารถที่จะหาความรู้นี้ ตามปกติควรที่จะให้บิดามารดาเป็นผู้อบรมบุตรธิดา แต่ว่าบิดามารดาเองก็อาจไม่มีความรู้พอ ถ้าอาศัยสารานุกรมได้ก็จะทำได้ง่ายขึ้น ก็ก็สอนน้องได้ แต่ปัญหาว่า ยังไม่มีสารานุกรมอย่างนี้ในเมืองไทย...”

“สารานุกรมอย่างนี้” โดยพระราชประสงค์ คือ สารานุกรมที่อ่านกันได้ทั้งครอบครัว และทั้งโรงเรียน ในหนังสือเล่มเดียวกัน จึงมีเรื่องเขียนสำหรับผู้อ่านที่มีวัยและระดับความรู้ความสามารถในการอ่านและรับรู้ได้ สามระดับด้วยกัน คือ ระดับเด็กเล็ก อายุก่อนถึง 12 ปี เป็นข้อความย่อๆ เขียนอย่างง่าย เพื่อให้เด็กเข้าใจได้ระดับเด็กก่อนถึงวัยรุ่นระหว่างอายุ 12-14 ปี มีข้อความมากขึ้นความยากและซับซ้อนมากขึ้น ระดับเยาวชนและผู้ใหญ่ คือ อายุ 15 ปีขึ้นไป จนถึงผู้ใหญ่

พระราชประสงค์อีกประการหนึ่ง คือ เรื่องความรู้ให้รวมทั้งที่เป็นสากลและที่มีพัฒนาการต่อเนื่อง และมีการนำมาใช้ในประเทศไทย และที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กไทยทราบถึงความเป็นมาและความเจริญก้าวหน้าในประเทศและต่างประเทศตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน ให้เกิดความตระหนักว่า ความรู้ที่ตีพิมพ์ในสารานุกรมเป็นรากฐานแห่งความเจริญ ความก้าวหน้า และความมั่นคงทางวัฒนธรรม การปกครอง การเศรษฐกิจ และการศึกษาของประเทศไทย

ให้เด็กไทยมีความรู้ความเข้าใจว่าความรู้ต่าง ๆ นั้นมีความสัมพันธ์กัน มีความหมาย และมีประโยชน์อย่างสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและของคนไทยทั้งชาติ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตให้เด็กไทยตระหนักว่า เรื่องราวที่ลงพิมพ์ในสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เป็นทรัพย์สินทางปัญญาของชาติ ควรมีความภูมิใจ ความรัก ช่วยกันรักษาไว้และสร้างสรรค์ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ได้พระราชทานพระราชกระแสเกี่ยวกับภาษาที่ใช้ในการเขียนเรื่องราวลงในสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน ว่าให้พยายามใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายโดยเฉพาะในส่วนที่เขียนให้เด็กเล็กอ่านต้องให้เด็กอ่านแล้วเข้าใจได้ หากจะใช้ศัพท์ใหม่เมื่อจำเป็นก็ใช้ได้ แต่ต้องมีคำอธิบายให้ผู้อ่านเข้าใจด้วย ขอให้คณะผู้จัดทำช่วยกันตรวจเรื่องภาษา

คณะผู้จัดทำรับสนองพระราชประสงค์ รับพระราชกระแสใส่เกล้าใส่กระหม่อมในการจัดทำตลอดมา ได้ทูลเกล้าฯ ถวายต้นฉบับที่จะลงพิมพ์ในฉบับแรกๆ เพื่อขอพระราชทานพระราชวินิจฉัย ได้ทรงพระกรุณาอ่านและพระราชทานลงมาเป็นแนวทางในการจัดทำต่อไป โดยเฉพาะในด้านการใช้ภาษาไทยนั้น ผู้เขียนและคณะสาราณียกรได้ยึดมั่นในพระราชกระแสตลอดมา สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน จึงได้ชื่อว่าเป็นหนังสือที่ใช้ภาษาไทยอย่างดี เมื่อ พ.ศ.2537 ซึ่งเป็นปีอนุรักษ์ภาษาไทย คณะอนุกรรมการพิจารณาให้รางวัลบุคคลและโครงการที่มีผลงานและสนับสนุนภาษาไทยดีเด่นได้พิจารณาให้รางวัลแก่โครงการนี้ด้วย

พระมหากษัตริย์คุณแก่คณะผู้จัดทำโครงการนี้มีล้นพ้นหาที่สุดมิได้เมื่อโครงการมีอายุครบ 20 ปี ใน พ.ศ.2532 ได้ทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินมาทรงเป็นประธานในงานฉลอง ได้พระราชทานพระราชดำรัสอันเป็นกำลังใจ และยังความปลาบปลื้มเป็นอันมากแก่คณะผู้จัดทำ ซึ่งรวมทั้งผู้เขียนเรื่อง ผู้บริหารโครงการ ผู้จัดหาทุนในการจัดพิมพ์ สาราณียกร ผู้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ ผู้ออกแบบฝ่ายศิลป์ ผู้จัดทำจำหน่าย ตลอดจนเจ้าหน้าที่ในสำนักงานโครงการ นอกจากนี้ยังได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นที่ปรึกษาของโครงการด้วย

สารานุกรมแต่ละเล่ม เมื่อพิมพ์เสร็จแล้วก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานโรงเรียน และห้องสมุดที่อยู่ห่างไกลจำนวน 5,000 แห่ง ทุกเล่ม ส่วนที่เหลือ จากการพระราชทานก็ได้จัดจำหน่าย มีองค์กรและเอกชนที่ตระหนักในคุณค่าของหนังสือได้โดยเสด็จพระราชประสงค์ จัดซื้อหนังสือสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน มอบให้ห้องสมุดและโรงเรียนที่ไม่มีงบประมาณเพียงพอสำหรับการซื้อหนังสือเข้าห้องสมุด ทั้งนี้ด้วยทรงเห็นความสำคัญอย่างยิ่งของห้องสมุดซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมหนังสือไว้จำนวนมากและหลากหลาย ให้ประชาชนสามารถค้นคว้าหาความรู้ได้ตั้งข้อความตอนหนึ่งที่ขออัญเชิญมาจากพระบรมราโชวาทที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานแก่สมาชิกของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

“...ปัญหาเรื่องจำนวนมากของหนังสือนี้ ทำอย่างไรเพื่อที่จะให้มีจำนวนพอและให้ไปถึงประชาชน คือ มนุษย์ที่อยู่ในสังคม ซึ่งประกอบกันเป็นประเทศหนึ่งๆ วิธีที่ดีก็บอกให้ทุกคนซื้อหนังสือไปอ่าน แต่ก็ไม่สามารถที่จะทำอย่างนั้นเพราะว่าแต่ละคนมีกำลังทรัพย์จำกัด และแม้กำลังความรู้ก็อาจจำกัด จึงต้องมีห้องสมุด มีห้องสมุดหมายถึงว่าเป็นที่ๆ จะรวบรวมหนังสือซึ่งเป็นวิชา ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อความก้าวหน้าของมนุษย์ไปอยู่ในที่เดียวกันและสามารถที่จะให้ยืมแก่ผู้ที่สนใจ ฉะนั้น ห้องสมุดนั้นเกิดขึ้นมาเป็นสิ่งที่สำคัญที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสังคม ยังมีห้องสมุดมาก ยังมีห้องสมุดในที่ต่างๆ ในที่หลายแห่ง ในประเทศก็ยิ่งดี...”

ได้มีพระราชดำรัสต่อไปด้วยว่า **บรรณารักษ์ต้องทำให้มีผู้อ่านหนังสือ**

“...ปัญหาสุดท้ายและสำคัญที่สุดก็คือ หนังสืออยู่ในห้องหรืออยู่ในตู้ ในสถานที่แห่งหนึ่งเป็นจำนวนมากมหาศาลจะไม่เกิดประโยชน์ใดๆ ถ้าไม่มีใครมาอ่านหรือแม้มีใครมาอ่าน แต่ไม่ทราบว่าจะเลือกหนังสือใดสำหรับฐานะของตน สำหรับความต้องการของตน สำหรับอายุของตน จึงเป็นหน้าที่ของผู้ที่ได้ศึกษาและได้ค้นคว้าในเรื่องนี้โดยเฉพาะคือบรรณารักษ์...บรรณารักษ์จึงมีหน้าที่ขึ้นมาใหม่ที่จะเลือกสรรหนังสือ แบ่งแยกเป็นประเภทๆ และสามารถที่จะแนะนำแก่ผู้ที่มาใช้ห้องสมุดนั้น ให้เกิดประโยชน์ตนอย่างกว้างขวางที่สุดที่จะเป็นไปได้ โดยมีระเบียบ ไม่ให้มีการทะเลาะวิวาทกัน ไม่ให้ใช้หนังสือในทางที่เสีย ไม่ให้ทำให้หนังสือเสียไป และที่จะทำให้ประโยชน์แก่ส่วนรวมต่อไป ดังนี้ การที่จะมีห้องสมุดก็จำเป็นต้องมีผู้ที่เอาใจใส่เรื่องห้องสมุดด้วย...”

พระราชดำรัสในวันนั้น ชี้ให้เห็นประจักษ์ถึงความสนพระราชหฤทัยในห้องสมุดได้เคยเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรห้องสมุดหลายแห่ง ได้พระราชทานข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดแบ่งประเภทหนังสือให้ตรงกับระดับของผู้อ่านว่ามีความสามารถในการอ่านมากน้อยเพียงไร มีพื้นความรู้เดิมที่จะช่วยให้อ่านหนังสือเล่มนั้นๆ ได้หรือไม่ซึ่งตรงตามทฤษฎีสากลในเรื่องบริการหนังสือที่ว่าให้จัดหนังสือให้แก่บุคคลที่ต้องการในเวลาที่เขาต้องการ (Put the right book to the right man in the right time)

เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งโรงเรียนจิตรลดา สำหรับเป็นสถานศึกษาของสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ และบุตรธิดาของข้าราชการบริพารในตอนแรก โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งห้องสมุดขึ้นในโรงเรียนสำหรับนักเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาล โรงเรียนจัดให้มีชั่วโมงสำหรับจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และส่งเสริมการใช้ห้องสมุด สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โปรดการอ่านหนังสือและการใช้ห้องสมุดเป็นพิเศษ เมื่อ พ.ศ.2519 สมเด็จพระบรมราชินีนาถทรงพระกรุณาพระราชทานพระราชานุญาต ให้ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ นับเป็นมิ่งขวัญ สิริมงคล และกำลังใจแก่สมาชิกในการพัฒนากิจการห้องสมุด วิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ให้เข้าสู่มาตรฐานสากลได้เป็นลำดับมาจนถึงปัจจุบัน

ในช่วงเวลาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงพระเยาว์ในการเสด็จนิวัติพระนครครั้งแรก สมเด็จพระบรมราชชนนีได้ทรงนำพระราชโอรส และพระราชธิดาไปทอดพระเนตรหนังสือใน หอสมุดแห่งชาติ ณ อาคารเดิม ขณะนั้น คือ หอพระสมุดวชิราวุธ ได้ทรงลงพระนามไว้ในสมุดเยี่ยม ครั้งเมื่อเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติแล้วก็ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรห้องสมุดต่างๆ เป็นการส่วนพระองค์บ้างทรงเป็นประธานในพิธีเปิดอาคารหอสมุดบ้าง เช่น เมื่อวันพุธที่ 1 มีนาคม พ.ศ.2510 เวลา 15 นาฬิกา ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรกิจการหอสมุดแห่งชาติ ณ อาคารใหม่ที่ท้าวสุกรีเป็นการส่วนพระองค์ เป็นเวลานานกว่าหนึ่งชั่วโมง ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยในสมุดเยี่ยมอีกครั้งหนึ่ง หลังจากนั้น ในวันที่ 15 กันยายน พ.ศ.2515 ได้ทรงพระมหากรุณาธิคุณเสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระบรมราชินีนาถไปทอดพระเนตร ละครหุ่นการกุศลของคณะนาฏศิลป์ประจักษ์ จากอินเดีย ณ โรงละครแห่งชาติ เพื่อเก็บเงินรายได้บำรุงหอสมุดแห่งชาติ

นอกจากนี้ ยังได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานในพิธีเปิดอาคารใหม่ของ หอสมุดแห่งชาติ สาขาในกรุงเทพมหานครและจังหวัดต่าง ๆ หลายแห่ง เช่น อาคารหอสมุดแห่งชาติ สาขาอินทบุรี อาคาร 3 หอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อเฉลิมฉลองวโรกาส มหามงคลสมัยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมพรรษา สมอด้วยสมเด็จพระบรมอัยกาธิราช พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 7 มกราคม พ.ศ.2528 เป็นอาคารทรงไทย 5 ชั้น บนเนื้อที่ประมาณ 17 ไร่ ปัจจุบันตั้งอยู่ที่ท้าวสุกรี ถนนสามเสน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร สังกัดกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม

ภาษา หนังสือและห้องสมุด เป็นหัวใจของชาติในด้านวิชาการ เป็นแหล่งกำเนิดของวิชาการ เป็นรากฐานของการพัฒนาทุกด้านของบุคคลและสังคม พระปรีชาญาณ เป็นเครื่องส่องแนวทาง ในการพัฒนาส่วนตนและสังคม พระมหากรุณาธิคุณในสามประการนี้เป็นสิริมงคล เป็นกำลังใจ เป็นศูนย์รวมสำหรับชาวไทยที่เกี่ยวข้องอยู่ในวงการทั้งสามนี้ทุกคน

บรรณานุกรม

- กัญดา ธรรมมงคล, คุณ. (ฉบับพิเศษ 2530). “พระอัจฉริยภาพด้านภาษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว,” *ภาษาปริทัศน์*, 8: 15 - 25.
- “การประชุมทางวิชาการ (ของ) ชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,” (3 มกราคม 2506) *อักษรศาสตร์*, 2: 1- 42.
- ชำเลื่อง วุฒิจันทร์และคณะ. (2531). “พระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการวัฒนธรรม,” ใน *พระราชกรณียกิจในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ มหาราช เกี่ยวกับการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม 9 มิถุนายน 2498-5 ธันวาคม 2530*. หน้า 591-597. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ
- ทรงวิทย์ แก้วศรี. (2537) “ในพระมหากรุณาธิคุณ,” ใน **40 ปี สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย**. หน้า 83-88. กรุงเทพมหานคร: สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย.
- ทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยู่ธยา. (มกราคม-มีนาคม 2537). “พระผู้อภิบาลภาษาไทย” *วารสารไทย*, 14, 53: 5-9, 933.
- เพียว ศรีหงส์. (2531). “โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว,” ใน *เย็นศิระเพราะพระบริบาล*. หน้า 251-253. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ.
- “พระบรมราชาโชวาท พระราชทานแก่คณะสมาชิกห้องสมุดทั่วประเทศ ในโอกาสที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท วันพฤหัสบดีที่ 25 พฤศจิกายน 2534 ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา,” หน้า 1-12. ใน **ข้อบังคับและจรรยาบรรณของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี**. (2530). กรุงเทพมหานคร : สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย.
- “พระราชดำรัส ในพิธีเปิดงานปีหนังสือระหว่างชาติ 2514 และงานแสดงการพิมพ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 3 ในอาคารสร้างใหม่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว วันศุกร์ที่ 4 กุมภาพันธ์ 2514,” (เมษายน 2514). **วารสารคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา สหประชาชาติ**, 4, 3: 1-2
- วิภาวดีรังสิต, พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า. (2514). **เรื่องตามเสด็จอเมริกา จดหมายถึงเพื่อนจากหม่อมเจ้าวิภาวดี รังสิต 14 มิถุนายน ถึง 18 สิงหาคม พ.ศ.2503**. พระนคร: รวมสาส์น.
- ศักดิ์ศรี แยมันดดา. (มกราคม 2430). “พระราชทัศนะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชต่อการใช้ภาษาไทยในสมัยปัจจุบัน,” *อักษรศาสตร์*, 19, 1: 1-5.
- สนั่น ปัทมทิน. (2535). **ภาษาไทยที่สื่อมวลชนอาจใช้ผิดพลาด**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ, สมเด็จพระนางเจ้า. (2511) **ความทรงจำในการเสด็จต่างประเทศเป็นทางราชการ**. พิมพ์พระราชทานเนื่องในวันเฉลิมพระชนมายุครบ 3 รอบ 11 สิงหาคม 2511.

ห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำกลางบางขวาง

สุจิต สุธาภาพ

กรมราชทัณฑ์ได้จัดทำ “ห้องสมุดพร้อมปัญญา” ตามแนวพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2546 โดยจัดทำ “ห้องสมุดพร้อมปัญญา” ในเรือนจำเพื่อให้บริการด้านการศึกษา ข้อมูลข่าวสารสนเทศแก่ผู้ต้องขัง และเจ้าหน้าที่เรือนจำที่ผ่านมาได้ปรับปรุงห้องสมุดในเรือนจำ 60 แห่งทั่วประเทศให้มีความพร้อมในการให้บริการเป็นไปตามมาตรฐานห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน พ.ศ.2550 ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ในวันที่ 22 พฤษภาคม 2555 ศาสตราจารย์พิเศษ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต นายกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ และนางชนิสรา ชุตติภักดิ์ ผู้ช่วยผู้จัดการตลาดหลักทรัพย์ฯ ร่วมส่งมอบห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำกลางบางขวาง แก่นายสมศักดิ์ รังสีโยภาส รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ และนายวันดี สิงคเสลิต ผู้บัญชาการเรือนจำกลางบางขวาง

Wisdom Innovative Library of Bang Khuang Central Prison

Suchit Suvaphab

Under the gracious initiative of H.R.H. Princess Maha Chakri Sirindhorn in 2003, the Department of Correction had developed 13 libraries into “Wisdom Innovative Library” followed the Prison Library Standard 2007 to improve the quality of prisoners. This project aims at the development of 60 prison libraries in Thailand. Thai Library Association under the Patronage of H.R.H. Princess Maha Chakri Sirindhorn with the support of the Stock Exchange of Thailand Foundation, in 2011-2012 renovated the old social building in Bang Khuang Central Prison Nonthaburi to be lively library in the areas of knowledge material collection wisdom and occupations development, library learning activities for prisoners and results and assessment of the project. The new Wisdom Innovative Library of Bang Khuang Central Prison handover ceremony, by Professor Khunying Maenmas Chavalit President of Thai Library Association and Mrs. Chanisa Chutiphath of the Stock Exchange of Thailand to Mr. Vasan Sinkhasalit Deputy Director General Department of Correction, took place in Bang Khuang Central Prison on 22nd May 2012.

ห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำกลางบางขวาง

สุจิตร สุวภาพ*

ห้องสมุดถือว่าเป็นศูนย์กลางในการศึกษาตามอัธยาศัย มีส่วนเชื่อมโยงระบบการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อีกทั้งเอื้อต่อวิถีชีวิตและความสนใจของผู้ต้องขังในการศึกษาหาความรู้ อันจะส่งผลให้ผู้ต้องขังสามารถปรับตัวให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขภายหลังการพ้นโทษ ททัณทสถานฯ จึงได้จัดทำโครงการปรับปรุงห้องสมุด ณ ฝ้ายปกครองแดน 1 โดยปรังปรุงให้เป็นไป ตามเกณฑ์มาตรฐาน รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้แดนต่างๆ จัดทำมุมอ่านหนังสือ และเปิดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่โดยสับเปลี่ยนข่าวสารไปยังทุกแดน เพื่อให้ผู้ต้องขังได้ค้นคว้าด้วยตนเอง รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีความรู้ก้าวทันต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมและพร้อมกลับตัวเป็นคนดีสู่สังคมภายหลังการพ้นโทษ

กรมราชทัณฑ์ได้จัดทำ “ห้องสมุดพร้อมปัญญา” ตามแนวพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2546 โดยจัดทำ “ห้องสมุดพร้อมปัญญา” ในเรือนจำเพื่อให้บริการด้านการศึกษา ข้อมูลข่าวสารสนเทศแก่ผู้ต้องขัง และเจ้าหน้าที่เรือนจำที่ผ่านมาได้ปรับปรุงห้องสมุดในเรือนจำทั่วประเทศให้มีความพร้อมในการให้บริการ เป็นไปตามมาตรฐานห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน พ.ศ.2550 ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจาก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิด “ห้องสมุดพร้อมปัญญา” ในเรือนจำไปแล้ว 13 แห่ง

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ตระหนักความสำคัญของแหล่งเรียนรู้โดยสำรวจพื้นที่และจัดทำโครงการพัฒนาห้องสมุดพร้อมปัญญา ต่อตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งได้สนับสนุนงบประมาณ 1 ล้านบาทเพื่อปรับปรุงห้องสมุดพร้อมปัญญาให้เป็นแหล่งเรียนรู้มีชีวิตต่อไป

*กรรมการ โครงการพัฒนาห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำกลางบางขวาง

อาคารภายนอกและภายในก่อนการพัฒนา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาและยกระดับห้องสมุดเรือนจำกลางบางขวาง ให้เป็น “ห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำกลางบางขวาง” ในพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
2. เพื่อร่วมพัฒนาและปรับปรุงห้องสมุดที่เพียบพร้อม สำหรับให้บริการด้านข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำกลางบางขวางอย่างทั่วถึง
3. เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังในเรือนจำกลางบางขวางได้ศึกษาหาความรู้ เพื่อพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง ตลอดช่วงเวลาที่ต้องโทษ
4. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการของห้องสมุดเรือนจำ ให้เป็นตามบทบาทภารกิจของห้องสมุดเรือนจำอย่างแท้จริง ทั้งในแง่ การให้บริการข้อมูลข่าวสาร บริการส่งเสริม การอ่าน บริการค้นคว้าประกอบการเรียน การศึกษาของผู้ต้องโทษ

กลุ่มเป้าหมาย

1. เชิงปริมาณ จัดทำ “ห้องสมุดพร้อมปัญญา” เพื่อเป็นห้องสมุดต้นแบบห้องสมุด 3 ดี ตั้งแต่การปรับปรุงห้องสมุด ออกแบบตกแต่งภูมิทัศน์ จัดหาวัสดุครุภัณฑ์ที่จำเป็น จัดหาทรัพยากรสารสนเทศ และระบบห้องสมุด ตามหลักเกณฑ์ ห้องสมุด 3 ดี
2. เชิงคุณภาพ พัฒนา “ห้องสมุดพร้อมปัญญา” ให้เป็นห้องสมุดที่มีระบบการบริหารจัดการ และการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามมาตรฐานห้องสมุดสากล เป็นแหล่งการเรียนรู้ภายในเรือนจำที่ผู้ต้องขังมีโอกาสได้ใช้บริการอย่างทั่วถึง มีระบบจัดเก็บและสืบค้นข้อมูลผ่านโปรแกรมระบบห้องสมุดอัตโนมัติ

1. การพัฒนาด้านองค์ความรู้ สติปัญญา & อาชีพ

เพื่อสร้างโอกาสแก่ผู้ต้องขังในการศึกษาความรู้ สร้างปัญญาและอาชีพ ระหว่างต้องขังให้มั่งคั่งความรู้ และพัฒนาสติปัญญา และสร้างอาชีพหลังจากออกจากเรือนจำโดยการจัดมุมความรู้ต่าง ๆ ได้แก่

- มุมพระราชนิพนธ์
- มุมหนังสือ & ตำราเรียน
- มุมกฎหมาย
- มุม มสธ.
- มุมวารสาร & นิตยสาร
- มุมซ่อมและบำรุงรักษาหนังสือ
- มุมคอมพิวเตอร์ และโสตทัศน

2. การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ผู้ต้องขัง

- อบรมการสร้าง & ส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน
- อบรมหลักสูตรว่าด้วยเรื่องห้องสมุด
- อบรมการซ่อมและบำรุงรักษาหนังสือสำหรับผู้ช่วยบรรณารักษ์
- อบรมหนังสือมือทำ กล้องเอกสาร
- อบรมโปรแกรมระบบห้องสมุดอัตโนมัติ สพฐ.

3. การติดตามและประเมินการเรียนรู้ผู้ต้องขัง

- ติดตามและประเมินการใช้ห้องสมุดพร้อมปัญญาของผู้ต้องขัง
- ติดตามและประเมินการให้บริการของบรรณารักษ์
- ติดตามและประเมินการเรียนรู้และการพัฒนาการของผู้ต้องขัง
- สรุปและรายงานความก้าวหน้า

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ต่อกลุ่มเป้าหมาย

1. เป็นการเพิ่มปริมาณ และคุณภาพ “ห้องสมุดพร้อมปัญญา” สอนองแนวพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อย่างเป็นรูปธรรม
2. ผู้ต้องขังโทษสูงที่ต้องโทษในเรือนจำ/ทัณฑสถาน มีโอกาสได้ใช้บริการห้องสมุด เพื่อศึกษาหาความรู้ สร้างเสริมสติปัญญา และพัฒนาตนเอง ให้มีความรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง ของสังคมภายนอก ผ่อนคลายความตึงเครียดโดยการอ่านหนังสือ อันจะส่งผลดีต่อการปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ภายหลังพ้นโทษ
3. ผู้ต้องขังซึ่งอยู่ระหว่างเรียนต่อระดับต่างๆ (ระหว่างต้องโทษ) มีโอกาสเข้าใช้ บริการห้องสมุด เพื่อศึกษาค้นคว้า หาความรู้เพิ่มเติม เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ในเรือนจำให้เท่าเทียมกับสถานศึกษาภายนอก

ต่อสังคมโดยรวม

1. เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ซึ่งใช้ชีวิตส่วนใหญ่ปฏิบัติงาน ในเรือนจำ มีโอกาสได้ใช้บริการจากห้องสมุด
2. มีห้องสมุด 3 ดี ในเรือนจำ จะเป็นต้นแบบสำหรับการพัฒนาห้องสมุดเรือนจำ ทั่วประเทศ กว่า 140 แห่ง
3. ผู้ที่เคยกระทำความผิดพลาดตระหนัก สำนึกว่าสังคมภายนอกไม่ได้ทอดทิ้ง และให้ โอกาสให้พวกเขาเหล่านั้น มีกำลังใจที่จะปฏิบัติตนเป็นคนดี ไม่ทำร้ายสังคมอีกต่อไป

ความต่อเนื่องของโครงการ

1. สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ร่วมกับกรมราชทัณฑ์ ในการดำเนินการอย่างต่อเนื่องกับเรือนจำกลางบางขวาง ในการจัดกิจกรรม อบรม ให้ความรู้แก่ผู้ต้องขังให้มีความรู้สึกไม่ถูกทอดทิ้ง กลับตัว กลับใจ เพื่อเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทย

2. การประสานงานความร่วมมือกับจังหวัดนนทบุรี ในการฝึกอาชีพแก่ผู้ต้องขังตามความสนใจและความสามารถอย่างต่อเนื่อง ทุกไตรมาส เพื่อติดตามและประเมินฝีมือผู้ต้องขังสำหรับการจำหน่ายฝีมือผู้ต้องขังในกรณีที่มีการพัฒนาฝีมือแรงงานตามความต้องการของตลาดแรงงาน

3. สร้างความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายในการเข้าไปจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ โดยประเมินจากความสนใจและความต้องการของผู้ต้องขัง และสร้างโอกาสให้แก่ผู้ต้องขังในการพัฒนาตนเองอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

4. สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ติดตามและจัดกิจกรรมร่วมกับเรือนจำอย่างต่อเนื่อง และประเมินความพึงพอใจและความต้องการของผู้ต้องขังในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขัง ตลอดจนเจ้าหน้าที่เรือนจำต่อไป อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

5. กรมราชทัณฑ์ ร่วมกับสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ จะพัฒนาห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำกลางบางขวาง ให้เป็นห้องสมุดต้นแบบที่มีทรัพยากรสารสนเทศที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาพอเพียง และหนังสือดีมีคุณค่า มีบรรยากาศห้องสมุด 3 ดี มีสื่อที่ทันสมัย มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ มีการจัดอบรมวิชาชีพห้องสมุดแก่เจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ และผู้ต้องขัง ให้มีความรู้ มีความสามารถในการค้นหาหนังสือ จัดหมวดหมู่หนังสือ ชื่อมัธยสัมพันธ์ บำรุงรักษาหนังสือ จัดทำกล่องเอกสารสำหรับห้องสมุด ให้ครบวงจรและสามารถสร้างเป็นอาชีพต่อไปในอนาคต ตามพระราชดำริในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

การวัดผลสัมฤทธิ์

พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังจากที่ไม่มีความหวัง ไร้อนาคต ให้รู้สึกมีคุณค่า และมีความหวัง โดยการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ศึกษาหาความรู้ พัฒนาอาชีพ และสร้างอาชีพ มีสมาธิ และมีความสุขระหว่างต้องขังในเรือนจำ

ในขณะนี้ผู้ต้องขังที่กำลังศึกษา 27% ดังนั้นการพัฒนาผู้ต้องขังเพื่อให้เห็นคุณค่าของการศึกษา โดยสร้างโอกาสในการศึกษา หาความรู้ หรือพัฒนาอาชีพ เพื่อให้ผู้ต้องขังมีจุดมุ่งหมายในชีวิตอนาคตต่อไป เนื่องจากผู้ต้องขังในเรือนจำกลางบางขวาง เป็นนักโทษชาย

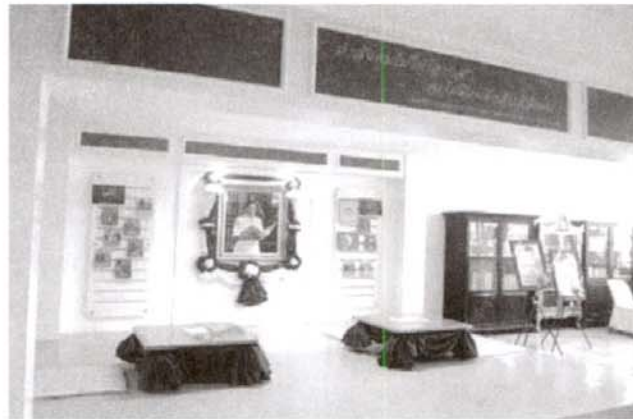
ที่ต้องโทษคดีอุกฉกรรจ์ กว่า 4,000 คน ทั้งนี้กรมราชทัณฑ์ ได้จัดโครงการ Art Gallery เป็นการใช้ศิลปะบำบัด ผ่อนคลายความตึงเครียดของผู้ต้องโทษ หากนักโทษรายใดส่อแววศิลปินก็พร้อมผลักดันให้ได้เกิด เหมือนกับที่เคยปั้นนักมวยของสโมสรราชทัณฑ์ให้โด่งดัง ก้าวถึงฝั่งฝันกับตำแหน่งแชมป์โลก สำหรับนักโทษที่สมัครเข้าโครงการเรียนวาดภาพ ไม่ได้จำกัดเฉพาะผู้ต้องขังชาวไทย โดยใช้เวลาเรียน 40 ชั่วโมง ก็สามารถแสดงผลงานทั้งภาพวาดสีน้ำมัน ภาพลายเส้น ภาพสีไม้ และภาพสีชอล์ค

การพัฒนาฝีมือแรงงานผู้ต้องขัง นอกจากศิลปะบำบัดแล้ว การจัดอบรมหนังสือทำมือ การซ่อมแซม เข้าปาก เย็บเล่ม การเย็บกึ่ง การจัดทำกล่องเอกสาร อันเป็นฝีมือแรงงานที่ค่อนข้างต้องการความประณีต โดยต้องมีสมาธิในการทำงานค่อนข้างสูงเนื่องจากหนังสือแต่ละหน้ามีความละเอียดอ่อน เป็นการช่วยทำให้ผู้ต้องขังมีความละเอียดอ่อน มีสมาธิในการทำงาน ทำให้ลดความเครียดระหว่างต้องขัง สร้างความสุขขณะทำงาน และสามารถพัฒนาเป็นวิชาชีพต่อไปภายภาคหน้า ซึ่งโครงการดังกล่าว เป็นพระราชดำริในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานแก่กรมราชทัณฑ์ ในการให้ผู้ต้องขังได้ซึมซับห้องสมุดและการซ่อมแซมหนังสือ อันเป็นการบำบัดผู้ต้องขัง และสร้างอาชีพแก่ผู้ต้องขังต่อไป

ห้องสมุดพร้อมปัญญา เป็นนามพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สำหรับห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถานที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานตามหลักเกณฑ์สากล อันจะเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ โดยมีเป้าหมายที่จะให้มีห้องสมุดในเรือนจำ/ทัณฑสถานในรูปแบบพัฒนาห้องสมุดที่ได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานสำหรับห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน พร้อมทั้งเป็นห้องสมุดพร้อมปัญญา โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมาย 60 แห่ง ใน พ.ศ.2558 และให้ครบทุกแห่งภายใน พ.ศ.2560

ในวันที่ 22 พฤษภาคม 2555 ศาสตราจารย์พิเศษ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต นายกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ และนางชนิสา ชูติภักดิ์ ผู้ช่วยผู้จัดการ ตลาดหลักทรัพย์ฯ ร่วมส่งมอบห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำกลางบางขวาง แก่ นายสมศักดิ์ รังสีโยภาส รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ และนายวสันต์ สิงคเสลิต ผู้บัญชาการเรือนจำกลางบางขวาง ซึ่งเป็นการสนับสนุนทุนทรัพย์จากมูลนิธิตลาดหลักทรัพย์ฯ รวม 1 ล้านบาท โดยพัฒนาให้เป็นห้องสมุดมาตรฐานโดยสมาคมห้องสมุดฯ เพื่อตอบสนองแนวพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการเป็นแหล่งเรียนรู้และพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังเพื่อเตรียมความพร้อมคืนคนดี มีคุณค่า สู่สังคมไทย

หน่วยงานต่างๆ ได้ร่วมสนับสนุน “ห้องสมุดพร้อมปัญญา” เรือนจำกลางบางขวาง โดยนายวสันต์ สิงคเสลิต ผู้บัญชาการเรือนจำกลางบางขวาง และนายจรูญ เหง่าลา ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาผู้ต้องขัง เรือนจำกลางบางขวาง รับมอบหนังสือเข้า “ห้องสมุดพร้อมปัญญา” ภายในเรือนจำ โดย นางกัณทรรัตน์ เจริญมิตรผ่อง ผู้ช่วยประธานเจ้าหน้าที่บริหาร ฝ่ายสื่อสารองค์กรและ

ธุรกิจสัมพันธ์เคทีซี หรือ บริษัท บัตรกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมปันความรู้ นำคณะสื่อมวลชน พนักงาน และนักศึกษาฝึกงานโครงการ Learn & Earn @ KTC ภายใต้ชมรม “KTC PR Press Club” เยี่ยมชมห้องสมุดพร้อมปัญญา ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรื่อง “อิสรภาพบนเส้นบรรทัด 13 นักโทษประหาร” กับนายแพทย์วิสุทธิ บุญเกษมสันติ และนายภุมรินทร์ ภมรตราชูกุล โดยมีนายกิตติพัฒน์ เดชะพหล ผู้ตรวจราชการกรมราชทัณฑ์ ร่วมเป็นวิทยากร และผู้รับรางวัล ศ.คุณหญิงแม่นมาศ ขวลิต สายงานพัฒนาห้องสมุดร่วมบริจาค ได้แก่ นางสาวเอมอร ตันเถียร ร่วมบริจาคหมวกหนังสือกฎหมาย และคอมพิวเตอร์ สำหรับใช้งานในห้องสมุด จำนวน 3 เครื่อง มูลค่าหนึ่งแสนบาทถ้วนและนางเฉลิมศรี กลประณีต ร่วมบริจาคเงินจำนวนห้าหมื่นบาทเพื่อทำกิจกรรมการซ่อมหนังสือ เป็นต้น

บรรณานุกรม

สุจิตร สุภาพ. (2552). โครงการพัฒนาห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำกลางบางขวาง.

กรุงเทพฯ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย.

ห้องสมุดพร้อมปัญญา. สืบค้นเมื่อ 13 พฤษภาคม 2556, จาก <http://br.correct.go.th/spn/index.php/2011-11-26-15-45-57/75-2012-05-11-03-20-58.html>

การประเมินโครงการพัฒนานิสัยรักการอ่าน โรงเรียนบางกะปิ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6

วีระวรรณ วรรณโต

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของเอกสารประกอบการประเมินโครงการพัฒนานิสัยรักการอ่านโรงเรียนบางกะปิ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ 2) กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินงานโครงการ 3) ผลผลิตของโครงการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้จำนวน 629 คน จากการประเมินโครงการในภาพรวม พบว่า ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินงานโครงการ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ผลผลิตของโครงการ การปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด

The Development of the Reading Promotion Project Bangkokkapi School

Weerawan Wanato*

The research aimed to development the reading promotion project Bangkokkapi School In three aspects: 1) context 2) process and 3) outcome. The sample consisted of 629 peoples The research findings were as follows: The overall was at a high level in the context aspect. In regards to the component of the context the project needs were development at a highest level. The process aspect was rated at a highest level. The outcome aspect were rated at a high level. In regards to the component of the students level 1-3 activities practice aspect were rated at a high level. Over there the students level 4-6 activities practice aspect were rated at a highest level.

การประเมินโครงการพัฒนานิสัยรักการอ่าน โรงเรียนบางกะปิ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6

จิระวรรณ วรรณโต*

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดนโยบาย มาตรการและแนวทางการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน โดยสร้างจิตสำนึก แรงจูงใจ ความตระหนักให้นักเรียน ครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา เห็นความสำคัญของการอ่าน ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับโรงเรียน อย่างต่อเนื่องหลากหลาย จัดสถานที่ สภาพแวดล้อม และบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน ประสานความร่วมมือให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน และกำหนดแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี ส่งเสริมและสนับสนุนให้ห้องสมุดเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการห้องสมุดที่มีคุณภาพ พัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต ส่งเสริมและสนับสนุนให้ใช้การอ่านในกระบวนการเรียนรู้ ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และทุกระดับชั้น ดำเนินการปรับแนวคิดให้ความรู้และพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความสำคัญของการอ่าน บูรณาการการอ่านในการจัดการเรียนการสอนการวัดและประเมินผลทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และทุกระดับชั้น

จากนโยบาย และความต้องการดังกล่าว จึงได้จัดทำโครงการพัฒนานิสัยรักการอ่าน โรงเรียนบางกะปิ ซึ่งเป็นกิจกรรมพัฒนาการอ่านจากแหล่งการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบที่ทำให้นักเรียนอ่าน สนุก ปลุกจิตสำนึก ให้ได้รับความรู้จากง่ายไปหายาก และเชื่อมโยงไปสู่การเข้าถึงสารสนเทศตามลำดับ เพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน อันจะนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ทุกรายวิชา ตลอดจนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยการจัดทำเอกสารประกอบกิจกรรมพัฒนานิสัยรักการอ่าน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 รวมทั้งประเมินตนเองจากการอ่านแต่ละกิจกรรมเพื่อพัฒนาการอ่าน ทั้งนี้ได้จำแนกเป็นกิจกรรมระดับชั้นต่าง ๆ ดังนี้

*ข้าราชการบำนาญ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

กิจกรรมระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ประกอบด้วยกิจกรรมพัฒนาการอ่าน 5 กิจกรรม

- กิจกรรมที่ 1 ดูและอ่านตารางเพื่อหาคำที่ต้องการ ได้แก่ 1) หาชื่อนก 2) หาชื่อปลา 3) หาชื่อผลไม้ 4) หาชื่อขนมไทย 5) หาชื่ออาหารไทย 6) หาชื่อดอกไม้
- กิจกรรมที่ 2 อ่านนิทานแล้วตอบคำถาม ได้แก่ 1) นิทานมาแล้วจ้า... ! ยักษ์ หลอกเด็ก 2) นกฮูกหลงตน 3) นกกระเจาทำรัง 4) อยากเป็นใหญ่ 5) โกรธกับเจ้าของโรงแรมในชนบท 6) ผู้นำหมู่บ้านกับเทพมังกร
- กิจกรรมที่ 3 ตามหานักประดิษฐ์คิดการณ์ไกล ได้แก่ 1) ปากกาลูกกลิ้ง (Ballpen) 2) ลิควิด เปเปอร์ (Liquid Paper) 3) ลูกดิ่งโย-โย (Yo-Yo) 4) จอ LCD (Liquid Crystal Display) 5) หมากฝรั่ง (Chewing Gum) 6) จิ๊กซอว์ (Jigsaw Puzzle)
- กิจกรรมที่ 4 ไขปริศนาคำกลอนแล้วตอบคำถาม ได้แก่ คำกลอนตอบคำถาม ต่างๆ 6 กิจกรรม
- กิจกรรมที่ 5 ตามหาความหมายจากอุปมาอุปไมย สุภาษิต คำพังเพย และสำนวนโวหาร ได้แก่ 1) ความหมายอุปมาอุปไมย 2) คำใดเป็นอุปมาคำใดเป็นอุปไมย 3) ต่อคำสุภาษิต 4) ความหมายคำพังเพย 5) ความหมายสำนวนโวหาร 6) สำนวนโวหาร อุปมาอุปไมย

กิจกรรมระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ประกอบด้วยกิจกรรมพัฒนาการอ่าน 5 กิจกรรม

- กิจกรรมที่ 1 หลากหลายการอ่าน คิด และเขียน ได้แก่ 1) การทำสมาธิแบบทันใจ 2) เทคนิคการอ่านเร็ว สูตรลับที่ 1: ห้ามอ่านออกเสียง 3) เทคนิคการอ่านเร็ว สูตรลับที่ 2 : การอ่านไปข้างหน้า “ใช้ตาประสานมือ” 4) เทคนิคการอ่านเร็ว สูตรลับที่ 3 : การอ่านเป็นช่วงๆ 5) การบันทึกช่วยจำ 6) การปรับอุปนิสัยให้เป็นสุดยอดนักอ่าน
- กิจกรรมที่ 2 หมั่นเพียรอ่านจากแหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ 1) อุทยานการศึกษา: อาณาจักรสัตว์ สวนสมุนไพร สวนหิน สวนวรรณคดี 2) ศาลาภาคต่าง ๆ 3) แผนที่ตั้งแหล่งการเรียนรู้ 4) อ่านจากป้ายโฆษณา 5) อ่านจากฉลากยา

ตัวอย่างกิจกรรมระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

หาชื่อผลไม้

คำชี้แจง ให้นักเรียนหาชื่อผลไม้ที่ซ่อนอยู่ในตาราง ให้ระบายสีชื่อผลไม้ลงในตารางที่กำหนดและเขียนชื่อผลไม้ลงในช่องว่างข้างล่าง

แ	ค	น	ตา	ลู	ป	ม
ส	า	ล	ั	'	ล	ะ
ม	ล	มะ	ไ	ฟ	น	ด
ะ	ำ	มะ	สั	ม	ด	ะ
ม	ไ	ย	เ	ง	าะ	ก
'	ย	ม	อ	ง	น	อ
ว	มะ	ย	ง	ช	'	ด
ง	พ	ง	ด	ท	ร	า

ชื่อผลไม้แนวตั้ง	ชื่อผลไม้แนวนอน
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

2

- เมื่อนักเรียนพบข้อผลไม้ ให้ระบายสี และดูเฉลยหน้า 6 ให้ประเมินตามเกณฑ์ข้างล่าง แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความ ต้องปรับปรุง พอใช้ ดี

เกณฑ์การประเมิน		
1. ตอบได้ 1-4 ข้อ	ได้ระดับ 1	ต้องปรับปรุง
2. ตอบได้ 5-8 ข้อ	ได้ระดับ 2	พอใช้
3. ตอบได้ 9-13 ข้อ	ได้ระดับ 3	ดี

ฉันอยู่ในระดับ ☐ ต้องปรับปรุง ☐ พอใช้ ☐ ดี

ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

วัน.....เดือน.....พ.ศ. ....

เฉลย

หาข้อผลไม้

คำชี้แจง ให้นักเรียนหาข้อผลไม้ที่ซ่อนอยู่ในตารางว่าทั้งหมดมีผลไม้อะไรบ้าง

ให้ระบายสีลงในตารางที่กำหนด

แ	ค	น	ตา	ลู	ป	ม
ส	า	ล	า	.	ด	ะ
ม	ล	มะ	ไ	ฟ	น	ล
ะ	า	มะ	สั	ม	ด	ะ
ม	ไ	ย	เ	ง	าะ	ก
'	ย	ม	อ	งู	น	อ
ว	มะ	ย	ง	ท	'	ด
ง	พ	ง	ด	ท	ร	า

ข้อผลไม้ แนวตั้ง	ข้อผลไม้ แนวนอน
1. มะม่วง	1. แคนตาลูป
2. ลำไย	2. สาลี่
3. มะยม	3. มะไฟ
4. ลิ้นจี่	4. ส้ม
5. มะละกอ	5. เงาะ
	6. องุ่น
	7. มะขงชิด
	8. พุดทรา

ตัวอย่างกิจกรรมระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

การทำสมาธิแบบทันใจ

สมาธิ คือ ความตั้งมั่นแห่งจิต ความสำรวมใจให้แน่วแน่ เพื่อให้จิตใจสงบหรือเพื่อให้เกิดปัญญาเห็นแจ้ง

ถ้าเราทำความเข้าใจในเรื่องของสมาธิ ตามคำจำกัดความข้างต้น เราก็อาจจะรู้สึกว่าการสร้างสมาธินั้นน่าจะเป็นเรื่องยาก การทำ “สมาธิ” ให้เกิดขึ้นง่าย ๆ และเร็ว ๆ นั้นไม่ได้ยากอย่างที่คิด ลองติดตามวิธีการทำสมาธิแบบทันใจในแนววิทยาศาสตร์ มี 6 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่	วิธีปฏิบัติ
1	จัดการกับตัวเอง
2	จัดการกับสิ่งรอบตัว
3	จัดระบบการหายใจ
4	มองไปที่ภาพ Mandala
5	รักษาสมาธิไว้ให้ต่อเนื่อง
6	เพื่อความมุ่งมั่น-แน่วแน่แก่เรื่องที่จะเรียนรู้

ขั้นที่ 1 : จัดการกับตัวเอง

ถ้าหากเป็นการเริ่มต้นทำสมาธิเพื่อการอ่านหนังสือหรือตำราอยู่ที่บ้าน ทำตัวให้สดชื่นด้วยการอาบน้ำ และสวมเสื้อผ้าสบาย ๆ ดื่มน้ำบริสุทธิ์สัก 1 แก้ว หาหมอนหนังสือที่เหมาะสม ๆ ก็จะช่วยช่วยให้การเรียนรู้ของเราดีขึ้น

แต่ถ้าอยู่นอกบ้าน ในห้องเรียน ในโรงเรียน ไม่สามารถกระทำได้กล่าวข้างต้นได้

2

ขอเพียงว่า อย่าให้สภาพของตัวเราเป็นอุปสรรคต่อการอ่านหรือการเรียนรู้มากนัก ก็คงจะพอไหว

ขั้นที่ 2 : จัดการกับสิ่งรอบตัว

หาสถานที่ให้เหมาะสม มีความเงียบสงบ ดัดสิ่งเร้าใด ๆ ออกจากตัว ไม่ว่าจะเป็นโทรศัพท์มือถือ iPod วิทยุ โทรทัศน์ รวมถึง...เพื่อนคุยของคุณด้วย สิ่งเร้าต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นอริกับสมาธิของเราทั้งสิ้น

อุณหภูมิที่ไม่ร้อน ไม่เย็นจนเกินไป ประมาณ $22-26^{\circ}\text{C}$ จะช่วยให้ร่างกายเราสดชื่น ไม่เหนื่อยล้าง่าย นอกจากนี้แล้วแสงสว่างที่พอเหมาะจะช่วยให้มีสมาธิในการอ่านได้นานยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 3 : จัดระบบการหายใจ

วิธีหายใจที่ถูกต้อง คือ ถ้าหายใจเข้าท้องต้องป่อง หายใจออกท้องต้องแฟบ เมื่อสูดลมหายใจเข้าปอดช้า ๆ ลึก ๆ ยาว ๆ ติดต่อกันแล้ว 10 ครั้ง ความเครียด ความอึดอัด ที่มีมาก่อนหน้านี้ก็จะคลายลงไป ในพริบตา สมาธิของเราก็จะแล่นปรี๊ดปรี๊ด เพราะมีทั้งสารอาหารและออกซิเจนในหลอดเลือดไปเลี้ยงเซลล์สมองอย่างเต็มที่

ขั้นที่ 4 : มองไปที่ภาพ Mandala

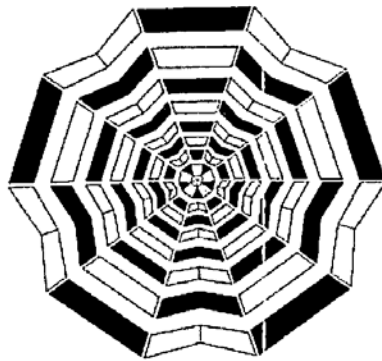
ภาพ Mandala เป็นรูปทรงเรขาคณิตหลายแบบหลายขนาน ที่ออกแบบมาเพื่อชี้นำการมองเห็นของเรา และดึงดูดสายตา รวมถึงโน้มนำการรับรู้ทางความคิดของเราเข้าสู่จุดศูนย์กลางของภาพ

ขอให้มองดูภาพนี้นานสัก 1-2 นาที แรก ๆ สมาธิของเราก็อาจจะวอกแวก คิดโน้นคิดนี้ นับโน้น นับนี้ เกี่ยวกับสิ่งที่เห็นอยู่ในภาพ หรือไม่ก็อาจจะอยากละสายตาออกไปจากภาพนั้นเสีย แต่ก็ขอให้พยายามต่อไป เพียงไม่กี่อึดใจสายตาของเราก็จะคุ้นเคย สามารถมอง

3

ลึกลงไปยังจุดศูนย์กลางของภาพ และความคิดของเราก็จะจมดิ่งลงไป จนสงบนิ่งเกิดเป็นสมาธิ เกิดความสงบทางอารมณ์และจิตใจได้เป็นอย่างดี

ประการที่สำคัญก็คือ อย่าลืมรักษาระบบการหายใจของเราไว้ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วใน ขั้นที่ 3 การมองภาพ Mandala บ่อย ๆ จะช่วยพัฒนาทั้งสมาธิและเชาว์อารมณ์ (EQ) ให้เกิด ความสุขุม รอบคอบ ลดทอนอารมณ์ร้าย จี๋โมโห ฉุนเฉียว ลงได้เป็นอย่างดี

ภาพ Mandala

ขอให้คุณมองไปที่จุดศูนย์กลางของภาพนี้

สัก 1-2 นาที ทุกครั้งก่อนอ่านหนังสือ หรือฟังคำสอนของครูบาอาจารย์

หรือต้องการที่จะสงบจิตใจของตนเอง

ขั้นที่ 5 : รักษาสมาธิไว้ให้ต่อเนื่อง

เมื่อเรามีสมาธิเกิดขึ้น ก็เท่ากับว่าจิตใจเรากำลังผ่อนคลาย ปล่อยวางความวุ่นวาย ความซับซ้อนจากเหตุการณ์ใด ๆ ที่ได้เผชิญมาก่อนหน้านี้

ณ จุดนี้เอง เมื่อความคิดของเราสงบนิ่งหรือว่างลง ก็ถือได้ว่าสมองของเราพร้อมแล้ว ที่จะเริ่มต้นเรียนรู้ และเพิ่มพูนภูมิปัญญาหรือจะปฏิบัติงานใด ๆ ที่ต้องใช้สมาธิต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4

ขั้นที่ 6 : เพื่อความมุ่งมั่น-แน่วแน่แก่เรื่อง

ในขั้นตอนนี้ เราจะต้องพ้นตัวเองออกจากความว่างเปล่า หรือความสงบนิ่ง (อันเนื่องมาจาก “สมาธิ”) เมื่อหันมาสู่สิ่งที่เราต้องการจะทำ หรือเรื่องที่เรา กำลังจะอ่าน ซึ่งจะต้องมีความมุ่งมั่น และความแน่วแน่อยู่กับเรื่องที่กำลังเรียนรู้อยู่นั้น ให้ดีที่สุด

บางคนอาจจะค้านว่าความมุ่งมั่น และความแน่วแน่นี้แหละเป็นสิ่งที่ทำได้ยากเย็นแสนเข็ญเลยทีเดียว ซึ่งความจริงแล้ว คำตอบที่ว่า “ยาก” หรือ “ง่าย” นั้นก็ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ

ลองนึกถึงเวลาที่เรานั่งอ่านหนังสือการ์ตูน นวนิยาย หรือนั่งดูแฟ้มรูปภาพหลังจากที่ไปทัศนศึกษามา เรายังสามารถอ่านได้ ดูได้ ตั้งแต่ต้นจนกระทั่งจบเล่ม เหตุที่เรามีความมุ่งมั่นแน่วแน่นั้น ก็คงเป็นเพราะว่าเราชอบมัน เราจึงสนุกและเพลิดเพลินไปกับมัน

ทีนี้ถ้าลองเป็นหนังสือตำราวิชาการดูบ้าง เราจะชอบ จะสนุก จะเพลิดเพลินไปกับมันหรือไม่ คำตอบนั้นพวกเราก็คงจะรู้ ๆ กันอยู่แก่ใจ แต่ถ้าเรายอมรับและเข้าใจดี “หนังสือ นั้นยังอ่านก็ยิ่งได้” และคนที่ได้คือตัวเรานั้นเอง เพียงแค่นี้ก็น่าจะช่วยเพิ่มพูนความมุ่งมั่น และความแน่วแน่ให้แก่ตัวเราได้เป็นอย่างดี

ที่มา : ลุงไอน์สไตน์. (2551). การทำสมาธิแบบทันใจ. ใน ถอดรหัสอ่านเร็ว (หน้า 26-32).

กรุงเทพฯ: บิสคิต.

5

คำชี้แจง 1. ให้นักเรียนอ่านบทความแล้วสรุปหัวข้อสำคัญ ลงในแบบสรุปข้างล่าง

6 ขั้นตอนการทำสมาธิแบบทันใจในแนววิทยาศาสตร์

ขั้นที่	วิธีปฏิบัติ
1	.....
2	.....
3	.....
4	.....
5	.....
6	.....

2. ให้นักเรียนเติมคำลงในช่องว่าง

2.1 อุณหภูมิที่ช่วยให้ร่างกายเราสดชื่นไม่เหนื่อยง่าย ประมาณ

.....

2.2 วิธีหายใจที่ถูกต้องทำให้สมองของเราเล่นปรี๊ดปรี๊ด เพราะ

.....

.....

2.3 การมองภาพ Mandela บ่อย ๆ จะช่วยพัฒนา.....

.....

.....

2.4 สมองของเราพร้อมแล้วที่จะเริ่มต้นเรียนรู้ และเพิ่มพูนภูมิปัญญา

หรือจะปฏิบัติงานใด ๆ เมื่อ.....

6

- ★ เมื่อนักเรียนอ่านบทความ สรุปหัวข้อสำคัญลงในแบบสรุป เต็มคำในช่องว่าง และ
ดูเฉลยหน้า 13 ให้ประเมินตามเกณฑ์ข้างล่าง แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง
☐ หน้าข้อความ ต้องปรับปรุง ☐ พอใช้ ☐ ดี

เกณฑ์การประเมิน		
1. ตอบได้ 1-3 ข้อ	ได้ระดับ 1	ต้องปรับปรุง
2. ตอบได้ 4-6 ข้อ	ได้ระดับ 2	พอใช้
3. ตอบได้ 7-10 ข้อ	ได้ระดับ 3	ดี

ฉันอยู่ในระดับ ☐ ต้องปรับปรุง ☐ พอใช้ ☐ ดี

ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

วัน.....เดือน.....พ.ศ. ....

เจดย
การทำสมาธิแบบทันใจ

คำชี้แจง 1. ให้ผู้เรียนอ่านบทความแล้วสรุปหัวข้อสำคัญ ลงในแบบสรุปข้างล่าง

6 ขั้นตอนการทำสมาธิแบบทันใจในแนววิทยาศาสตร์

ขั้นที่	วิธีปฏิบัติ
1	จัดการกับตัวเอง
2	จัดการกับสิ่งรอบตัว
3	จัดระบบการหายใจ
4	มองไปที่ภาพ Mandala
5	รักษาสมาธิไว้ให้ต่อเนื่อง
6	เพื่อความมุ่งมั่น-แน่วแน่แก่เรื่อง

2. ให้ผู้เรียนเติมคำลงในช่องว่าง

- 2.1 อุณหภูมิที่ช่วยให้ร่างกายเราสดชื่นไม่เหนื่อยล้าง่าย ประมาณ $22-26^{\circ}\text{C}$
- 2.2 วิธีหายใจที่ถูกต้องทำให้สมองของเราแล่นปรี๊ดปรี๊ด เพราะ มีสารอาหาร และออกซิเจนในหลอดเลือดไปเลี้ยงเซลล์สมองอย่างเต็มที่
- 2.3 การมองภาพ Mandala บ่อย ๆ จะช่วยพัฒนา สมาธิและเชาวน์ อารมณ์ (EQ) ให้เกิดความสุขุม รอบคอบ ลดทอนอารมณ์ร้าย ขี้โมโห ฉุนเฉียว ลงได้เป็นอย่างดี
- 2.4 สมองของเราพร้อมแล้วที่จะเริ่มต้นเรียนรู้ และเพิ่มพูนภูมิปัญญา หรือจะปฏิบัติงานใด ๆ เมื่อความคิดของเราสงบนิ่งหรือว่างลง

จากการประเมินโครงการพัฒนานิสัยรักการอ่านโรงเรียนบางกะปิ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ในด้านปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินงานโครงการ และผลผลิตของโครงการ จากกลุ่มตัวอย่าง 629 คน พบว่า ผลการประเมินในระดับมาก ประกอบด้วย ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการฯ และการปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 สำหรับผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินงานโครงการ และผลผลิตของโครงการ และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

บรรณานุกรม

ลูงไอน์สไตน์. (2551). “การทำสมาธิแบบทันใจ,” ใน ถอดรหัสอ่านเร็ว. หน้า 26-32.

กรุงเทพฯ: บิสดิต.

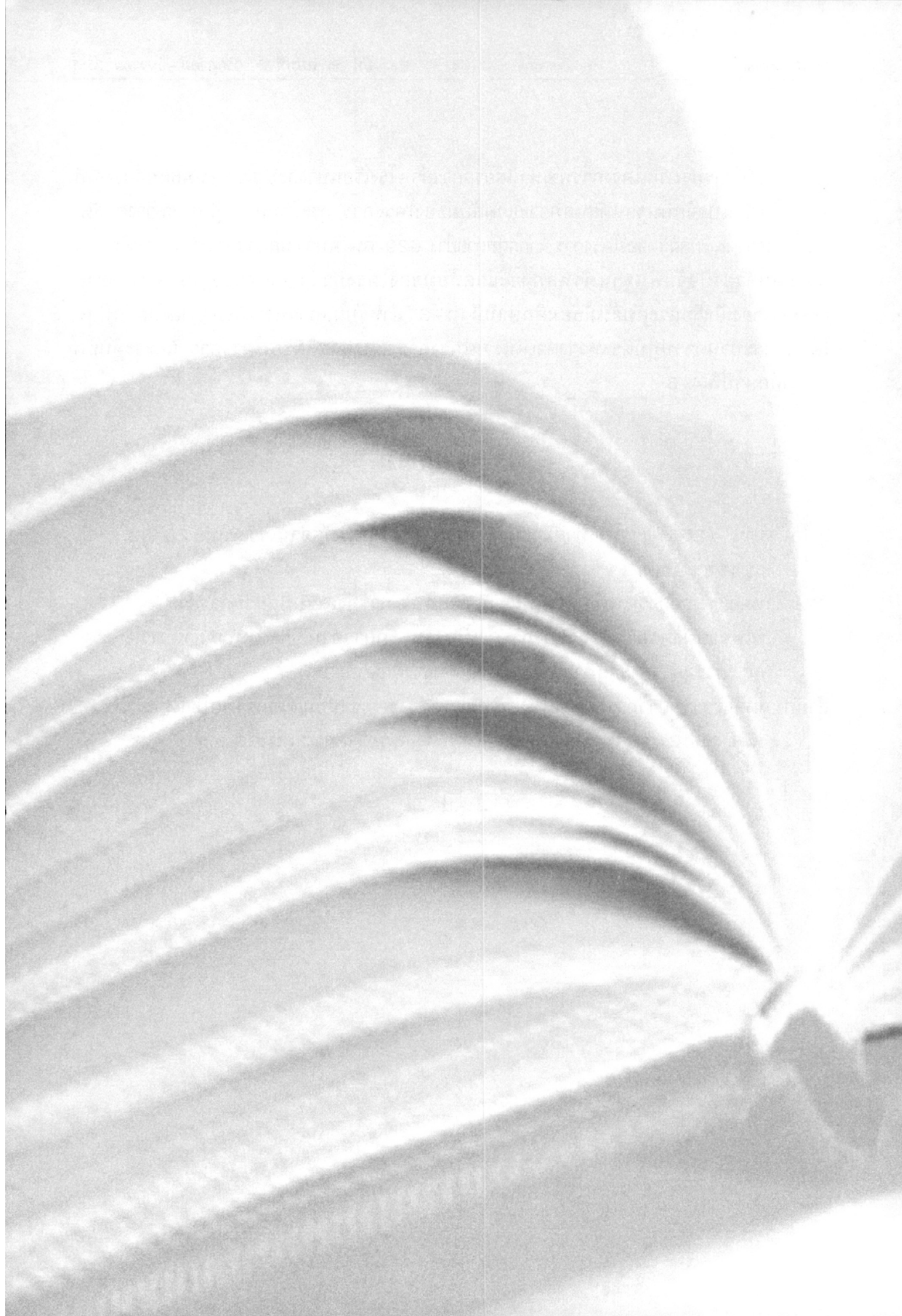
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2549). การส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

นโยบายมาตรการ แนวทางการดำเนินงาน รักการอ่าน. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

การประชุมสภาบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ดร. ประจักษ์ วัฒนานุกิตติ

สภาบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ คอนซาล (Congress of South-East Asian Librarians - CONSAL) จัดตั้งขึ้นที่ประเทศสิงคโปร์ เมื่อปี พ.ศ. 2513 เพื่อเป็นกลุ่มร่วมมือทางวิชาชีพด้านห้องสมุดและบรรณารักษศาสตร์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เคยจัดประชุมในหัวข้อต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุดและสารนิเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลายครั้ง ประเทศสมาชิกเริ่มแรกประกอบด้วยประเทศฟิลิปปินส์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ไทย กัมพูชา เวียดนาม สิงคโปร์ ปัจจุบันสมาชิกประกอบด้วย เนการา บรูไน ดารุสซาลาม ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐอินโดนีเซีย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สหพันธ์มาเลเซีย สหภาพพม่า สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐสิงคโปร์ ราชอาณาจักรไทย กับสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ในการประชุมคณะกรรมการบริหารคอนซาลครั้งที่ 3 ที่อินโดนีเซีย คอนซาลให้รับสาธารณรัฐติมอร์ เลสเต เป็นผู้สังเกตการณ์ และการประชุมครั้งที่ 15 จัดที่บาห์ลี อินโดนีเซีย 28-31 พฤษภาคม 2555 หัวข้อประชุม “National Heritage: Preservation and Dissemination” มีบรรณารักษ์ชาวต่างประเทศรวมทั้งชาวไทยและชาวอินโดนีเซีย ประมาณ 700 คนเข้าร่วมประชุม โดยหอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซียและสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยอินโดนีเซีย เป็นเจ้าภาพ

Congress of Southeast Asian Librarians (CONSAL): Meeting and General Conference

Prachark Wattananusit

Congress of Southeast Asian Librarians (CONSAL) established in Singapore in 1970 as a group within the library profession of the region. It has organized a series of conferences on variety of themes pertinent to Southeast Asian library and information environment. The established members were Philippines, Malaysia, Indonesia, Singapore, Thailand, Vietnam and Cambodia. At present members are also included Brunei Darussalam, Vietnam, Singapore, Myanmar and Laos. At the 3th Meeting of CONSAL 15th Executive in Bali Timor Lesste has accepted as the observer of CONSAL. The 15th CONSAL hosted by the National Library of Indonesia the Library Association of Indonesia under the theme “National Heritage: Preservation and Dissemination”. Attended by about 700 participants from aboard including librarian from Thailand and Indonesia, it took placed in Bali, Indonesia during 28th - 31th May 2012.

การประชุมสภาบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ดร. ประจักษ์ วัฒนานุกุลสิทธิ์*

ความเป็นมาของการประชุม สภาบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (CONSAL)

การประชุมฯ ครั้งแรก ที่ประเทศสิงคโปร์ เมื่อ พ.ศ.2513 การจัดตั้งคอนซาลเริ่มที่ Punjak Conference 1969 เมืองปูนจัก ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศที่เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์และประเทศไทย ประเทศไทยโดยศาสตราจารย์พิเศษ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต ผู้อำนวยการหอสมุดแห่งชาติในเวลานั้นเข้าร่วมจัดทำแผนการจัดตั้ง สภาบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (CONSAL) และต่อมาเมื่อปี 2513 จึงได้จัดตั้ง คอนซาลขึ้นที่ประเทศสิงคโปร์ กิจกรรมที่สำคัญ คือ การประชุมบรรณารักษ์ระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทุก 3 ปี โดยในการประชุมครั้งแรกในหัวเรื่อง “New Prospects for Southeast Asian Cooperation” วัตถุประสงค์หลักของ CONSAL ตามที่กำหนดไว้ในธรรมนูญฉบับแรกคือ เพื่อจัดการ เพื่อสถาปนา รักษาไว้ และเพิ่มพูนความร่วมมือในระหว่างบรรณารักษ์ห้องสมุด สถาบันที่เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ สมาคมห้องสมุดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่งเสริมความร่วมมือด้านบรรณารักษศาสตร์ บรรณานุกรม และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องในภูมิภาค ร่วมมือกับองค์กรและสถาบันในภูมิภาคอื่นในสาขาบรรณารักษศาสตร์ บรรณานุกรม และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนางานห้องสมุดของแต่ละประเทศสมาชิก คณะผู้จัดประชุมฯ ครั้งแรกมี Mrs.Patricia Lim Pui Huen แห่งสิงคโปร์ เป็นประธาน นางนิตยา จุฑามาศย์ เป็นผู้ลงนามในธรรมนูญของสภาบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ฉบับแรก ในฐานะผู้แทนประเทศไทย มติและข้อเสนอแนะจากการประชุมในครั้งนั้นประกอบด้วย การให้มี นามานุกรมบรรณารักษ์ในภูมิภาคพร้อมปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ การจัดให้มีการฝึกอบรม ขั้นพื้นฐานทางบรรณารักษ์ในระดับชาติ การฝึกปฏิบัติงานในห้องสมุดในภูมิภาค การแลกเปลี่ยน บรรณารักษ์ของห้องสมุดและสถาบันที่เปิดสอนในภูมิภาค และให้สถาบันที่เปิดสอนในภูมิภาค เปิดสอนบรรณารักษศาสตร์ระดับสูงแก่บุคลากรในภูมิภาค เสนอให้มีสถาบันระดับภูมิภาค เพื่อจัดการศึกษาในระดับสูง ในกรณีที่บางประเทศยังไม่มีกฎหมายเพื่อการรวบรวมสิ่งพิมพ์ (Legal Deposit Law) หรือมีแต่ยังไม่มีประสิทธิภาพก็ให้พิจารณาจัดทำมาตรการเพื่อการออกกฎหมายหรือแก้ไขกฎหมาย โดยขอให้แต่ละประเทศจัดตั้งคณะกรรมการบรรณานุกรมแห่งชาติ และประสานงานกับคณะกรรมการฯ สภาบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อไป

*ข้าราชการบำนาญ อดีตรองผู้อำนวยการสำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม
กรมการบริหาร และประธานแผนกวิเทศสัมพันธ์ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

การประชุม ครั้งที่ 2 จัดขึ้นที่ประเทศฟิลิปปินส์ เมื่อ พ.ศ.2516 ในหัวเรื่อง “Education and Training for Librarianship in Southeast Asia” มีมติสำคัญ เช่น การตอกย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของแผนงานด้านการแลกเปลี่ยนบรรณารักษ์ ภายใต้การช่วยเหลือขององค์กรทางการ เช่น สมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) รวมทั้ง ASAIHL ให้จัดตั้งสถาบันสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับพื้นฐาน ฝึกอบรมเฉพาะทางการศึกษาต่อเนื่องในระดับชาติ และห้องสมุดโดยความช่วยเหลือของรัฐ องค์กรนานาชาติและมูลนิธิต่างๆ ให้รัฐและสมาคมห้องสมุดพิจารณาจัดทำมาตรฐานการเรียนการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ให้รัฐพิจารณาสถานภาพที่เหมาะสมแก่บรรณารักษ์ ให้ความสำคัญด้านการคมนาคมและการสื่อสารแก่ห้องสมุดโรงเรียน และห้องสมุดประชาชน กำหนดให้มีจรรยาบรรณบรรณารักษ์ หากมีกฎหมายรองรับก็จะเป็นการสมควรยิ่งขึ้น ให้จัดตั้งคณะกรรมการของคอนซาล (CONSAL) ร่วมมือกันด้านต่างๆ เช่น การประยุกต์ใช้คอมพิวเตอร์ ไมโครฟิล์ม บรรณานุกรม เทคนิคด้านสารสนเทศ การแลกเปลี่ยนบุคลากร การศึกษาและฝึกอบรม ประสานความร่วมมือกันระหว่างสภาบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และสภาการจดหมายเหตุสากลประจำภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Southeast Asian Regional Branch of International Council on Archives: SARBICA) โดยเสนอให้สหพันธ์ระหว่างประเทศว่าด้วยสมาคมและสถาบันห้องสมุด (IFLA) ให้ความสำคัญต่องานของคอนซาลในทุกระดับงานของสหพันธ์ฯ (IFLA) และเสนอให้คอนซาลเป็นสาขาภูมิภาคของ IFLA

การประชุมครั้งที่ 3 จัดขึ้นที่ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อ พ.ศ.2518 เรื่อง “Integrated Library and Documentary Services within the Framework of NATIS” มีมติและข้อเสนอแนะที่สำคัญคือคอนซาลสนับสนุนอย่างเต็มที่ในแผนงานการประชุมของยูเนสโก ครั้งที่ 18 รับรองในเรื่องระบบสารนิเทศแห่งชาติ (National Information System: NATIS) และขอให้รัฐบาลแต่ละประเทศดำเนินการเรื่องนี้โดยด่วน เสนอให้คอนซาลเป็นส่วนหนึ่งของอาเซียน

(ASEAN Permanent Committee on Social and Cultural Affairs) เนื่องจากเห็นว่า หอสมุดแห่งชาติและห้องสมุดอื่นๆ มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาห้องสมุดและสารสนเทศ จึงได้ขอให้รัฐบาลแต่ละประเทศจัดตั้งและกำหนดหน้าที่หรือสถาบันอื่นให้เป็นศูนย์กลางในการวางแผน การพัฒนาและการบริการสารสนเทศ ให้อำนาจและงบประมาณแก่หอสมุดแห่งชาติในการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผน เห็นความสำคัญและจำเป็นในการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลวารสารระหว่างชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asian Regional Centre for ISDS - International Serials Data System) โดยหอสมุดแห่งชาติไทยจะเป็นศูนย์กลาง เห็นความจำเป็นที่ต้องปรับปรุง ธรรมนูญคอนซาล และรับทราบผลงานของ CONSAL-SARBICA คือการจัดทำ Master list of Southeast Asian Microforms และกิจกรรม SARBICA - CONSAL Clearing House on Microform Matter โดยเฉพาะการจัดทำ Southeast Asia Microform Newsletter และให้ดำเนินงานต่อไป

การประชุมครั้งที่ 4 จัดขึ้นที่กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2521 เรื่อง “Regional Cooperation for the Development of National Information Services” โดยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ เป็นเจ้าภาพ ได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร สำนักงานยูเนสโกภูมิภาคเอเชียและโอเชียนเนีย ตลอดจนหน่วยงานต่างๆ งบประมาณส่วนใหญ่ได้รับจากรัฐบาล ศาสตราจารย์พิเศษคุณหญิงแม้นมาส ชวลิต เป็นประธานในการจัดประชุม ในขณะที่อาจารย์อุทัย ทุตริยะโพธิ์ เป็นนายกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงรับเป็นองค์อุปถัมภ์ นายแพทย์บุญสม มาติน เป็นประธานในพิธีเปิด สิ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งคือการจาร (บันทึก) ธรรมเนียมคอนซาล ลงในใบลาน คือ มีผู้เสนอเอกสารวิชาการ 32 เรื่อง มีผู้ลงทะเบียนร่วมประชุม 364 คน ข้อเสนอจากการประชุมคือ ความตระหนักถึงความสำคัญของการให้การร่วมมือสนับสนุน ส่งเสริมพัฒนาระบบสารนิเทศแห่งชาติในภูมิภาค ได้เสนอให้แต่ละประเทศสมาชิกจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาระดับชาติด้านระบบสารนิเทศแห่งชาติและการให้บริการที่ประกอบด้วยผู้แทนของหน่วยงานต่าง ๆ สรุปข้อเสนอแนะจากการประชุม คือ ควรกำหนดหน้าที่ของงานห้องสมุด การเก็บรวบรวมข้อมูล การถ่ายทอด การกระจาย และการใช้ข้อมูล ภายใต้กฎหมายและการบริหารที่ชัดเจน เนื่องจากเห็นความสำคัญของโทรคมนาคมและคอมพิวเตอร์ในการดำเนินงาน จึงเสนอให้สมาคมห้องสมุดจดหมายเหตุ และบรรณสารสนเทศระดับชาติและระดับภูมิภาค เชิญหน่วยงานด้านเทคโนโลยี โทรคมนาคมและคอมพิวเตอร์ร่วมเป็นกรรมการ และหากเป็นไปได้คอนซาล ควรเชิญผู้แทนองค์กรเหล่านั้นร่วมงานและร่วมประชุมในการประชุมคอนซาลครั้งต่อไป นอกจากนี้ยังวางแผนระบบสารนิเทศแห่งชาติ จึงได้เสนอให้มีการสำรวจสภาพจริงของทรัพยากรสารสนเทศและการประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศ และเพื่อส่งเสริมการกระจายสารสนเทศในภูมิภาคจึงสมควรร่วมมือกันดำเนินงานโครงการศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนและยืมสิ่งพิมพ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (NLDC-SEA Consortium) โดยพิจารณาว่าเด็กและเยาวชนยังขาดหนังสือที่ต้องอ่าน จึงเสนอให้รัฐบาลประเทศสมาชิกสนับสนุนการผลิตหนังสือและสื่อประเภทต่าง ๆ สำหรับเด็กและเยาวชน การมอบรางวัลหนังสือและสื่อที่ดี หาวิธีแจ้งให้ครู อาจารย์ และผู้ปกครองทราบการออกหนังสือใหม่ ๆ และให้แนะนำสำนักพิมพ์ ผู้จำหน่ายหนังสือ บรรณารักษ์ และผู้อ่าน ทราบถึงระบบหมายเลขประจำหนังสือสากล (International Standard Book Number-ISBN) ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้ยังเห็นความจำเป็นด้านการพัฒนาบุคลากร จึงได้ขอให้แต่ละประเทศจัดการศึกษาและฝึกอบรมบุคลากรด้านสารสนเทศ โดยขอความร่วมมือจาก UNESCO IFLA และ FID โดยจัดฝ่ายการศึกษาในคอนซาล และเป็นครั้งแรกที่คอนซาลและซาร์บิกา (SARBICA) แยกองค์กรและการประชุมออกจากกันเป็นสองเรื่องโดยเฉพาะ

การประชุมครั้งที่ 5 จัดขึ้นที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย เมื่อ พ.ศ.2524 เรื่อง “Access to Information” มีประเด็นสำคัญ คือ เร่งรัดให้รัฐบาลของแต่ละประเทศในภูมิภาคปรับปรุงอย่างเร่งด่วนเพื่อให้ทุกภาคส่วนในการเข้าถึงข้อมูลความรู้ จัดทำนโยบาย จัดตั้งหน่วยงานบริหารที่เหมาะสม พัฒนาการให้บริการเชื่อมต่อเครือข่ายทั้งภูมิภาคโดยใช้โทรคมนาคมและเทคโนโลยีที่เหมาะสม และสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอ

การประชุมครั้งที่ 6 จัดขึ้นที่ประเทศสิงคโปร์ เมื่อ พ.ศ.2526 เรื่อง “The Library in the Information Revolution” มีประเด็นสำคัญคือ ขอให้คณะกรรมการบริหารพิจารณาเสนอให้คอนซัลเป็นองค์กรเอกชนของอาเซียน ให้หน่วยงานจัดทำบรรณานุกรมแห่งชาติของแต่ละประเทศโดยใช้ระบบ MARC-compatible format ให้ห้องสมุดและบรรณารักษ์มีส่วนในงานส่งเสริมการรู้หนังสือและการพัฒนาหนังสือ ให้ความสำคัญต่อประชาชนที่อยู่ในชนบทส่งเสริมในด้านการศึกษาต่อเนื่อง และการเข้าถึงสิ่งพิมพ์ราชการของประเทศสมาชิก

การประชุมครั้งที่ 7 จัดขึ้นที่กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ เมื่อ พ.ศ.2530 เรื่อง “Library for Countryside Development” มีข้อเสนอให้หอสมุดแห่งชาติเป็นศูนย์กลางในการให้บริการห้องสมุดในชนบท ให้หอสมุดแห่งชาติและห้องสมุดประชาชนดำเนินงานจัดความไม่รู้หนังสือของประชาชนทุกระดับ เสนอองค์การยูเนสโกและ IFLA จัดทำโครงการในประเทศสมาชิกแห่งใดแห่งหนึ่งเพื่อศึกษาวิธีประยุกต์เทคโนโลยีสู่ชนบท จัดการศึกษาและฝึกอบรมแก่บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดในชนบท ศึกษาปัญหาการดำเนินงานด้านนี้ของชนบท การจัดทำมาตรฐานควรมีการประชุมเพื่อดำเนินงานเรื่องนี้ในทุกหนึ่งปีหกเดือนก่อนการประชุมใหญ่ทุก 3 ปี และควรแก้ไขธรรมนูญคอนซัลให้เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงยิ่งขึ้น

การประชุมครั้งที่ 8 จัดขึ้นที่กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อ พ.ศ.2533 เรื่อง “New Challenges in Library Services in the Developing World” มีข้อเสนอด้านการพัฒนาบุคลากร แสดงขอบคุณต่อรัฐบาลหลายประเทศที่ให้การสนับสนุนส่งเสริมพัฒนาห้องสมุดและบรรณารักษ์ ขอให้รัฐส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาของบรรณารักษ์ทุกระดับ ให้สมาคมห้องสมุดประชาสัมพันธ์เผยแพร่ทุกรูปแบบเพื่อให้ประชาชนเห็นความสำคัญของวิชาชีพ จัดสัมมนา ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาวิชาชีพให้มากยิ่งขึ้น ให้สภาบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จัดทำโครงการความร่วมมือระดับทวิภาคี และพหุภาคีด้านการศึกษาและฝึกอบรมบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ระดับสูง

การประชุมครั้งที่ 9 จัดขึ้นที่กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย เมื่อ พ.ศ.2536 เรื่อง “Future Dimensions and Library Development” พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นประธานในพิธีเปิดการประชุม ซึ่งรองศาสตราจารย์นายสัตวแพทย์ ดร.ประจักษ์ พุ่มวิเศษ เป็นประธานในการจัดประชุม

ศาสตราจารย์พิเศษ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต เป็นประธานการแก้ไขธรรมนูญของคอนซาล การประชุมครั้งนี้พิจารณาในด้านการให้บริการสารสนเทศต้องสนองต่อความท้าทาย ดำเนินการอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง ทันสมัย ทราบถึงแนวโน้มและพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีด้าน ห้องสมุดและบริการสารสนเทศ เสนอให้สมาคมห้องสมุดของชาติ และหอสมุดแห่งชาติของแต่ละ ประเทศสมาชิกดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพในการประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศล่าสุดต่องาน บริการทุกประเภทมุ่งสู่การพัฒนาและเพิ่มพลังแก่ฐานข้อมูลบรรณานุกรมและระบบการสืบค้นข้อมูล กับการสถาปนาและเชื่อมโยงฐานข้อมูลในการใช้ข้อมูลร่วมกันในภูมิภาค รวมทั้งการศึกษาและ ปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนทางบรรณารักษศาสตร์ เพื่อให้ผนวกด้านเทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อสนองความท้าทายของการบริการสารสนเทศในภูมิภาคในศตวรรษหน้า เสนอให้ คณะกรรมการบริหารของคอนซาลวางแผนระยะยาว 10 ปี เพื่อเสริมสร้างให้มีประชากรในภูมิภาค มีความรู้ มีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์

การประชุมครั้งที่ 10 จัดขึ้นที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย เมื่อ พ.ศ. 2539 เรื่อง “Libraries in National Development”

การประชุมครั้งที่ 11 จัดขึ้นที่ประเทศสิงคโปร์ เมื่อ พ.ศ.2543 เรื่อง “Stepping into the New Millennium: Challenges for Library and Information Professionals”

การประชุมครั้งที่ 12 จัดขึ้นที่กรุงบันดาเสรี เบกาวัน ประเทศบรูไน ดารุสซาลาม เมื่อ พ.ศ. 2546 เรื่อง “Information Empowerment : Enhancing Knowledge Heritage”

การประชุมครั้งที่ 13 จัดขึ้นที่กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ เมื่อ พ.ศ.2549 เรื่อง “CONSAL at the Crossroads: Challenges for Greater Cooperation”

การประชุมครั้งที่ 14 จัดขึ้นที่กรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม เมื่อ พ.ศ.2552 เรื่อง “Towards active and effective cooperation”

การประชุมครั้งที่ 15 จัดขึ้นที่เกาะบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อ พ.ศ.2555 เรื่อง “Preserving and Disseminating National Heritage” รายละเอียดการประชุมครั้งนี้ ประกอบด้วยการเตรียมการประชุมสภาบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ครั้งที่ 15 (15th CONSAL) ซึ่งเป็นตามธรรมเนียมของคอนซาลประเทศที่รับเป็นเจ้าภาพครั้งต่อไปจะต้องเตรียมการจัด ประชุมใหญ่สภาบรรณารักษ์ฯ เรียกว่า **การประชุมคณะกรรมการบริหาร คอนซาล** โดยจัด ล่วงหน้า 3 ปี ประเทศอินโดนีเซียที่เป็นเจ้าภาพการประชุมคอนซาลครั้งที่ 15 จึงรับเป็นเจ้าภาพ จัดการประชุมคณะกรรมการบริหารคอนซาล (15th CONSAL) รวม 3 ครั้ง ได้แก่ ประชุม กรรมการบริหารคอนซาล XV ครั้งที่ 1 (1st CONSAL XV Executive Board) ณ โรงแรม Savoy Homann เมืองบันดุง จังหวัดชวาตะวันตก เมื่อวันที่ 29 - 30 เมษายน 2554 ครั้งที่ 2

(2nd CONSAL XV Executive Board) จัดขึ้นที่โรงแรม JW Marriott Hotel เมืองเมดาน จังหวัดสุมาตราเหนือ ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อวันที่ 19 - 22 เมษายน 2554 และครั้งที่ 3 (3rd CONSAL XV Executive Board) ในวันที่ 28 พฤษภาคม 2555 ประเทศอินโดนีเซียเป็นเจ้าภาพที่โรงแรม Discovery Kartika Plaza Hotel เกาะและจังหวัดบาหลี่ ประเทศอินโดนีเซีย

การจัดประชุมคอนซาลครั้งที่ 15 มีหัวข้อการประชุม คือ Preserving and Disseminating National Heritage โดยมีหัวข้อย่อยต่าง ๆ ดังนี้

1. หอสมุดแห่งชาติในฐานะที่เป็นศูนย์กลางด้านเอกสารมรดกของชาติ
2. การอนุรักษ์และสงวนรักษาทรัพยากรห้องสมุด
3. กฎหมาย พระราชบัญญัติเก็บรวบรวมสะสมทรัพยากรสารสนเทศของชาติ (Legal Deposit Act)
4. คุณูปการการเรียนรู้การสอนด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ต่อการพัฒนาบุคลากรของชาติ
5. การใช้ทรัพยากรห้องสมุดและสารสนเทศร่วมกัน และการสร้างเครือข่าย
6. การบริหารห้องสมุดดิจิทัล และสารสนเทศดิจิทัล (การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ)
7. บทบาทของสมาคมห้องสมุดต่อการพัฒนาประเทศ
8. ห้องสมุดชุมชนกับการรู้สารสนเทศของประชาชน
9. บทบาทของห้องสมุดต่อการส่งเสริมการอ่าน
10. บทบาทของ Corporate Social Responsibility (CSR) ในการพัฒนาห้องสมุด

สำหรับวัตถุประสงค์ของการประชุม CONSAL ครั้งที่ 15 ประกอบด้วย

1. เพื่อเสริมสร้างความเป็นหนึ่งเดียวและความร่วมมือระหว่างบรรณารักษ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะด้านมรดกของชาติกับการบริการห้องสมุด
  2. เรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ด้านห้องสมุดและบริการสารสนเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และการพัฒนาห้องสมุด บริการสารสนเทศในภูมิภาคและในโลก
  3. พัฒนาโครงการความร่วมมือระหว่างห้องสมุดในเรื่องทรัพยากรสารสนเทศและบริการสารสนเทศ
  4. ปรับปรุงการให้บริการของห้องสมุดเพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้บริการผ่านระบบการให้บริการระหว่างห้องสมุดในประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN)
  5. แนะนำให้ทราบถึงความก้าวหน้าใหม่ๆ ในพัฒนาการของห้องสมุดในภูมิภาค
  6. ส่งเสริมสนับสนุนให้บรรณารักษ์ ผู้บริหารห้องสมุด นักวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องให้ใช้ความรู้ความสามารถ สร้างนวัตกรรมใหม่ ประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการห้องสมุด
- ประเด็นสำคัญที่แยกให้เห็นชัดเจน คือ การจัดประชุมครั้งนี้ มีผู้ลงทะเบียนรวม 570 ราย เป็นชาวอินโดนีเซีย 352 ราย และชาวต่างประเทศ 196 ราย ณ วันที่ 22 พฤษภาคม และมีผู้ลงทะเบียนเพิ่มเติมถึงวันที่ 28 พฤษภาคม รวมจำนวนกว่า 700 ราย ในการนี้สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ จัดคณะบรรณารักษ์ไทย โดยศาสตราจารย์พิเศษ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต นายกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ลงทะเบียนร่วมประชุม 29 ราย และบรรณารักษ์ อีก 25 ราย เยี่ยมชมนิทรรศการวิชาการ รวม 54 ราย

การเสนอบทความวิชาการ คณะกรรมการบริหารฯ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ได้รับบทคัดย่อบทความวิชาการจำนวน 103 เรื่อง ได้ดำเนินการคัดเลือกเอกสาร โดยคณะกรรมการคัดเลือกบทความยอดเยี่ยม ประกอบด้วยผู้แทนจาก ประเทศฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และประเทศไทย โดยดร.ประจักษ์ วัฒนานุสสิทธิ ในครั้งแรกคณะกรรมการคัดเลือกไว้ 57 เรื่อง ต่อมาคัดอีกครั้งเหลือ 56 เรื่อง แต่เนื่องจากเหตุผลบางประการ ผู้เสนอจาก บรูไน ลาว และฟิลิปปินส์ ได้ขอยกเลิกการนำเสนอ จึงคงเหลือบทความที่นำเสนอในการประชุมฯ ทั้งสิ้น 53 เรื่อง

พิธีเปิดประชุมสภาบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ครั้งที่ 15 ในวันที่ 29 พฤษภาคม 2555

พิธีเปิดการประชุม (Opening Ceremony) โดย Mrs.Sri Sulasih ผู้อำนวยการหอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซียกล่าวรายงานความเป็นมา วัตถุประสงค์ของการจัดประชุม ผู้เข้าร่วมประชุม คือ บรรณารักษ์และผู้เกี่ยวข้องที่เดินทางมาจากประเทศต่าง ๆ ถึง 700 คน และกิจกรรมในการประชุมต่อประธานในพิธีเปิด HS Agung Laksono รัฐมนตรีด้านการประสานงานและประชาสัมพันธ์ ได้กล่าวเปิดงานโดยเน้นเรื่องการสนับสนุนกิจการห้องสมุดที่เป็นส่วนสำคัญของพัฒนาชาติ ด้านการศึกษาของชาติ หอสมุดไม่สามารถออกจากการศึกษาได้ และหวังว่าจะมีห้องสมุดทุกๆ หมู่บ้านในชนบท การค้นคว้าวิจัยก็คงไม่สามารถทำได้หากขาดห้องสมุดรวมทั้งบรรณารักษ์ หอสมุดและบรรณารักษ์ยังต้องมีหน้าที่ในการรวบรวม อนุรักษ์ และเผยแพร่ทรัพยากรที่เป็นมรดกของชาติ ทั้งนี้ผู้ร่วมในพิธียังประกอบด้วย รองผู้ว่าราชการจังหวัดบาหลี Mr. I Ketut Wija เลขาธิการ 15th CONSAL Miss Woro Titi Haryanti และเลขาธิการสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยอินโดนีเซีย Dr. Robinson Rusdi หลังจากนั้นตามด้วยการแสดงดนตรีของอินโดนีเซียที่ไพเราะเร้าใจและการฟ้อนรำที่อ่อนช้อยสวยงามตามแบบบาหลีต้อนรับ

การประชุมใหญ่ครบองค์ประชุม (Plenary Session) มีนักวิชาการเสนอเอกสารวิชาการ 6 รายการ เช่น Mrs. Jennefer Nicholson เลขาธิการ สหพันธ์ระหว่างประเทศว่าด้วยสมาคมและสถาบันห้องสมุด (IFLA) เรื่อง The Digitization of Society and the Re-Shaping of Access to Information : Making Library Associations a force for Change กล่าวถึงการเข้าถึงความรู้สารสนเทศในห้องสมุดนั้นในเวลาเดียวกันเป็นการสงวนรักษามรดกของชาติด้วย เพราะการให้บริการแบบอิเล็กทรอนิกส์ในรูปดิจิทัลช่วยรักษาดั้งเดิมฉบับและเผยแพร่ได้กว้างขวาง แต่ขณะนี้การดำเนินงานยังติดขัดปัญหาเรื่องลิขสิทธิ์ สหพันธ์ระหว่างประเทศว่าด้วยสมาคมและสถาบันห้องสมุด (IFLA) พยายามแก้ไขเรื่องนี้ในทุกระดับและทุกส่วนของโลก Dr. Debal C. Kar มหาวิทยาลัย ดร.อัมเบตกา นิวเดลี ประเทศอินเดีย เรื่อง Digital Library of India: An Initiative by the Indian Government for the Preservation and Dissemination of the National Heritage ว่าเนื่องจากประเทศอินเดียยังมีเอกสารและจดหมายเหตุที่ยังไม่ได้อนุรักษ์เป็นจำนวนมาก รัฐบาลเห็นความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องอนุรักษ์ด้วยระบบดิจิทัล ที่อิสระจากลิขสิทธิ์โดยการสนับสนุนของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และเรื่อง David E. Pinto ได้เสนอเรื่อง Academic library cooperation: Two successful consortia within the complex environment in the U.S.A. เกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างห้องสมุดมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา 70 แห่ง ที่ประสบผลสำเร็จดียิ่ง ทำให้งานไม่ซ้ำซ้อน ช่วยลดงบประมาณได้ถึงร้อยละ 40 และเรื่อง Disaster Planning: A “Must” for Libraries กล่าวถึง การวางแผนเตรียมพร้อมเพื่อรับมือกับความเสียหายใหญ่หลวงที่อาจคาดไม่ถึง โดย Mr. Akio Yasue จากประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

หลังจากนั้นเป็นการเสนอสินค้าของผู้อุปถัมภ์การจัดประชุม 8 ราย ในห้องประชุม การเลี้ยงอาหารเย็นรับรอง (Welcome Dinner) และการแสดงบนเวที ที่สวนอาหารชายหาด The Helipad ของ Kartika Plaza Hotel

ในวันที่ 30 พฤษภาคม 2555 เป็นการเสนอเอกสารวิชาการแยกในห้องประชุมเล็ก 4 ห้องในช่วงเวลาเดียวกัน (Parallel Session) เข้า-บ่าย แบ่งเป็น หัวข้อใหญ่ เรื่อง Community Libraries in Information Literacy and the Role of Libraries for Enhancing Reading Habit มีผู้เสนอจำนวน 9 เรื่อง หัวข้อใหญ่เรื่อง National Library as the Center of National Heritage กับ The Role of Library Associations in National Development และ The Role of CSR in Library Development มีผู้เสนอจำนวน 9 เรื่อง หัวข้อใหญ่ เรื่อง Preservation and Conservation in the library มีผู้เสนอจำนวน 8 เรื่อง หัวข้อใหญ่ Resource Sharing and Networking มีผู้เสนอจำนวน 6 เรื่อง และหัวข้อใหญ่ เรื่อง Implementation of Legal Deposit Act and Library Education in Empowering Human Resources มีผู้เสนอจำนวน 6 เรื่อง

ในการนี้มีผู้แทนประเทศไทย คือ รศ.ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน เสนอเรื่อง Thai media and information literacy in the flood crisis : Case of Roo Soo Flood Series และ ผศ.ดร.สุจิน บุตดีสุวรรณ เสนอเรื่อง Role of school libraries in infusing information on heritage sites for sustainable development in schools

พิธีปิดการประชุม (Closing Ceremony) มีการแสดงและพิธีมอบธงคอนชาล รวมทั้งมอบเงินกู้ยืมให้ประเทศไทย ที่จะเป็เจ้าภาพการประชุมใหญ่ครั้งต่อไป (ครั้งที่ 16 พ.ศ.2558) หลังจากนั้นศาสตราจารย์พิเศษ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต นายกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ กล่าวขอบคุณเจ้าภาพและเชิญชวนให้บรรณารักษ์นานาชาติเดินทางมาประชุมในประเทศไทยในอีก 3 ปีข้างหน้า ทั้งนี้ประเทศไทยได้ฉายวิทัศน์เกี่ยวกับความร่วมมือทุกด้านของประเทศไทย ที่ได้รับจากสำนักงานส่งเสริมการประชุมและนิทรรศการ สสปน. (องค์การมหาชน) และองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เชิญชวนให้เดินทางมาประชุม และท่องเที่ยวในประเทศไทย

นอกจากนั้นสมาคมฯ ยังได้ทำจัดโปสเตอร์ แผ่นพับของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ กรุงเทพมหานคร และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ประชาสัมพันธ์และแจกจ่ายประมาณ 1,000 ฉบับ เพื่อเชิญชวนบรรณารักษ์และผู้เกี่ยวข้องเข้าร่วมการประชุมฯ ครั้งที่ 16 ณ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทยต่อไป

หลังจากนั้นเป็นการเลี้ยงรับรอง Gala Dinner ที่ Bali Art Center เมืองเดนปาซาร์ ตามด้วยศิลปะการแสดงที่เป็นการจำลองการแสดงของชนเผ่าต่างๆ ของอินโดนีเซีย การแสดงแบบบาหลี่ที่สวยงามหลายชุด เช่น การแสดงของนักแสดงที่อุทหนวททั้งหมดแต่แสดงได้ถูกต้องตามจังหวะพร้อมเพรียงสวยงามดังในภาพ รวมทั้งการแสดงโขนเรื่องมหาภารตะ และรามายณะ รวมถึงการแสดงของบรรณารักษ์จากประเทศสมาชิกทั้ง 9 ประเทศรวมทั้งของประเทศไทย และการแสดงของประเทศติมอร์ เลสเต ที่ล้วนแต่น่าสนใจทั้งสิ้น

การศึกษาฐานห้องสมุดและทัศนศึกษา (Library and Cultural Visits) จัดในวันที่ 31 พฤษภาคม 2555 ในบาห์ลี ทั้งนี้มักมีผู้กล่าวถึงเกาะบาห์ลีว่าเป็นเกาะแห่งเทวดา เกาะสวรรค์ หรือเกาะแห่งเทวาลัยนับพัน เกาะนี้ตั้งอยู่ระหว่างเกาะชวาและเกาะลอมบอก ห่างจากเกาะชวา 3.2 กิโลเมตร เป็นหนึ่งใน 33 จังหวัดของสาธารณรัฐอินโดนีเซีย มีเมืองเดนปาซาร์เป็นเมืองหลัก ประชากรประมาณร้อยละ 90 นับถือศาสนาฮินดู นอกจากนั้นเป็นผู้้นัยถือศาสนาอิสลาม พุทธศาสนา และศาสนาคริสต์ มีชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยวทั้งท้องถิ่น เพราะมีธรรมชาติเขียวขจี ภูเขาสวย ผังทะเล ชายหาดสะอาด มีกิจกรรมทางศาสนาประเพณี วัฒนธรรม การแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ตลอดปี มีของที่ระลึกเป็นงานทางศิลปะ ประติมากรรม ชิ้นส่วนสถาปัตยกรรม จิตรกรรมรวมทั้งงานฝีมือ เครื่องไม้แกะสลักที่สวยงาม ผู้คนมีอัธยาศัยไมตรีต่อนักท่องเที่ยว อาหารอร่อย จุดท่องเที่ยวอยู่ที่ ภาคใต้ของเกาะ เช่น หาดกูตา เลเกียน เซมินยัก ซานูร์ อุบุด จิมบาลัน เปคาตู และนูชาตัว เป็นต้น

การพิจารณารักษารักษ์ดีเด่น

ตามมติของการประชุมคณะกรรมการบริหารของคอนซาลครั้งที่ 12 ที่เมืองเมดานให้มีการคัดเลือกบรรณารักษ์ดีเด่นของคอนซาลในการประชุมใหญ่ ครั้งที่ 15 ปรากฏว่าประเทศสมาชิก 5 ประเทศ คือ อินโดนีเซีย ลาว ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์และเวียดนามส่งชื่อผู้สมัครรับรางวัลบรรณารักษ์ดีเด่น การนี้คอนซาลได้ตั้งกรรมการพิจารณา ประกอบด้วยผู้แทนของ 4 ประเทศ คือ ไทย (นางสาวพุลสุข ปรีวัตรวรวิมล) ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซียและเวียดนาม ผู้ที่ผ่านเกณฑ์เป็นบรรณารักษ์ดีเด่นของคอนซาลในการประชุมครั้งที่ 15 คือ บรรณารักษ์จากประเทศอินโดนีเซีย

โครงการต่าง ๆ ของคอนซาล

ตามมติที่ประชุมคณะกรรมการบริหารของคอนซาลครั้งที่ 2 ที่เมืองเมดานประเทศสมาชิกคอนซาลจัดทำโครงการต่าง ๆ ขึ้น ผลปรากฏว่าบางโครงการได้ดำเนินการไปแล้ว จึงได้รายงานการดำเนินงาน ประกอบด้วย

1. Research on legal deposit act among ASEAN Countries ประเทศอินโดนีเซียได้รวบรวมและจัดทำกรวิจัยเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการรวบรวมสิ่งพิมพ์ของประเทศสมาชิก จัดพิมพ์เป็นเล่ม และจัดบันทึกลงแผ่นซีดี แจกจ่ายในการประชุมฯ

2. Profile of the library education in Southeast Countries ปรากฏว่าประเทศไทย รศ.ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน จัดส่งเอกสารเป็นประเทศแรก จนถึงวันประชุมใหญ่เจ้าภาพได้รับจากเอกสารวิชาการจาก 7 ประเทศ ขาดประเทศฟิลิปปินส์ เวียดนามและพม่า จึงรวบรวมและประมวลไม่แล้วเสร็จ และคาดว่าจะได้ดำเนินการวิจัย และจัดพิมพ์สรุปผลประมาณเดือนสิงหาคม 2555 บางโครงการอยู่ในระหว่างการดำเนินการ

3. The Workshop on preservation of palm-leaf and mulberry scripts in ASEAN Countries โดยประเทศลาว จุดประสงค์หลักคือกระตุ้นให้มีการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานด้วยเทคนิคการสงวนรักษาต้นฉบับเดิม และการจัดทำดิจิทัล ทั้งนี้จะขอรับวิทยากรจากประเทศไทยและประเทศที่มีความเชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์ใบลาน และจะของบประมาณในการจัดประชุมปฏิบัติการฯ นี้ จากยูเนสโกหรือสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

4. Treasures from the National Libraries of Southeast Asia: a publication สืบเนื่องจากการประชุมกรรมการบริหารครั้งที่ 2 ที่เมดาน ประเทศสิงคโปร์เสนอให้หอสมุดแห่งชาติประเทศสมาชิกคัดเลือกรายชื่อหนังสือหายากอายุประมาณช่วงแรกของคริสต์ศตวรรษที่ 19 หรือเก่ากว่าจำนวนประเทศละ 10 รายการ โดยสิงคโปร์จะจัดพิมพ์ขึ้นในวาระที่จะมีการประชุม IFLA ในปี 2556 ขณะนี้ได้รวบรวมข้อมูลเสร็จแล้ว และกำลังดำเนินการจัดพิมพ์

5. Establishing a framework for excellence in library management ตามที่ประเทศสิงคโปร์เสนอความร่วมมือในการพัฒนารอบปฏิบัติสู่ความเป็นเลิศในการบริหารงานห้องสมุด โดยอาจใช้แนวทางมาตรการของห้องสมุดที่เจริญแล้ว อาทิ Mulcolm Baldrige National Quality Award และ the European Foundation for Quality Management Award รวมทั้ง Singapore Quality Award เพื่อช่วยกันพัฒนาบริการของห้องสมุดในภูมิภาคให้ทันสมัย มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เป็นเลิศ

6. National libraries global (NLG): a proposal สืบเนื่องจากหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ นิวซีแลนด์ และออสเตรเลีย ร่วมมือกันอยู่แล้ว แต่จะขยายโครงการให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยรวมประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนและอาเซียนเข้าด้วยกัน เพื่อร่วมมือในการบริการดิจิทัลเนื้อหา ของหนังสือจากภูมิภาคอาเซียน เอเชียและโอเชียเนีย และความเข้าใจในเอกลักษณ์ของแต่ละ ประเทศ ในขั้นต้นนี้เป็นการเสนอโครงการและขอบประมาณสนับสนุน 3 ปี จาก ASEAN COCI และ SCC

รายงานการดำเนินงานในประเทศสมาชิก (Country reports) การเสนอรายงานของ ประเทศสมาชิก มีข้อมูลใกล้เคียงกับการนำเสนอการประชุมคณะกรรมการบริหาร บรรณารักษ์ แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ครั้งที่ 2 ที่เมืองเมดาน ประกอบด้วยรายงานของ Brunei Darussalam Cambodia Indonesia Laos Malaysia Myanmar Philippines Singapore Thailand Vietnam และ Timor Leste ที่เป็น observer

การจัดนิทรรศการวิชาการ มีผู้จัดนิทรรศการทั้งสิ้น 33 ราย เช่น Proquest (Indonesia), 3M Library System Quadra (Indonesia), Micrographics Data Pte. Ltd. (Singapore), Wavex (Libra RFID Library System) Indonesia OECD Nippon PC, Jessilindo Pratama/ClarIDY Solution (Indonesia), Gale Indonesia Learning เนื่องจากสถานที่จัดนิทรรศการเล็ก คับแคบ จึงดูไม่ค่อยเหมาะสม

เงินกันตุง การจัดประชุมใหญ่เป็นภาระของประเทศที่เป็นเจ้าภาพ จึงเป็นธรรมเนียมของ คอนซาลว่าประเทศที่เป็นเจ้าภาพจัดประชุมคอนซาลในปีปัจจุบันจะมอบเงินกันตุงให้ประเทศที่จะ เป็นเจ้าภาพจัดประชุมคอนซาลครั้งต่อไปจำนวนหนึ่งดังนั้นในการประชุมกรรมการบริหารคอนซาล ครั้งที่ 3 ที่ประเทศอินโดนีเซียเป็นเจ้าภาพได้มอบเงินกันตุงจำนวน 1,000 เหรียญดอลลาร์สหรัฐ แก่นายกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ เพื่อเป็นต้นทุนในการเตรียมการเป็นเจ้าภาพประชุม คอนซาล ครั้งที่ 16 ต่อไป

ประเด็นที่ควรพิจารณาในการประชุมคอนซาลครั้งต่อไป

การประชุมคอนซาลครั้งที่ 16 ที่ประเทศไทยจะเป็นเจ้าภาพ ซึ่งจัดในกรุงเทพมหานคร และสถานที่ใกล้เคียง ประเทศไทยได้เสนอหัวข้อ ASEAN Knowledge: Library for Sustainable Advancement ที่กรรมการบริหารของคอนซาล คาดว่าจะให้ความเห็นชอบในวาระประชุม กรรมการบริหารคอนซาล 16 ครั้งที่ 1 ที่สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยและหอสมุดแห่งชาติที่จะร่วมกันจัดขึ้นประมาณเดือนพฤษภาคม 2556 ที่กรุงเทพมหานคร อย่างไรก็ตามกรรมการบริหารฯ อาจพิจารณาหัวข้ออื่น ๆ และมีหัวข้อย่อยที่สอดคล้องกัน ตลอดจนเรื่องที่เป็แนวโน้มนใหม่เป็นประโยชน์ต่อห้องสมุดและประชาชนในภูมิภาคและนอกจากการประชุมใหญ่ทางวิชาการแล้วยังมีประเด็นการบริหารมีหลายเรื่อง เช่น เรื่องการแก้ไขธรรมนูญคอนซาล การเก็บค่าสมาชิกสถานที่ตั้งเลขาธิการ และงบประมาณของคอนซาล เป็นต้น

สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

1. ประเทศอินโดนีเซียเจ้าภาพ มีงบประมาณมากในการจัดประชุมคอนซาล และใช้งบประมาณในด้านสังคมและวัฒนธรรมเป็นจำนวนมาก
2. การจัดประชุมคณะกรรมการบริหารคอนซาล จำนวน 3 ครั้ง ที่หมุนเวียนไปในจังหวัดต่าง ๆ ของประเทศอินโดนีเซีย เป็นการประชาสัมพันธ์ประเทศอินโดนีเซีย ช่วยเปิดโลกทัศน์ให้ผู้แทนบรรณารักษ์จากประเทศสมาชิกอาเซียนให้ทราบถึงความเป็นประเทศอินโดนีเซีย แต่อาจสิ้นเปลืองงบประมาณ
3. มีการจัดการเตรียมการดี แต่ก็ยังมีข้อที่ต้องปรับปรุงมาก เช่น การประสานงานภายในไม่เรียบร้อย
4. เอกสารวิชาการกระจุกตัวในบางหัวข้อมากเกินไป บางหัวข้อมีผู้เสนอน้อย
5. ผู้เสนอเอกสารวิชาการจากบางประเทศน้อยมาก เช่น ประเทศไทย
6. การทัศนศึกษาจัดรายการดี บริหารดี แต่มีเวลาน้อย และหลายเส้นทางในแต่ละเส้นทางให้ชมมากเกินไป
7. สถานที่จัดประชุมตั้งอยู่ริมทะเล ธรรมชาติสวย แต่ค่อนข้างเก่า สะอาด อาหารดี ห้องประชุมใหญ่ขนาดเล็กไป ห้องจัดนิทรรศการคับแคบ ไม่เหมาะสม
8. การประชุมใช้ภาษาพื้นเมืองบ่อยเกินไป ไม่เป็นสากล
9. ประเทศไทยจะเป็นเจ้าภาพครั้งต่อไป ควรพิจารณาสถานที่จัดเพื่อความสะดวกและความพร้อม
10. การจัดประชุมของประเทศไทยควรให้เป็นสากลยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ภาษาอังกฤษ

บรรณานุกรม

- Congress of Southeast Asian Librarians. (2012). **CONSAL constitution** (Amendment version) adopted on by CONSAL XIII Executive Board at its 3rd Meeting held on March 26, 2006 at Richmonde Hotel, Philippines. Bali: National Library of Indonesia, 20 p. (Pamphlet)
- Khoo Siew Mun editor. (1996). **Memorable journey, commemorating 25 years of CONSAL (Congress of Southeast Asian Librarians) 1970–1995**. Kuala Lumpur, 229 p.
- Maria Lao-Sunthara Chutima Sacchanand and Clive Wing. Editors – in – chief. **Libraries And librarianship in Thailand, from stone inscription to microchips**. Bangkok: IFLA'99 National Organizing Committee. 133 p.
- The 15th General Conference of Congress of Southeast Asian Librarians (CONSAL XV) (2012). “National heritage: preservation and dissemination,” Discovery Kartika Plaza Hotel, Bali, Indonesia 29–31 May 2012. **Directory**. 73 p.
- . (2012). “National heritage: preservation and dissemination,” Discovery Kartika Plaza Hotel, Bali, Indonesia 29–31 May 2012. **Guide book**. 24 p.
- . (2012). “National heritage: preservation and dissemination,” Discovery Kartika Plaza Hotel, Bali, Indonesia 29–31 May 2012. **List of papers**. 37 p.

7 ห้องสมุดที่สวยงามที่สุด

สุจิตต์ สุวภาพ

นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับห้องสมุดและบริการของห้องสมุดที่สวยงามที่สุด 7 อันดับ ได้แก่ 1) ห้องสมุดกลางซีแอตเติล รัฐซีแอตเติล กรุงวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา 2) ห้องสมุดทรินิตี้คอลเลจ ประเทศไอร์แลนด์ 3) ห้องสมุดไกเซล มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ซานดิเอโก สหรัฐอเมริกา 4) ห้องสมุดทียู เดลฟท์ ประเทศเนเธอร์แลนด์ 5) ห้องสมุดอเล็กซานเดรีย ประเทศอียิปต์ 6) ห้องสมุดเมืองสตuttgart เมืองสตuttgart ประเทศเยอรมัน และ 7) ห้องสมุดประชาชนบิชาน ประเทศสิงคโปร์

7 of the world's seven most beautiful library

Suchit Suvaphab

This article provides the information on the origins and the services of the world's seven most beautiful library : 1) The Seattle Central Library, Seattle, Washington D.C. USA 2) The Trinity College Library, Ireland 3) The Geisel Library, University of California, San Diego, USA 4) The TU Delft Library, the Netherlands 5) The Bibliotheca Alexandria, Egypt 6) The Stuttgart City Library, Stuttgart, Germany and 7) Bishan Community Library, Singapore

7 ห้องสมุดที่สวยงามที่สุด

สุจิตต์ สุวภาพ*

ห้องสมุด นอกจากจะหมายถึงสถานที่แล้ว ยังหมายถึงรูปธรรม คือ ความคิดเกี่ยวกับการจัดเก็บ และให้บริการทางความรู้ ความคิด และข่าวสาร โดยอาศัยสื่อความรู้ในรูปแบบต่างๆ อาทิ หนังสือ วารสารซึ่งเป็นสิ่งตีพิมพ์ และสิ่งไม่ตีพิมพ์ ซึ่งประกอบด้วย สื่อโสตทัศน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

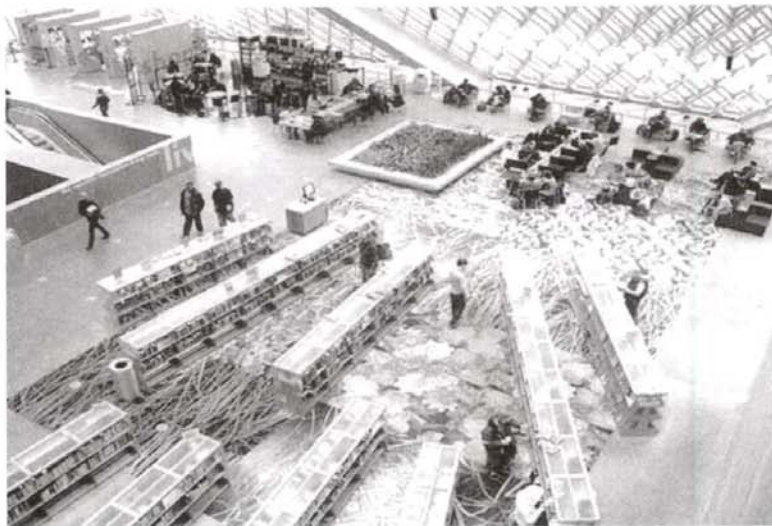
ความเจริญก้าวหน้าของบุคคลและสังคม ย่อมวัดได้จากดัชนีชี้วัดด้านเศรษฐกิจ การศึกษา ความเป็นพลเมืองดี ความมีสุขภาพแข็งแรง ปัจจุบันความก้าวหน้าและรอบรู้ให้ทันโลกอยู่ตลอดเวลา จำเป็นจะต้องแสวงหาความรู้เพิ่มเติมด้วยการอ่าน การดู และการฟังอยู่เสมอ ดังนั้นประเทศที่เจริญส่วนใหญ่ ย่อมถือว่า ห้องสมุดเป็นสถาบันอันจะขาดเสียมิได้ในสังคมของเขา ห้องสมุดเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ความรู้ ความคิดต่างๆ ของมนุษยชาติ และบรรพบุรุษ เป็นสิ่งที่ทุกคนมีสิทธิ์และเสรีภาพในการเข้าถึงและแสวงหาความรู้ ความบันเทิง ความจรรโลงใจ ตลอดจนข้อมูลข่าวสาร ความเคลื่อนไหวต่างๆ เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาตนและอาชีพของตนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

ดังนั้นห้องสมุดนอกจากจะเป็นที่รวบรวม รักษาไว้ซึ่งมรดกแห่งการศึกษา วัฒนธรรม ความรู้ ความคิดทั้งหลาย ทั้งปวงแล้ว ยังเป็นรากฐานในการสร้างความเป็นปึกแผ่นของสังคมอีกด้วย ปัจจุบันมีสถาบันหลายแห่งที่ตระหนักถึงความสำคัญของห้องสมุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้างภาพลักษณ์ของห้องสมุด ให้เป็นที่น่าสนใจ ดึงดูดให้ผู้ใช้เข้าห้องสมุดมากยิ่งขึ้น การสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ให้เกิดแก่สังคม จัดหาและพัฒนาหนังสือดีๆ เข้าห้องสมุด จัดบริการและกิจกรรมหลากหลาย เพื่อสร้างและส่งเสริมการใช้ห้องสมุด การอ่าน การศึกษาค้นคว้า ภายในห้องสมุด จัดบริการที่เอื้อและสนับสนุนการใช้บริการสำหรับเด็ก นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนประชาชนทุกเพศทุกวัย ให้หันมาใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และตลอดชีวิต

ในที่นี้ขอนำเสนอห้องสมุด 7 แห่ง ที่มีการออกแบบสถาปัตยกรรมทั้งดงามทั้งภายนอกและภายใน เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริงให้เกิดขึ้นในห้องสมุด ทั้งห้องสมุดมหาวิทยาลัย และห้องสมุดประชาชน ซึ่งจัดอันดับ โดย travel.cnn.com เรียบเรียงโดย Travel MThai

*กรรมการและเลขานุการ ห้องสมุดเสริมปัญญา สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

1. ห้องสมุดกลาง ซีแอตเทิล (Central Library) Seattle Washington, United States

บรรยากาศภายในห้องสมุดซีแอตเทิล

เป็นห้องสมุดประชาชน อาคาร 11 ชั้น มีความสูงประมาณ 56 เมตร ใช้เหล็กและกระจก ในการก่อสร้าง ตั้งอยู่ที่เมือง Seattle กรุงวอชิงตัน มีหนังสือกว่า 1.45 ล้านเล่ม ตัวอาคาร ห้องสมุดมีที่จอดรถใต้ดิน สามารถจอดรถได้ 143 คัน ให้บริการ WiFi คอมพิวเตอร์ 400 เครื่อง เปิดให้บริการในวันที่ 23 พฤษภาคม 2004 ในปีแรกๆ ที่เปิดให้บริการ มีผู้สนใจเยี่ยมชม มากกว่า 2 ล้านคน

ห้องสมุดได้เริ่มวางแผนปรับปรุงในปี 1998 ใช้งบประมาณ 196.4 ล้านดอลลาร์ ภายใต้แนวคิด “Library for All” ออกแบบโดย สถาปนิกที่มีชื่อเสียง Rem Koolhaas, Award-winning Dutch architect ร่วมกับสถาปนิก Seattle-based LMN Architects Joshua Prince-Ramus

ห้องสมุดในยุค 1960

ห้องสมุดในยุคปัจจุบัน 2001

2. ห้องสมุดวิทยาลัยทรินิตี้ (Trinity College Library) ประเทศไอร์แลนด์

ห้องสมุด Trinity College Library เมืองดับลิน ประเทศไอร์แลนด์ เป็นห้องสมุดเก่าแก่ที่สร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระราชินีเอลิซาเบธที่ 1 ข้างในห้องสมุดตกแต่งสวยหรืออลังการ และยังเป็นห้องสมุดขนาดใหญ่ที่สุดในโลกอีกด้วย หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า Long Room สร้างจากไม้โอ๊ค เนื้อไม้ที่นิยมนำมาสร้างห้องหรืออาคารต่างๆ ในสมัยนั้น

ห้องสมุดมีหนังสือตำราเก่าแก่กว่า 200,000 เล่ม หนึ่งในนั้นคือ หนังสือ “The Book of Kells: Turning Darkness into Light” ซึ่งเป็นหนังสือคัมภีร์ภาษาละตินอันเก่าแก่และศักดิ์สิทธิ์

บรรยากาศภายในห้องสมุด

บรรยากาศห้องสมุด : The Long Room

3. ห้องสมุดไกเซล (Geisel Library) University of California, San Diego ประเทศสหรัฐอเมริกา

Geisel Library เป็นหนึ่งในห้องสมุดอันทันสมัยอีกแห่งหนึ่งในโลก อาคาร 6 ชั้น หลังจากปรับปรุงห้องสมุดใหม่แล้ว ได้เปลี่ยนชื่อเป็น Geisel Library เพื่อเป็นเกียรติแก่ Theodor Geisel นักเขียน นวนิยายเยาวชนชื่อดัง ที่รู้จักในนาม **Dr. Seuss** เปิดบริการในภาพลักษณ์ใหม่เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 1995 ติด 1 ใน 10 ห้องสมุดที่มีชื่อเสียงและสวยที่สุดในโลก

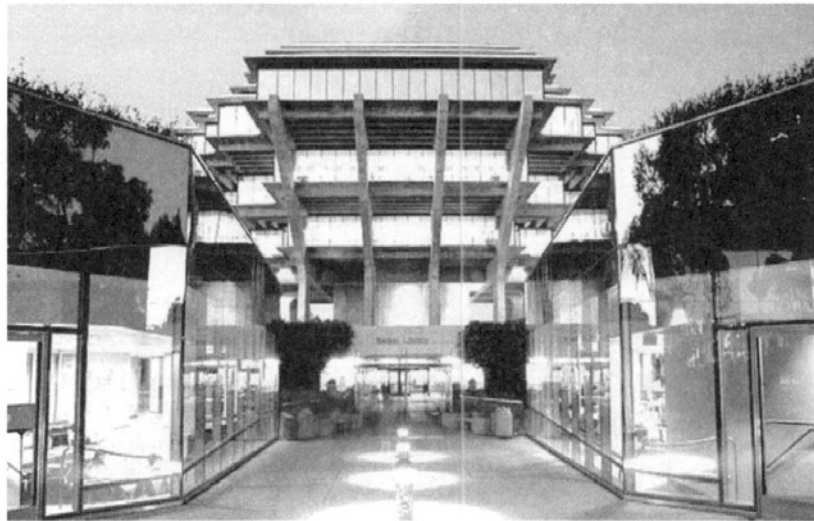
ลักษณะภายนอกอาคารเหมือนสถานีอวกาศ ออกแบบโดยสถาปนิก William Pereira ซึ่งเคยช่วยงานออกแบบจรวดอวกาศที่ ศูนย์วิจัยอวกาศ **Cape Canaveral** เมืองฮุสตัน นอกจากนี้ยังเคยถูกใช้เป็นสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์สอสีชื่อดังในแนว ไซไฟ มาแล้วหลายเรื่อง และล่าสุดก็คือเรื่อง Inception

บรรยากาศอาคารห้องสมุด

บรรยากาศภายนอกห้องสมุด

บรรยากาศทางเข้าห้องสมุด

บริการของห้องสมุด ประกอบด้วย

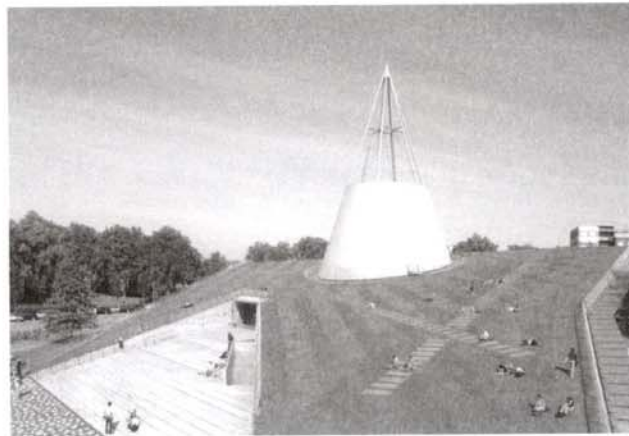
1. บริการยืมคืน
2. บริการคอมพิวเตอร์ในห้องสมุด
3. บริการศึกษาและค้นคว้าในห้องต่าง ๆ อาทิ ห้องประชุม ห้องฉายภาพยนตร์ ห้องรายงาน ห้องค้นคว้ารายบุคคล/กลุ่ม ห้องค้นคว้ากลางคืน ห้องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น
4. บริการห้องศึกษาค้นคว้า
5. บริการห้องศึกษาค้นคว้ากลางคืน
6. บริการอุปกรณ์การเรียนการสอน
7. บริการ WiFi
8. บริการห้องสมุดวิทยาเขต
9. บริการพิมพ์และถ่ายเอกสาร
10. บริการค้นคว้าอ้างอิง
11. บริการยืมระหว่างห้องสมุด
12. บริการจองหนังสือประกอบการเรียน
13. บริการผู้พิการ/ผู้ด้อยโอกาส
14. บริการชุมชน
15. บริการนำชมห้องสมุด

4. ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีเดลฟท์ (TU Delft Library) ประเทศเนเธอร์แลนด์

ห้องสมุดที่ตั้งอยู่ภายในบริเวณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีเดลฟท์ สร้างขึ้นในปี 1997 ภายในห้องสมุดประกอบด้วยหนังสือตำราเรียนกว่า 862,000 เล่ม นิตยสาร 16,000 เล่ม บริการภายใต้แนวคิด Educate, Innovate, Create

จากภายนอกจะไม่เห็นตัวอาคารห้องสมุด เสมือนหนึ่งกำลังเดินเล่นบนสนามหญ้าอยู่ ซึ่งแท้จริงแล้วพื้นที่เนินบนสนามหญ้านั้น คือ กระฉกหลังคาห้องสมุดที่สร้างคลุมตัวอาคารไว้กว่า 5,500 ตารางเมตร นับเป็นสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานระหว่างธรรมชาติ และสิ่งก่อสร้างที่สร้างขึ้นอย่างลงตัว

เปิดให้บริการทุกวัน โดยไม่มีวันหยุด ตั้งแต่เวลา 08.00 - 24.00 น. ช่วงสัปดาห์บริการตั้งแต่เวลา 08.00-02.00 น. ทรัพยากรห้องสมุด ประกอบด้วย หนังสือกว่า 867,000 ชื่อเรื่อง e-Book 55,000 ชื่อเรื่อง วิทยานิพนธ์ปริญาเอก 88,000 ชื่อเรื่อง และหนังสือก่อน ค.ศ. 1900 รวม 37,000 ชื่อเรื่อง

บรรยากาศภายนอกห้องสมุด

บรรยากาศภายในห้องสมุด

5. ห้องสมุดอเล็กซานเดรีย (Bibliotheca Alexandrina) Alexandria ประเทศอียิปต์

เมื่อสองพันห้าร้อยกว่าปีก่อน ห้องสมุดอเล็กซานเดรียเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่สำคัญ อาร์คีมีดิสและยุคลิดเคยใช้บริการของห้องสมุดนี้ ในสมัยนั้นเป็นศูนย์กลางการศึกษาคณิตศาสตร์ และเคยขึ้นอยู่กักริช แต่สองศตวรรษหลังจากพิธาโกรัสเสียชีวิตลง ศูนย์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ได้ย้ายไปอยู่ที่อเล็กซานเดรียพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ที่ได้ชัยชนะเหนือกรีกเอเชียไมเนอร์และอียิปต์ จึงได้สร้างเมืองหลวงที่ทรงตั้งพระทัยให้เป็นเมืองที่ยอดเยี่ยมที่สุดในโลก เมื่อพโทเลมีขึ้นครองบัลลังก์อียิปต์ อเล็กซานเดรียก็เป็นเมืองมหาวิทยาลัยแห่งแรกในโลก นักคณิตศาสตร์และนักปราชญ์หลั้ไหล มาสู่เมืองนี้จากชื่อเสียงของห้องสมุดอเล็กซานเดรีย

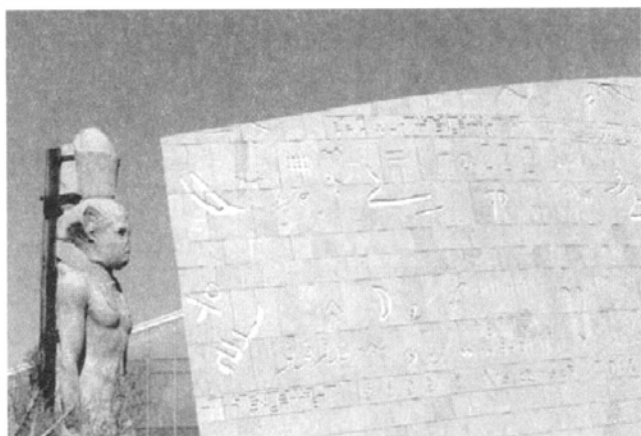
ห้องสมุดนี้ตั้งขึ้นจากแนวคิดของ Demetrius Phalaerus ที่โน้มน้าวให้พโทเลมีรวบรวมหนังสือดี ๆ โดยบอกว่าคนเก่งกาจจะตามมาเอง มีการรวบรวมหนังสือจากทั่วอียิปต์ กรีก เอเชียไมเนอร์ และยุโรป ความพยายามในการหาหนังสือนั้นเข้มข้น ชนิดที่ว่านักท่องเที่ยงที่เข้าอเล็กซานเดรียทุกคนจะถูกริบหนังสือ โดยหนังสือนั้นจะถูกนำไปคัดลอก (โดยการเขียนด้วยมือ) แต่ห้องสมุดจะขอเก็บต้นฉบับไว้และคืนฉบับคัดลอกให้เจ้าของ ห้องสมุดได้รวบรวมหนังสือถึงหกแสนเล่มในเวลาต่อมา เป็นที่รู้กันว่านักคณิตศาสตร์สามารถหาความรู้ทุกอย่างในโลกได้โดยการมาที่ห้องสมุดแห่งนี้

ห้องสมุดอเล็กซานเดรียถูกทำลายหลายครั้ง ตั้งแต่ 47 ปี ก่อนคริสตกาล เนื่องจากห้องสมุดตั้งอยู่ติดกับท่าเรือจึงพลอยถูกเผาไปด้วย หนังสือนับแสนเล่มถูกทำลาย แต่คลีโอพัตราตั้งพระทัยมั่นที่จะบูรณะห้องสมุดให้กลับคืนมาดีเหมือนเดิม มาร์ก แอนโทเนียยกทัพไปตีเมือง Pergamum ที่มีหนังสือดี และขนหนังสือทั้งหมดกลับอียิปต์

นับเป็นห้องสมุดที่ทันสมัยและใหญ่เป็นอันดับ 2 ของโลก สร้างในทศวรรษที่ 1990 ห้องสมุดเคยตั้งและถูกเผาในศตวรรษที่สี่ ใช้เวลาการสร้างใหม่ 12 ปี ด้วยเงินทุน 220 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เริ่มเปิดให้บริการในเดือนตุลาคม 2545 มีสถาปัตยกรรมทันสมัย และมีระบบป้องกันอัคคีภัยเป็นอย่างดี

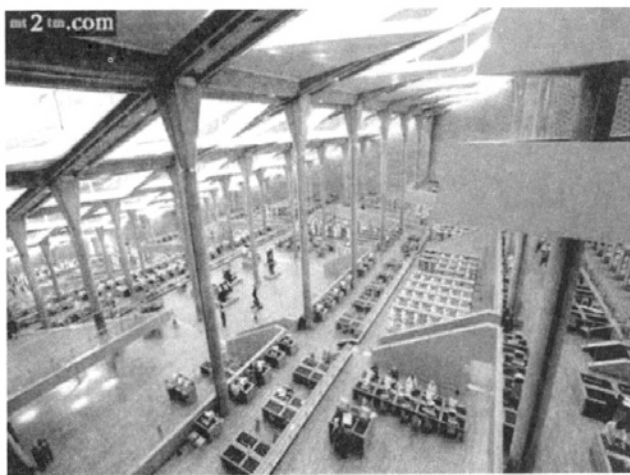
บริษัทฯ ที่ชนะเลิศการออกแบบได้แก่ บริษัท SNOHETTA ซึ่งเป็นบริษัทจากประเทศนอร์เวย์ที่ออกแบบสิ่งก่อสร้างระดับโลกและได้รับรางวัลการออกแบบจากองค์กรสถาปนิกนานาชาติ รวมทั้งจากยูเนสโก และรัฐบาลอียิปต์ ได้รับเงินช่วยเหลือ 65 ล้านดอลลาร์สหรัฐจากรัฐอาหรับ งานก่อสร้างเริ่มในปี 1995 จากนั้นได้ใช้เงินก่อสร้างอีก 220 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

บรรยากาศภายนอกห้องสมุด

อาคารภายนอกประกอบด้วยตัวอักษรจากทั่วโลก รวมทั้งพยัญชนะ จากประเทศไทยด้วย มีหนังสือกว่า 8 ล้านเล่ม วารสาร 4,000 ฉบับ หนังสือหายากและต้นฉบับตัวเขียน 50,000 เล่ม แผนที่และสื่อโสตทัศนกว่า 50,000 รายการ พื้นที่บริการที่นั่งอ่าน 70,000 ตารางเมตร จัดบริการที่นั่งอ่านกว่า 2 หมื่นที่นั่ง โดยแยกเป็นส่วนๆ มีไคต์ภาษาอังกฤษของห้องสมุดนำชม ทุกชั่วโมงใช้เวลาอธิบายประมาณ 10-15 นาที มีการแบ่งห้องสมุดสำหรับเด็กเล็กและเด็กโต

บรรยากาศภายในห้องสมุด

ใช้ระบบการจัดหมวดหมู่ระบบทศนิยมควีแต่แต่ละชั้นมีโต๊ะบริการและห้องศึกษาค้นคว้าเดี่ยว **ชั้นแรก** (The First level B4) มีเนื้อที่กว้างที่สุด บริการหนังสืออ้างอิง แผนที่ วารสาร และหนังสือพิมพ์ บริการตอบคำถาม สำหรับเอกสารอื่นๆจัดเก็บอยู่ที่ชั้น (B3-F2)

ชั้น 2 (B3) ศูนย์กลางเรียนรู้เป็นห้องคอมพิวเตอร์ สอนทักษะพื้นฐานทาง IT รวมทั้งห้องสมุดเฉพาะทางศิลปะและมัลติมีเดีย

ชั้น 3 (B2) ห้องหนังสือหายาก อยู่ห่างจากชั้น 4 (B1) จัดแสดงนิทรรศการและพิพิธภัณฑ์ต้นฉบับตัวเขียน และเป็นชั้นที่เชื่อมต่อไปยังส่วน Complex ที่อยู่ใต้พลาซา

ชั้น 5 (E) ทางเข้าอยู่ในส่วนพลาซา บริการยืมคืนสมาชิก จองคอมพิวเตอร์ บริการชั้นหนังสือเปิด หอจดหมายเหตุทางอินเทอร์เน็ต รวมทั้งบริการประเภทต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น บริการแก่คนพิการทางสายตา

ชั้น 6 (F1) บริการเอกสารต่าง ๆ เป็นที่นั่งอ่านซึ่งจัดเป็นมุมสงบ อีกด้านหนึ่งเป็นทางเข้าห้องสมุดเฉพาะสำหรับเยาวชน (อายุ 12-16 ปี) และห้องสมุดเด็ก (อายุ 6-11 ปี) และห้องสมาคมนานาชาติซึ่งเป็นภาควิชาของห้องสมุดอเล็กซานเดรีย และเป็นที่ทำงานของเลขาธิการสำหรับเพื่อนห้องสมุดอียิปต์

ชั้น 7 (F2) เป็นห้องสมุดรับฝากและจัดให้บริการ

เหนือชั้นที่ 7 เป็นห้องสัมมนาเชื่อมต่อสะพานไปยังส่วนงานบริหารและส่วนงานบริการของอาคาร

โครงสร้างของอาคารที่ประสบผลสำเร็จ คือ ความประทับใจในด้านสถาปัตยกรรมมีหลังคาเปิด เพื่อให้แสงธรรมชาติส่องเข้าห้องสมุดและด้านทานลมได้ มีเสาเล็ก ๆ ที่สง่างามค้ำจุนอยู่ดูเสมือนเป็น “โบลต์แห่งหนังสือ” อาคารอยู่ใต้ระดับน้ำทะเล 18 เมตร เป็นอาคารที่ได้รับรางวัลด้านวิศวกรรมศาสตร์ นอกเหนือจากรางวัลทางด้านสถาปัตยกรรม ใช้วัสดุที่ทันสมัยและแข็งแรงก่อให้เกิดความประทับใจ เฟอร์นิเจอร์ได้รับการออกแบบอย่างเหมาะสมสวยงาม มีผู้เข้าชมเป็นจำนวนมากอย่างไม่ขาดสาย โดยจัดนำชมห้องสมุดให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจทุก 15 นาที

สำหรับค่าสมาชิก **ชาวอียิปต์** ผู้ใหญ่ รายเดือน 20 ปอนด์ รายปี 60 ปอนด์ สำหรับนักเรียน คนพิการ และผู้เกษียณ สมาชิกรายเดือน 10 ปอนด์ รายปี 30 ปอนด์ **ชาวต่างชาติ** ผู้ใหญ่ รายเดือน 110 ปอนด์ รายปี 330 ปอนด์ นักเรียนและผู้พิการ สมาชิกรายเดือน 55 ปอนด์ รายปี 165 ปอนด์

บริการของห้องสมุดประกอบด้วย หนังสือ หนังสือพิมพ์/นิตยสาร วารสาร อินเทอร์เน็ต หนังสืออักษรเบลล์ หนังสือเสียง ห้องสมุดมัลติมีเดีย แผนที่ วิทยานิพนธ์ ต้นฉบับตัวเขียน ไมโครฟิล์ม ไมโครฟิช เป็นต้น

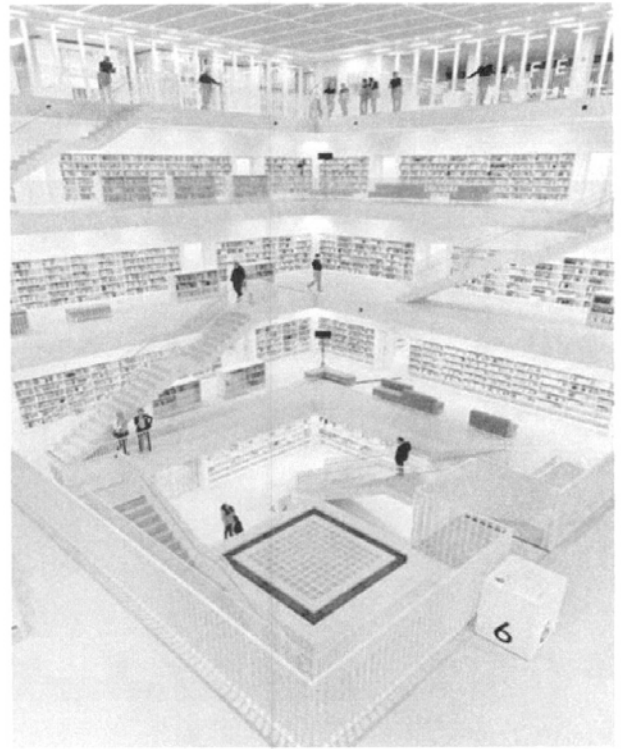
6. ห้องสมุดเมืองสตuttgart (Stuttgart City Library) ประเทศเยอรมนี

ห้องสมุดเมืองสตuttgart ประเทศเยอรมนี เป็นที่ถกเถียงในบรรดานักวิจารณ์เป็นอย่างมาก มันเป็นสิ่งก่อสร้างที่มีไอเดียสร้างสรรค์ หรือดูขัดแย้งกับสภาพแวดล้อม แต่ที่แน่ๆ สิ่งหนึ่งที่ทำให้พิพิธภัณฑ์แห่งนี้น่าสนใจขึ้นมา เพราะมีพิพิธภัณฑ์ฟอร์ช ตั้งขึ้นอยู่ใกล้ๆ กันนั่นเอง ห้องสมุดออกแบบโดย Yi Eun-Young สถาปนิกชาวเกาหลี ที่มาเติบโตที่ประเทศเยอรมัน มีรูปทรงตัวอาคารคล้ายลูกบาศก์ ซึ่งได้แนวความคิดจาก วิหารพาร์เธนอน ประเทศกรีซ นอกจากอาคารจะทาสีขาวทั้งหมดแล้ว หลังคายังมีกระจกโปร่งใส เพื่อให้แสงส่องผ่านลงมายังห้องสมุดสีขาว เพื่อเพิ่มความสว่างให้กับห้องสมุด ซึ่งจะเป็นการช่วยประหยัดพลังงานอีกทางหนึ่ง

ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยนิยมห้องสมุดเมืองสตuttgart แห่งนี้ เนื่องจากเป็นอาคารสีขาวล้วน ในขณะที่บ้านเรือนส่วนใหญ่ประกอบด้วย ต้นไม้สีเขียว บ้านเรือนหลังคาสีแดง แต่มีห้องสมุดสีขาวผุดขึ้นมา เป็นการสร้างจุดเด่นที่แตกต่าง ทำให้รู้สึกขัดสายตา และไม่ค่อยชินตาสำหรับประชาชนในแถบนั้น

บรรยากาศภายนอกห้องสมุด

บรรยากาศภายในห้องสมุด

7. ห้องสมุดประชาชนบิชาน (Bishan Community Library) ประเทศสิงคโปร์

ห้องสมุดประชาชนบิชาน มีพื้นที่บริการกว่า 4,000 ตารางเมตร ตั้งอยู่ใจกลางของเขตชุมชนบิชาน ซึ่งมีประชาชนกว่า 90,000 คน ใช้งบประมาณ 10 ล้านดอลลาร์สิงคโปร์ ออกแบบโดย Look Boon Gee ห้องสมุดได้รับรางวัล President's Design Award ในปี 2007 และรางวัล International Architecture Award ในปี 2009

ห้องสมุดออกแบบคล้ายบ้านต้นไม้หลังใหญ่ มีห้องเป็นช่องที่เต็มไปด้วยสีส้ม ภายในห้องสมุดประกอบด้วยส่วนบริการยืม-คืนหนังสือ ส่วนบริการอ่านหนังสือที่ใช้เสียงและมุมเงียบสงบ พื้นที่สำหรับจัดกิจกรรม สัมมนา ด้านนอกอาคารประกอบด้วยกระจกใสส่วนใหญ่ ทำให้คนภายนอกห้องสมุด สามารถมองเห็นพฤติกรรมกรรมการอ่านหนังสือจากคนภายนอกห้องสมุดได้ ห้องสมุดเปิดทำการในวันที่ 2 กันยายน 2006 ให้บริการตั้งแต่วันจันทร์-อาทิตย์ เวลา 10.00 - 21.00 น. มีหนังสือกว่า 250,000 ชื่อเรื่อง

บรรยากาศภายนอกห้องสมุด

บรรยากาศภายในห้องสมุด

บรรณานุกรม

แม่น้ำมาส ขวลิขิต. (2549). **คู่มือบรรณารักษ์ (ฉบับปรับปรุงแก้ไข) เล่ม 1.** กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

About the Geisel Library Building . สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2556, จาก

<http://libraries.ucsd.edu/about/geisel-building.html>

Bishan Community Library. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2556, จาก

http://en.wikipedia.org/wiki/Bishan_Community_Library

Find out about the services and information sources available at TU Delft Library.

สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2556, จาก <http://www.library.tudelft.nl/en/>

7 of the world's most beautiful libraries. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2556, จาก

<http://travel.cnn.com/explorations/escape/7-coolest-libraries-World-934450>

Stuttgart City Library. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2556, จาก [http://www.thecoolist.com/](http://www.thecoolist.com/stuttgart-city-library/)

[stuttgart-city-library/](http://www.thecoolist.com/stuttgart-city-library/)

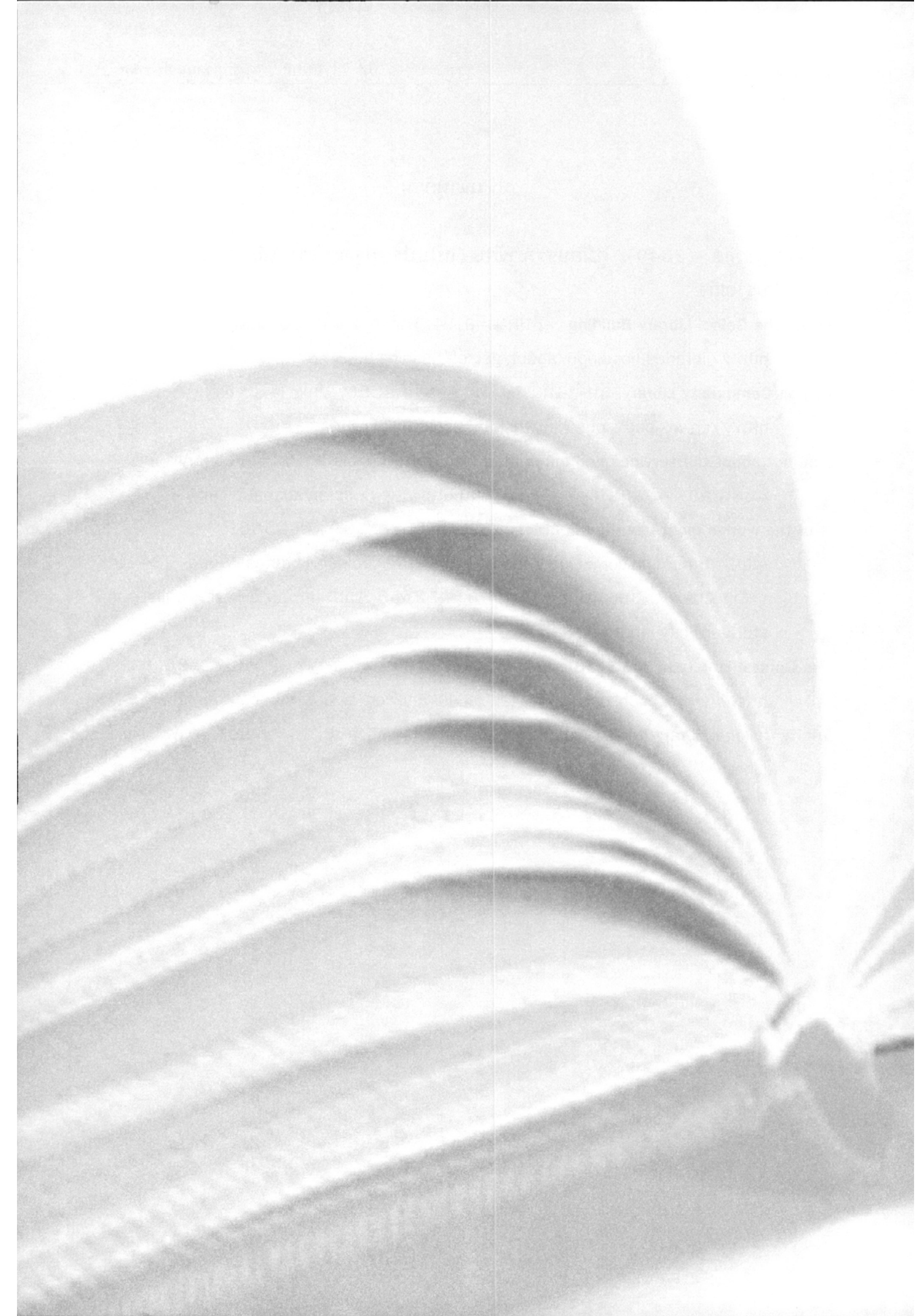
The Central Library of The Seattle Public Library. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2556, จาก

<http://www.spl.org/locations/central-library/cen-about-the-central-library>

Trinity College Library Dublin. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2556, จาก <http://www.tcd.ie/>

[Library/](http://www.tcd.ie/)

การศึกษาเปรียบเทียบโปรแกรมเอนด์โน้ตและโปรแกรมโซเทรโอ ในการจัดการบรรณานุกรมภาษาไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรทัย วาริสอาด

คณาจารย์และนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่สอบถามบรรณารักษ์ว่า “โปรแกรมจัดการบรรณานุกรมใดเป็นเครื่องมือช่วยในการวิจัยที่ดีที่สุด” ในขณะที่บรรณารักษ์มักถามตนเองว่า ควรจะแนะนำและส่งเสริมการใช้โปรแกรมจัดการบรรณานุกรมใดเพื่อช่วยเหลือในการทำบรรณานุกรม การอ้างอิง และการเรียนการสอน” บทความนี้เรียบเรียงจากงานวิจัยซึ่งมุ่งศึกษาและเปรียบเทียบคุณสมบัติของโปรแกรมเอนด์โน้ตและโปรแกรมโซเทรโอในการจัดการบรรณานุกรมภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวม โปรแกรมเอนด์โน้ตมีคุณสมบัติที่เป็นจุดแข็งมากกว่าโปรแกรมโซเทรโอ เมื่อวิเคราะห์แยกตามคุณสมบัติรายด้านพบว่า โปรแกรมเอนด์โน้ตมีคุณสมบัติที่เป็นจุดแข็งมากกว่าโปรแกรมโซเทรโอ 3 ด้าน คือ 1) คุณสมบัติพื้นฐานของโปรแกรม 2) การจัดการบรรณานุกรมภาษาไทย 3) การใช้งานร่วมกับโปรแกรมจัดการเอกสาร ในขณะที่โปรแกรมโซเทรโอมีจุดแข็งมากกว่าโปรแกรมเอนด์โน้ตในด้านการเชื่อมต่อเครือข่ายกับฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด

The Comparative Study of EndNote and Zotero in Bibliographic Management for Thai Materials

Asst. Prof. Aurathai Wareesa-ard

Faculty and students often want to know which bibliographic management software is the best for their research tool. As librarians ask themselves which bibliographic management software they should recommend and implement a research tool in reference and instructional situations. This research paper aimed to study and compare the features in bibliographic management for Thai Materials between EndNote and Zotero. It was found that EndNote had much stronger features. When compare by each features, Zotero had much stronger features for searching library catalogs of Thai academic libraries. Zotero did not require Z39.50 connection files, but EndNote needed them.

การศึกษาเปรียบเทียบโปรแกรมเอนด์โน้ตและโปรแกรมโซเทรโอ ในการจัดการบรรณานุกรมภาษาไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรทัย วาธีสอาด*

บทนำ

ปัจจุบันการจัดการบรรณานุกรมหรือการอ้างอิงเป็นเรื่องสำคัญมากในวงวิชาการ แต่คนส่วนใหญ่มักจะหลงลืมหรือไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร นอกจากนี้ยังพบว่า คณาจารย์ นักศึกษา และนักวิจัย มักประสบปัญหาเกี่ยวกับการรวบรวมและทำบรรณานุกรม รวมทั้งการอ้างอิงรูปแบบต่างๆ ที่จะใช้ในการเขียนรายงาน บทความวารสาร การเขียนตำรา และการเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ สำหรับในประเทศไทยสถาบันการศึกษาหลายแห่งพยายามปรับปรุงรูปแบบการเขียนบรรณานุกรมให้เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับสิ่งพิมพ์หรือวัสดุภาษาไทย ดังนั้น ห้องสมุดหรือสถาบันการศึกษาหลายแห่งจึงพยายามนำโปรแกรมสำเร็จรูปมาใช้ในการจัดการบรรณานุกรมหรือการอ้างอิง โปรแกรมจัดการบรรณานุกรมดังกล่าว มีชื่อในภาษาอังกฤษที่ใช้เรียกกันหลากหลาย เช่น Bibliographic Management, Bibliographical Citations, Personal Bibliographic Managers (PBM), Personal Bibliographic Software และ Reference Manager เป็นต้น ณ ขณะนี้ มีโปรแกรมจัดการบรรณานุกรมออกมาเผยแพร่ค่อนข้างมาก มีให้เลือกทั้งแบบคิดค่าใช้จ่ายหรือที่เรียกกันว่า “โปรแกรมเชิงพาณิชย์” และแบบไม่คิดค่าใช้จ่ายที่เรียกว่า “โปรแกรมแบบให้ใช้เสรี” (Open Source) ทั้งนี้ พบว่า คณาจารย์และนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่มักจะสอบถามบรรณารักษ์ว่า “โปรแกรมจัดการบรรณานุกรมใดเป็นเครื่องมือช่วยในการวิจัยที่ดีที่สุด” ในขณะที่ บรรณารักษ์มักจะถามตนเองว่า “ควรจะแนะนำและส่งเสริมการใช้โปรแกรมจัดการบรรณานุกรมใดเพื่อช่วยเหลือในการทำบรรณานุกรม การอ้างอิง และการเรียนการสอน” อย่างไรก็ตามจากบทวิจารณ์ในวารสาร “PC Magazine” ระบุว่า บรรณารักษ์ทั่วโลกต่างชื่นชมว่า โปรแกรมเอนด์โน้ตเป็นเครื่องมือจัดการบรรณานุกรมและการอ้างอิงได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับบทวิจารณ์ในวารสาร “Science” ที่ระบุว่า ค่าใช้จ่ายสำหรับโปรแกรมเอนด์โน้ตที่เพิ่มขึ้นทุกครั้ง คำนึงค่าต่อประโยชน์และความเที่ยงตรงที่ได้รับเพิ่มขึ้นเช่นกัน (Adept Scientific, 2011: Online) ทั้งนี้ยังพบว่ามีห้องสมุดหลายแห่งจัดเตรียมข้อมูลการใช้โปรแกรมเอนด์โน้ตกับฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด รวมทั้งรายละเอียดเกี่ยวกับการเชื่อมต่อเครือข่ายห้องสมุดตลอดจนมีการจัดทำเอกสารคู่มือการใช้โปรแกรมและชุดเรียนรู้ผ่านเว็บ (Web tutorial) เพื่อแนะนำวิธีใช้โปรแกรม

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
E-mail: aurathai@swu.ac.th

ส่วนโปรแกรมให้ใช้เสรีนั้นมีหลากหลาย เช่น โซเทรโอ (Zotero) นู้ดเดิลบิบ (NoodleBib) อีซีบิบ (EasyBib) และเมนเดเลย์ (Mendeley) เป็นต้น ซึ่งบางโปรแกรมยังไม่สามารถประยุกต์ใช้กับบรรณานุกรมไทยได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ปัจจุบันพบว่า โซเทรโอเป็นโปรแกรมที่ได้รับการกล่าวขานและแนะนำให้ใช้อยู่ในระดับสูงสุดในเว็บบล็อกของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2551: ออนไลน์) ได้รับการวิจารณ์และชื่นชมในเว็บบล็อกต่างๆ รวมทั้งมีการส่งเสริมการฝึกอบรมจากห้องสมุดต่างๆ เป็นที่แพร่หลายมากขึ้น โปรแกรมโซเทรโอมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับโปรแกรมเอ็นดีโน้ตค่อนข้างมาก และมีผู้สนใจทดลองใช้มากขึ้น (Zotero: Quick Start Guide From. 2010: Online) นอกจากนี้ยังพบว่ามีกรณีการฟ้องร้องเมื่อปลายปี พ.ศ.2553 โดยบริษัททอมสัน รอยเตอร์ส (Thomson Reuters) ผู้ผลิตโปรแกรมเอ็นดีโน้ตดำเนินการฟ้องศูนย์ประวัติศาสตร์และสื่อสมัยใหม่แห่งมหาวิทยาลัยจอร์จเมสัน ผู้สนับสนุนโปรแกรมโซเทรโอ ต่อศาลรัฐเวอร์จิเนียเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายจำนวน 10 ล้านดอลลาร์ โดยกล่าวหาว่า มหาวิทยาลัยได้ลอกเลียนคุณลักษณะเฉพาะหลายๆ อย่างของโปรแกรมเอ็นดีโน้ตจนมีคุณสมบัติและความสามารถคล้ายคลึงกับโปรแกรมเอ็นดีโน้ตค่อนข้างมาก อีกทั้งสนับสนุนให้ใช้อย่างเสรีไม่มีค่าใช้จ่ายใดๆ ทำให้บริษัทสูญเสียประโยชน์และถูกละเมิดลิขสิทธิ์ ผลการพิจารณาคดี ปรากฏว่าศาลยกคำร้องคดี ซึ่งมีผลทำให้ทีมงานพัฒนาโปรแกรมของมหาวิทยาลัยมีความมั่นใจมากขึ้น และได้ให้คำมั่นว่าจะพัฒนาโปรแกรมโซเทรโอให้มีความสามารถพิเศษเพิ่มขึ้นอีกหลายๆ ด้านผลตัดสินคดีนี้ได้รับการลงข่าวตีพิมพ์เผยแพร่อย่างกว้างขวาง ทำให้โปรแกรมโซเทรโอยิ่งเป็นที่รู้จักมากขึ้นกว่าเดิม (Beja. 2009: Online; ศาลยกคำร้องคดีระหว่าง EndNote และ Zotero. 2554: ออนไลน์) และเหตุที่ทำให้โซเทรโอมีชื่อเสียงโด่งดังมากยิ่งขึ้นก็คือการได้รับรางวัลยกย่องจากสถาบันและองค์กรสำคัญถึง 3 รางวัล คือ 1) รางวัลชนะเลิศในการประกวดรางวัลไซด์เฟสต์ (CiteFest) ประจำปี ค.ศ.2008 ของห้องสมุดและเทคโนโลยีสถาบันแห่งมหาวิทยาลัยนอร์ทเวสเทิร์น (Northwestern University's Library and Academic Technologies) 2) รางวัลเดอะเบสท์ฟรีซอฟต์แวร์ (The Best Free Software) ประจำปี ค.ศ.2007 และ 2008 ของพีซีแม็กกาซีน (PC Magazine) และ 3) รางวัลเบสท์อินสตรัคชันนอล ซอฟต์แวร์ (Best Instructional Software) ประจำปี ค.ศ.2007 จากฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการเมือง สมาคมรัฐศาสตร์อเมริกัน (The Informational Technology and Politics, The American Political Science Association) (Awards. 2012: Online)

ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงเลือกเปรียบเทียบคุณสมบัติในการจัดการบรรณานุกรมภาษาไทย ระหว่างโปรแกรมเชิงพาณิชย์กับโปรแกรมแบบให้ใช้เสรี คือ โปรแกรมเอ็นดีโน้ตและโปรแกรมโซเทรโอ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของห้องสมุดหรือสถาบันอุดมศึกษาไทย ในการคัดเลือกและจัดหาเครื่องมือช่วยวิจัยที่เหมาะสม และเอื้อต่อการพัฒนาสังคมการเรียนรู้ของบุคคล

ทุกกลุ่มในแวดวงวิชาการ และที่สำคัญยิ่งคือ เป็นการเพิ่มทางเลือกในการจัดหาโปรแกรมจัดการบรรณานุกรมแบบให้ใช้เสรีโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งจะช่วยประหยัดงบประมาณในการจัดซื้อโปรแกรมจัดการบรรณานุกรมจากต่างประเทศมาใช้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบโปรแกรมเอ็นดีโน้ตและโปรแกรมโชเทรโอ ในคุณสมบัติ 4 ด้าน ดังต่อไปนี้ คือ

1. คุณสมบัติพื้นฐานของโปรแกรม
2. การเชื่อมต่อเครือข่ายกับฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด
3. การจัดการบรรณานุกรมภาษาไทย
4. การใช้งานร่วมกับโปรแกรมจัดการเอกสาร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโปรแกรมจัดการบรรณานุกรมจากแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ
2. ศึกษาคุณสมบัติของโปรแกรมเอ็นดีโน้ตและโปรแกรมโชเทรโอจากคู่มือการใช้โปรแกรม และแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ ตลอดจนศึกษาจากการทดลองใช้โปรแกรมทั้งสอง
3. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่
  - 3.1 คู่มือการใช้โปรแกรมโชเทรโอเวอร์ชัน 3.0 พร้อมแบบฝึกปฏิบัติ
  - 3.2 แบบสำรวจการเชื่อมต่อเครือข่ายกับฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด
  - 3.3 แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้โปรแกรมเอ็นดีโน้ตและโปรแกรมโชเทรโอทั้งนี้นำไปทดลองใช้กับคณาจารย์ บรรณารักษ์ และนิสิต รวม 6 คน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติม
4. นำเสนอโปรแกรมโชเทรโอพร้อมอบรมเชิงปฏิบัติการวิธีใช้โปรแกรม เป็นเวลา 1 วัน ให้แก่ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มต่างๆ ดังต่อไปนี้
  - 4.1 ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชาในกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์/สังคมศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ และวิทยาศาสตร์สุขภาพ จากหน่วยงานในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทั้งนี้ ผู้วิจัยคัดเลือกคณาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการใช้หรือเคยได้รับการอบรมการใช้โปรแกรมเอ็นดีโน้ตมาแล้ว จำนวน 6 คน
  - 4.2 ผู้เชี่ยวชาญการใช้โปรแกรมเอ็นดีโน้ต ทั้งนี้ผู้วิจัยคัดเลือกบรรณารักษ์จากกลุ่มห้องสมุด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 6 คน ซึ่งผ่านการทำปริญญานิพนธ์/สารนิพนธ์หรือการทำวิจัยมาแล้วรวมทั้งมีประสบการณ์ในการใช้โปรแกรมเอ็นดีโน้ตและปฏิบัติงานเป็นวิทยากรอบรมการใช้โปรแกรมเอ็นดีโน้ต

4.3 นิสิตรดับบัณฑิตศึกษาซึ่งกำลังหาหัวข้อวิจัยและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องหรือหัวข้อวิจัยผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ แล้ว หรือกำลังดำเนินการทำปริญญานิพนธ์/สารนิพนธ์ รวมทั้งมีประสบการณ์ในการใช้หรือเคยได้รับการอบรมการใช้โปรแกรมเอ็นดีโน้ตมาแล้ว ทั้งนี้ผู้วิจัยคัดเลือกนิสิตรดับบัณฑิตศึกษาจากผู้ที่เคยเข้าอบรมการใช้โปรแกรมเอ็นดีโน้ตซึ่งจัดโดยห้องสมุดหรือบัณฑิตวิทยาลัย ได้แก่ กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์มนุษยศาสตร์/สังคมศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ และวิทยาศาสตร์สุขภาพ กลุ่มละ 5 คน รวมทั้งหมด 15 คน

ทั้งนี้ เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น ผู้วิจัยได้แจกจ่ายคู่มือการใช้โปรแกรมโชเทรโอเวอร์ชัน 3.0 พร้อมแบบฝึกปฏิบัติให้แก่ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ซึ่งสามารถนำไปศึกษาทบทวนได้ด้วยตนเองหลังการอบรม

5. ผู้เชี่ยวชาญทั้งคณาจารย์ บรรณารักษ์ และนิสิตมีโอกาสดำลองใช้ทั้งโปรแกรมเอ็นดีโน้ตและโปรแกรมโชเทรโอเป็นเวลา 15 สัปดาห์ โดยผู้วิจัยติดตามผลการใช้โปรแกรมสัมภาษณ์ความคิดเห็น พร้อมทั้งให้คำแนะนำเพิ่มเติมกรณีที่ประสบปัญหาในการใช้โปรแกรม

6. รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม/การสัมภาษณ์มาสรุป วิเคราะห์ และเรียบเรียง

7. สรุปและวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลทั้งหมด

สรุปผลการวิจัยอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวม โปรแกรมเอ็นดีโน้ตมีคุณสมบัติที่เป็นจุดแข็ง (66 ข้อ) มากกว่าโปรแกรมโชเทรโอ (58 ข้อ) และมีคุณสมบัติที่เป็นจุดอ่อน (42 ข้อ) น้อยกว่าโปรแกรมโชเทรโอ (50 ข้อ) เมื่อวิเคราะห์แยกตามคุณสมบัติรายด้าน พบว่า โปรแกรมโชเทรโอมีคุณสมบัติในด้านการเชื่อมต่อเครือข่ายฯ ที่เป็นจุดแข็ง (13 ข้อ) มากกว่าโปรแกรมเอ็นดีโน้ต (10 ข้อ) ดังตาราง 1

ตาราง 1 สรุปเปรียบเทียบคุณสมบัติของโปรแกรมเอ็นดีโน้ตและโปรแกรมโชเทรโอในภาพรวม

ลำดับ	คุณสมบัติ	โปรแกรมเอ็นดีโน้ต		โปรแกรมโชเทรโอ	
		จุดแข็ง	จุดอ่อน	จุดแข็ง	จุดอ่อน
1.	คุณสมบัติพื้นฐานของโปรแกรม	28	18	22	24
2.	การเชื่อมต่อเครือข่ายกับฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด	10	10	13	7
3.	การจัดการบรรณานุกรมภาษาไทย	18	9	15	12
4.	การใช้งานร่วมกับโปรแกรมจัดการเอกสาร	10	5	8	7
รวม		66	42	58	50

1. คุณสมบัติพื้นฐานของโปรแกรม

ผลการวิจัย พบว่า โปรแกรมเอ็นดีโน้ตมีคุณสมบัติที่เป็นจุดแข็ง (28 ข้อ) มากกว่าโปรแกรมโซเทรโอ (22 ข้อ) และมีคุณสมบัติที่เป็นจุดอ่อน (18 ข้อ) น้อยกว่าโปรแกรมโซเทรโอ (24 ข้อ) ทั้งนี้เนื่องจากโปรแกรมเอ็นดีโน้ตเป็นโปรแกรมเชิงพาณิชย์ ผลิตและจัดจำหน่ายมาตั้งแต่ปี ค.ศ.1998 รวม 14 ปี จึงมีการศึกษาและทดลองใช้เพื่อปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ทำให้โปรแกรมเอ็นดีโน้ตมีความเสถียรค่อนข้างสูง ในขณะที่โปรแกรมโซเทรโอได้รับการพัฒนามาตั้งแต่ปี ค.ศ.2006 มีอายุใช้งาน 6 ปี มีจุดแข็ง คือ เป็นโปรแกรมแบบให้ใช้เสรีโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นที่พอใจของผู้ใช้งานอย่างมาก (Muldrow; & Yoder. 2009: Online) ในยุคที่ต้องระมัดระวังเกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์โปรแกรมทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศย่อมพอใจที่จะใช้โปรแกรมแบบไม่เสียค่าใช้จ่าย แต่พบว่าโปรแกรมประเภทนี้ส่วนใหญ่มีจุดอ่อน คือ ไม่มีความเสถียรดังเช่นโปรแกรมโซเทรโอ ซึ่งเกิดความผิดพลาดบ่อยๆ ไม่ว่าจะเป็นโปรแกรมไฟร์ฟอกซ์ซึ่งเป็นโปรแกรมหลักหรือโปรแกรมโซเทรโอเอง สังเกตได้จากการที่โปรแกรมจะเตือนให้ปรับปรุงโปรแกรมบ่อยครั้งมาก จนเกิดความรำคาญ บางครั้งโปรแกรมเกิดความเสียหาย ใช้งานไม่ได้ ต้องติดตั้งโปรแกรมใหม่ และในคู่มือการใช้งานโปรแกรมโซเทรโอยังแนะนำให้ผู้ใช้ทำสำเนาข้อมูลอย่างสม่ำเสมอด้วย (Zotero: Documentation. 2012: Online) จากการวิจัย พบว่า โปรแกรมโซเทรโอไม่เหมาะสำหรับการเตรียมต้นฉบับผลงานเพื่อส่งตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับนานาชาติ แต่เหมาะสำหรับการรวบรวมและจัดการแหล่งสารสนเทศเพื่อการทำรายงานในชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของกลุ่มบรรณารักษ์ส่วนใหญ่ ที่กล่าวว่า โปรแกรมโซเทรโอเหมาะสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีหรือการทำวิจัยขนาดเล็ก (Kern; & Hensley. 2011: Online)

2. การเชื่อมต่อเครือข่ายกับฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด

โปรแกรมโซเทรโอมีคุณสมบัติที่เป็นจุดแข็ง (13 ข้อ) มากกว่าโปรแกรมเอ็นดีโน้ต (10 ข้อ) ทั้งนี้เนื่องจากโปรแกรมโซเทรโอสามารถเชื่อมต่อเครือข่ายกับฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทั้ง 24 แห่ง โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยแฟ้มข้อมูลการเชื่อมต่อเครือข่าย (Connection file) หรือไม่จำเป็นต้องอาศัยมาตรฐาน Z39.50 โปรแกรมโซเทรโอสามารถเชื่อมต่อเครือข่ายฯ เพื่อสืบค้นและถ่ายโอนข้อมูลบรรณานุกรมทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษได้ทันทีด้วยวิธีการเดียว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกิลมัวร์และโคบัส-คว์ (Gilmour; & Cobus-Kuo. 2011: Online) ที่พบว่าโปรแกรมโซเทรโอสามารถสืบค้นและถ่ายโอนข้อมูลได้อัตโนมัติด้วยความสะดวกและง่ายดาย ในขณะที่โปรแกรมเอ็นดีโน้ตจำเป็นต้องใช้มาตรฐาน Z39.50 หรือแฟ้มข้อมูลการเชื่อมต่อเครือข่ายฯ เพื่อช่วยในการสืบค้นและถ่ายโอนข้อมูลบรรณานุกรม

จากผลการวิจัย พบว่า ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย จำนวน 8 แห่ง (ร้อยละ 33.33) จากทั้งหมด 24 แห่ง สามารถสืบค้นบรรณานุกรมภาษาไทยโดยใช้มาตรฐาน Z39.50 ผ่านโปรแกรมเอ็นดีไนต์ และพบว่าทั้ง 8 แห่งเป็นห้องสมุดที่ใช้โปรแกรมห้องสมุดอัตโนมัติเชิงพาณิชย์ได้แก่ มิลเลียนเนียม (Millennium) ฮอไรซอน (Horizon) และวีทีแอลเอส (VTLS) ส่วนห้องสมุดที่สืบค้นและถ่ายโอนข้อมูลบรรณานุกรมได้เฉพาะภาษาอังกฤษ มีจำนวน 2 แห่ง (ร้อยละ 8.33) ห้องสมุดทั้ง 2 แห่งใช้โปรแกรมห้องสมุดอัตโนมัติเชิงพาณิชย์ คือ มิลเลียนเนียม ห้องสมุดที่เหลือจำนวน 14 แห่ง (ร้อยละ 58.34) ไม่สามารถเชื่อมต่อเครือข่ายฯ โดยใช้มาตรฐาน Z39.50 ผ่านโปรแกรมเอ็นดีไนต์ กรณีนี้อาจเนื่องมาจากห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นแหล่งรวมทรัพยากรสารสนเทศที่หลากหลาย มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ห้องสมุดส่วนใหญ่อยู่ในระหว่างการพัฒนากระบวนการห้องสมุดอัตโนมัติ ภาษาไทยเป็นอุปสรรคหนึ่งที่ทำให้เสียค่าใช้จ่ายมากขึ้นในการพัฒนาระบบห้องสมุดอัตโนมัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างดัชนีคำไทยเพื่อการสืบค้น อีกทั้งประเทศไทยมิใช่ประเทศที่ร่ำรวย ต้องนำเข้าเทคโนโลยีมาใช้ทั้งฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ (Wareesa-ard. 2004: Online) ทำให้ไม่พร้อมที่จะเปิดบริการสืบค้นผ่านมาตรฐาน Z39.50 บางแห่งประสบกับปัญหาเรื่องงบประมาณในการบำรุงรักษา จึงพยายามหาโปรแกรมแบบให้ใช้เสรีหรือพัฒนาโปรแกรมห้องสมุดอัตโนมัติขึ้นใช้เอง ดังเช่น หอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้พัฒนาระบบห้องสมุดอัตโนมัติ ALIST (Automated Library System for Thai Higher Education Institutes) ขึ้นใช้แทนโปรแกรมมิลเลียนเนียม (อินโนแพ็ก) และมีแนวโน้มว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยอีกหลายแห่งอาจเปลี่ยนมาใช้โปรแกรมนี้ อีกทั้งยังพบว่า ห้องสมุดบางแห่งไม่ตระหนักถึงประโยชน์ของการเชื่อมต่อเครือข่ายผ่านมาตรฐาน Z39.50 หรือเห็นว่าเป็นนโยบายของหน่วยงานที่จะต้องเก็บข้อมูลเป็นความลับไม่ควรเผยแพร่ มหาวิทยาลัยบางแห่งปิดช่องทางการเข้าออกของข้อมูลถ่ายโอนหรือติดตั้งไฟลล์วอลล์ป้องกันจนผู้ใช้ห้องสมุดไม่สามารถเชื่อมต่อได้และมีบางแห่งไม่เปิดช่องทางการเข้าออกของการเชื่อมต่อสำหรับการใช้เครือข่ายไร้สาย ทำให้ผู้ใช้ห้องสมุดไม่สามารถสืบค้นฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดได้ ดังนั้นห้องสมุดสมควรจะเป็นหน่วยงานที่ประสานงานกับสำนักคอมพิวเตอร์หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ของมหาวิทยาลัย เพื่อกำหนดนโยบายและเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับมาตรฐาน Z39.50 แก่บุคลากรในหน่วยงาน ตลอดจนร่วมมือร่วมใจกันในการแก้ปัญหาเพื่อให้ผู้ใช้เข้าถึงและสืบค้นฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น รวมทั้งติดตามดูแลการสืบค้นฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดอื่นๆ ในเครือข่ายฯ ผ่านมาตรฐาน Z39.50 ตลอดจนปรับปรุงมาตรฐาน Z39.50 ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอีสท์และแม็กเกียชิน (East. 2003: Online; McGeachin. 2004: Online) ที่ยืนยันว่า

การใช้โปรแกรมจัดการบรรณานุกรมโดยผ่านมาตรฐาน Z39.50 ค่อนข้างมีประโยชน์ต่อนักวิจัยและปัจจุบัน นักวิชาการหรือนักวิจัยนิยมใช้โปรแกรมจัดการบรรณานุกรมในการสืบค้นและเข้าถึงฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากสะดวกและรวดเร็ว นอกจากนี้ อีสท์ยังได้เสนอแนะให้ห้องสมุดปรับปรุงประสิทธิภาพของมาตรฐาน Z39.50 ให้สามารถใช้เป็นเครื่องมือช่วยวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

สำหรับเรื่องการถ่ายโอนและนำเข้าข้อมูลบรรณานุกรมจากฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐตามมาตรฐานมาร์กพบว่า ทั้งโปรแกรมเอ็นดีโน้ตและโปรแกรมโชเทรโอยังไม่สามารถถ่ายโอนและนำเข้าข้อมูลบรรณานุกรมตามมาตรฐานมาร์กได้ทั้งหมดหรือครบถ้วนสมบูรณ์ ตามที่ปรากฏในฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดตลอดจนการถ่ายโอนข้อมูลยังไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลบรรณานุกรมของวัสดุและสิ่งพิมพ์ภาษาไทย แม้ว่าปัจจุบันนี้ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐส่วนใหญ่จะใช้มาตรฐานมาร์กในการสร้างข้อมูลบรรณานุกรมแต่ปรากฏว่า ยังขาดความร่วมมือหรือประสานงานในเรื่องข้อตกลงและหลักเกณฑ์ในการสร้างข้อมูลบรรณานุกรมตามมาตรฐานมาร์ก ทำให้ห้องสมุดแต่ละแห่งพิจารณาเลือกข้อมูลและ Tag ที่จะใส่ข้อมูลแตกต่างกันไป แม้ว่าจะเป็นข้อมูลเดียวกันหรือข้อมูลที่เหมือนกัน ดังเช่น ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐส่วนใหญ่ใส่ปี พ.ศ. ใน Tag 008 สำหรับวัสดุและสิ่งพิมพ์ภาษาไทย ในขณะที่มีเพียง 2 แห่งที่ใส่ข้อมูลเป็น ปี ค.ศ. ได้แก่ สำนักบรรณสารสนเทศมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. การจัดการบรรณานุกรมภาษาไทย

โปรแกรมเอ็นดีโน้ตมีคุณสมบัติที่เป็นจุดแข็ง (18 ข้อ) มากกว่าโปรแกรมโชเทรโอ (15 ข้อ) กรณีนี้เนื่องจาก ผู้ใช้โปรแกรมเอ็นดีโน้ตสามารถปรับแต่งรูปแบบบรรณานุกรม (Style) ด้วยตนเองเพื่อให้เหมาะกับการเขียนบรรณานุกรมภาษาไทย โดยไม่จำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับการเขียนโปรแกรม ถ้าไม่ปรับแต่งด้วยตนเอง ก็อาจนำรูปแบบบรรณานุกรมซึ่งมีผู้พัฒนาไว้แล้วมาใช้ได้ ดังเช่น รูปแบบของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒซึ่งได้รับการพัฒนาตามแนว “คู่มือการจัดทำปฏิญานิพนธ์และสารนิพนธ์” ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 ปี พ.ศ.2547 ของมหาวิทยาลัยจำนวน 2 รูปแบบ คือ SWU Thai และ SWU English ซึ่งสามารถใช้กับการอ้างอิงวัสดุได้ทั้งหมด 12 ประเภท ผู้ใช้โปรแกรมเอ็นดีโน้ตสามารถนำรูปแบบดังกล่าวไปใช้ได้ทันที แม้ว่าการใช้โปรแกรมจะมีข้อจำกัดบางอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเขียนบรรณานุกรมภาษาไทย แต่ก็สามารถปรับหรือแก้ไขได้ ส่วนจุดแข็งมีมากเช่นกัน นั่นคือ ช่วยให้เขียนบรรณานุกรมได้รวดเร็วและถูกต้องมากขึ้น โดยไม่ต้องกังวลถึงเครื่องหมายวรรคตอนต่างๆ (อรทัย วารีสอาด. 2551: ออนไลน์) ปัจจุบัน สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และหอสมุด มศว องค์กรฯ ได้นำรูปแบบ SWU Thai และ SWU English ดังกล่าว ไปใช้ในการฝึกอบรมให้แก่ผู้ใช้และนำขึ้นเผยแพร่บนเว็บไซต์ของ

ห้องสมุดด้วย (โปรแกรม EndNote 2556: ออนไลน์) นอกจากนี้ยังมีห้องสมุดหลายแห่งที่นำไปใช้ในการฝึกอบรมให้แก่ผู้ใช้ เช่น สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เป็นต้น

ในขณะที่โปรแกรมไซเทรโอ ผู้ใช้จำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับภาษา HTML, XML หรือ CSL จึงจะแก้ไขรูปแบบได้ด้วยตนเอง อีกทั้งในปัจจุบันยังไม่มีใครพัฒนาโปรแกรมไซเทรโอเพื่อใช้กับการจัดการบรรณานุกรมภาษาไทย ส่วนใหญ่จะใช้วิธีเพิ่มเติมและปรับแก้ไขข้อมูลบรรณานุกรมในฐานข้อมูลของโปรแกรมไซเทรโอ หรือแก้ไขข้อมูลหลังจากที่อยู่ในรูปแบบเอกสารไมโครซอฟต์เวิร์ด ดังนั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่าทางมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ควรกำหนดรูปแบบการอ้างอิงและการเขียนบรรณานุกรมภาษาไทยให้เป็นไปตามรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่เป็นสากลมากที่สุด ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้นิสิต นักศึกษา และคณาจารย์สามารถใช้โปรแกรมจัดการบรรณานุกรมของต่างประเทศได้ง่ายขึ้น อีกทั้งช่วยให้ผู้ที่ศึกษาต่อในระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอกทั้งในประเทศและต่างประเทศสามารถนำรูปแบบไปใช้ได้ทันที โดยไม่ต้องเรียนรู้ใหม่

4. การใช้งานร่วมกับโปรแกรมจัดการเอกสาร

โปรแกรมเอ็นดีโน้ตมีคุณสมบัติที่เป็นจุดแข็ง (10 ข้อ) มากกว่าโปรแกรมไซเทรโอ (8 ข้อ) กรณีนี้เนื่องจากโปรแกรมเอ็นดีโน้ตได้รับการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ ให้สามารถรองรับโปรแกรมไมโครซอฟต์เวิร์ด 2012 ซึ่งเป็นรุ่นล่าสุด ช่วยในการทำรายการอ้างอิง/รายการบรรณานุกรมในเอกสารได้สะดวกและรวดเร็ว ผู้ใช้สามารถติดตั้งโปรแกรมครั้งเดียวและไม่จำเป็นต้องติดตั้งปลั๊กอิน (Plugin) เพื่อใช้กับโปรแกรมจัดการเอกสารทำให้สะดวกต่อการใช้งาน ที่สำคัญคือ โปรแกรมสามารถรองรับรูปแบบบรรณานุกรม การใช้เครื่องหมายวรรคตอน การเว้นระยะ รูปแบบตัวอักษร ขนาดตัวอักษรที่ใช้กับวัสดุและสิ่งพิมพ์ภาษาไทย โดยไม่ต้องปรับแก้ไขหรือปรับแก้ไขเพียงเล็กน้อย ดังที่คณาจารย์ผู้เชี่ยวชาญกล่าวว่า โปรแกรมเอ็นดีโน้ตช่วยทำให้ชีวิตง่ายขึ้น อย่างไรก็ตาม จากผลการวิจัย พบว่า ผู้ใช้โปรแกรมจัดการบรรณานุกรมยังคงต้องมีพื้นความรู้เกี่ยวกับการเขียนบรรณานุกรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาคือสส์เลอร์และแวน อุลเลน (Kessler; & Van Ullen. 2005: Online) พบว่า การใช้โปรแกรมจัดการบรรณานุกรมให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดนั้น ยังคงจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับรูปแบบบรรณานุกรมที่ถูกต้อง

ถึงแม้ว่าโปรแกรมเอ็นดีโน้ตจะมีคุณสมบัติที่เป็นจุดแข็งมากกว่าโปรแกรมไซเทรโอ หากเป็นไปได้ ห้องสมุดสถาบันการศึกษาหรือมหาวิทยาลัยควรจัดหาโปรแกรมจัดการบรรณานุกรมมากกว่า 1 โปรแกรม เพื่อเป็นทางเลือกให้กับผู้ใช้ได้เลือกใช้ตามความต้องการและความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคิสส์เลอร์และแวน อุลเลน (Kessler; & Van Ullen. 2005: Online) ที่พบว่า ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่นิยมส่งเสริมให้ผู้ใช้งานห้องสมุดใช้โปรแกรมจัดการบรรณานุกรมที่หลากหลาย พร้อมทั้งจัดฝึกอบรมการใช้โปรแกรมให้กับนิสิต

นักศึกษา คณาจารย์และบุคลากรของสถาบันด้วย ห้องสมุดบางแห่งจัดเตรียมคำแนะนำในการเลือกโปรแกรมจัดการบรรณานุกรม รวมทั้งแผนภูมิเปรียบเทียบคุณสมบัติและราคาของโปรแกรม นอกจากนี้ควรสอดแทรกการสอนหรืออบรมการใช้โปรแกรมจัดการบรรณานุกรมไว้ในรายวิชาวิธีวิจัยหรือรายวิชาทักษะการรู้สารสนเทศ ดังข้อเสนอแนะของสมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและห้องสมุดวิจัย (American of College and Research Libraries. 2011: Online) ที่เสนอว่า ในหลักสูตรการรู้สารสนเทศควรมีการสอนทักษะทางการวิจัย (Research literacy) ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีในการดำเนินการวิจัย การเขียนบรรณานุกรมและการอ้างอิง รวมทั้งการใช้โปรแกรมเอ็นด์โน้ตเพื่อการจัดการบรรณานุกรมและยังเป็นการคิดเห็นที่ตรงกับงานวิจัยของโกรเดน (Krooden. 2004: Online) ที่พบว่า การจัดการบรรณานุกรมเป็นองค์ประกอบสำคัญของการรู้สารสนเทศ ดังนั้นจึงกำหนดให้สอนในรายวิชาทักษะสารสนเทศการวิจัยสำหรับนิสิตระดับปริญญาโท และที่สำคัญคือ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยควรจะเป็นผู้นำในการส่งเสริมการใช้โปรแกรมจัดการบรรณานุกรมโดยจัดอบรมให้แก่ผู้ใช้ห้องสมุดอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องทั้งนี้ฟิตซ์กิบบอนส์และเมียร์ท (Fitzgibbons; & Meert. 2010: Online) ได้เสนอว่า ในการสนับสนุนหรือส่งเสริมการใช้โปรแกรมจัดการบรรณานุกรม ผู้บริหารและบรรณารักษ์ควรตระหนักถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของโปรแกรม เพื่อนำไปปรับกลยุทธ์ในการให้การศึกษาหรือฝึกอบรมแก่ผู้ใช้ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้ใช้สามารถใช้ประโยชน์จากโปรแกรมจัดการบรรณานุกรมได้มากที่สุด

อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ คือ โปรแกรมเอ็นด์โน้ตเป็นโปรแกรมที่ต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ ประกอบกับเป็นโปรแกรมต่างประเทศ จึงไม่สามารถนำมาใช้กับภาษาไทยได้สมบูรณ์ ผู้ใช้ต้องนำมาปรับแต่งหรือประยุกต์ให้เข้ากัน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญแนะนำหรือฝึกอบรมการใช้โปรแกรม ก็จะช่วยทำให้ผู้ใช้เรียนรู้ได้เร็วขึ้น รวมทั้งทำให้เกิดความคุ้นเคยกับโปรแกรมและมีกำลังใจในการใช้โปรแกรม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของคีสส์เลอร์และแวน อุลเลน (Kessler; & Van Ullen. 2005: Online) ที่พบว่า โปรแกรมเอ็นด์โน้ตมีความซับซ้อนมาก จำเป็นต้องใช้เวลาศึกษาเพื่อให้เกิดความคุ้นเคย เป็นโปรแกรมที่ออกแบบมาเพื่อนักวิจัยและนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งต้องการโปรแกรมที่ช่วยในการจัดการรายการบรรณานุกรมจำนวนมากและการตีพิมพ์บทความทางวิชาการในระดับนานาชาติ รวมทั้งมีจุดแข็งในเรื่องการสร้างรายการบรรณานุกรมได้หลากหลายรูปแบบ ในขณะที่โปรแกรมโซเทรโอ แม้ว่าจะมีจุดแข็งน้อยกว่า แต่ผู้ใช้ส่วนใหญ่ก็ยังคงต้องการคำแนะนำหรือฝึกอบรมการใช้โปรแกรมเช่นกัน ดังเช่น ห้องสมุดมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียสเตท (California State University Library) จัดโปรแกรมการสอนการรู้สารสนเทศ (Information Literacy) โดยกำหนดการสอนและอบรมการใช้โปรแกรมโซเทรโอให้แก่นิสิตระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา (Muldrow; & Yoder. 2009: Online)

จากผลการวิจัย มีข้อสังเกตว่า หลังจากการอบรมการใช้โปรแกรม ผู้ใช้ที่เข้ารับการอบรม โปรแกรมจัดการบรรณานุกรม ไม่ว่าจะเป็นโปรแกรมใด หลังจากการอบรม ส่วนใหญ่ไม่ได้ลงมือ ใช้โปรแกรมอย่างจริงจัง เนื่องจากมีภาระงานสอนและภาระงานอื่นๆ เป็นอุปสรรคสำคัญ ผู้ใช้ที่ไม่คุ้นเคยกับการใช้คอมพิวเตอร์หรือการติดตั้งโปรแกรม ส่วนใหญ่มักประสบปัญหาในการติดตั้งโปรแกรม บางคนไม่นิยมอ่านคู่มือการใช้โปรแกรม และบางคนอายุไม่กล้าถาม หรือเกรงใจที่จะขอความช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาในการใช้โปรแกรมหากผู้ใช้ได้รับการอบรมแล้ว แต่ไม่นำไปใช้ ก็จะลืมเลือนและไม่เกิดความคุ้นเคยกับโปรแกรม แล้วก็เลิกใช้ไปโดยปริยาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่ไม่มีความรู้หรือทักษะทางด้านคอมพิวเตอร์หรือไม่คุ้นเคยกับการใช้โปรแกรมดังนั้นห้องสมุดหรือหน่วยงานที่จัดอบรมจึงควรดำเนินการในเชิงรุก โดยติดตามผลหรือสัณเฑาะว์ไปพบผู้ผ่านการอบรมแล้ว เพื่อสอบถามปัญหาและให้คำแนะนำเพิ่มเติมเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มเล็กๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ใช้เกิดความมั่นใจและได้รับประโยชน์จากการอบรมอย่างเต็มที่ที่นอกจากนี้ ห้องสมุดควรให้บริการช่วยเหลือในการปรับแต่งรูปแบบบรรณานุกรม (Styles) ให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้เพื่อความสะดวกในการนำไปใช้ได้ทันที รวมทั้งควรจัดทำคู่มือการใช้โปรแกรมเป็นฉบับพิมพ์หรือฉบับออนไลน์นำขึ้นเผยแพร่บนเว็บไซต์

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้คงจะตัดสินใจแทนไม่ได้ว่าจะเลือกใช้โปรแกรมไหนดีที่สุด แต่สามารถให้ข้อเสนอแนะประกอบการพิจารณา ดังนี้คือ วิเคราะห์จากข้อมูลเปรียบเทียบคุณสมบัติการทำงานของโปรแกรมว่าเหมาะสมกับการทำงานของตนมากที่สุดพูดคุยกับเพื่อนร่วมงานหรือเพื่อนในสาขาวิชาเดียวกันว่า ส่วนใหญ่ใช้โปรแกรมจัดการบรรณานุกรมใดอย่างสม่ำเสมอและใช้เป็นประจำ ปรีกษาหรือขอคำแนะนำจากบรรณารักษ์ของห้องสมุดเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเลือกโปรแกรมที่ตรงกับความต้องการมากที่สุด ตลอดจนคำนึงถึงความต้องการและนิสัยการทำงานของตนเอง (Gilmour; & Cobus-Kuo. 2011: Online; New York University Libraries. 2011: Online) แต่สิ่งสำคัญที่สุดคือ ควรทดลองใช้ก่อนตัดสินใจ

บรรณานุกรม

- โปรแกรม **EndNote**. (2556). สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2556, จาก http://lib.swu.ac.th/th/index.php?option=com_content&view=article&id=189&Itemid=100076
- ศาลยกคำร้องคดีระหว่าง **EndNote** และ **Zotero**. (2554). สืบค้นเมื่อ 16 กันยายน 2554, จาก <http://www.blogger.com/node/11926> สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2551). **ทำไม Zotero จึงเหมาะเป็นผู้ช่วยส่วนตัวคุณ**. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2554, จาก <http://www.stks.or.th/blog/?p=88>
- อรทัย วารีสอาด. (2551). รายงานการวิจัยเรื่องการใช้โปรแกรมเอ็นดโน้ต (**EndNote**) เพื่อการจัดการบรรณานุกรมในแบบของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สืบค้นเมื่อ 19 มิถุนายน 2555, จาก http://thesis.swu.ac.th/~swufac/Hum/Aurathai_W_R334493.pdf
- American of College and Research Libraries. (2011). **Guidelines for Instruction Programs in Academic Libraries**. Retrieved August 9, 2012, from <http://www.ala.org/acrl/standards/guidelinesinstruction>
- Adept Scientific. (2011). **Product Reviews**. Retrieved July 19, 2011, from <http://www.adeptscience.co.uk/products/refman/endnote/>
- Awards**. (2012). Retrieved March 12, 2012, from http://www.zotero.org/support/what_are_people_saying_about_zotero
- Beja, Marc. (2009, June 5). **Judge Dismisses Software-Licensing Case against George Mason U. The Chronicle of Higher Education – Wired Campus**. Retrieved September 16, 2011, from <http://chronicle.com/blogs/wiredcampus/judge-dismisses-software-licensing-case-against-george-mason-u/7199>
- East, John W. (2003). Z39.50 and Personal Bibliographic Software. **Library Hi Tech**. 21 (1) : 34-43. Retrieved October 20, 2011, from <http://http://vnweb.hwwilsonweb.com/hww/jumpstart.jhtml?recid=0bc05f7a67b1790e57592a52cf289f6e8e20711488ead831af8b9ef2d60ff3b582443ae306ad6142&fmt=C>
- Fitzgibbons, Megan; &Meert, Deborah. (2010, March). Are Bibliographic Management Software Search Interfaces Reliable?: A Comparison between Search Results Obtained Using Database Interfaces and the EndNote Online Search Function.

- The Journal of Academic Librarianship.** 36(2): 144-150. Retrieved July 9, 2012, from <http://vnweb.hwwilsonweb.com/hww/jumpstart.jhtml?recid=bc05f7a67b1790e57592a52cf289f6ea6affe3d4365baff6f5641a5efd9677199cfb2ecfafbdf8d&fmt=C>
- Gilmour, R.; & Cobus-Kuo, L. (2011). Reference Management Software: A Comparative Analysis of Four Products. **Issues in Science and Technology Librarianship.** 66. Retrieved December 9, 2011, from <http://www.scopus.com/inward/record.url?eid=2-s2.0-80052744160&partnerID=40&md5=350c718d5f1b9a2179ad4f61c72d809f>
- Kern, M.K.; & Hensley, M.K. (2011). Citation Management Software. **Reference & User Services Quarterly.** 50 (3): 204-208. Retrieved June 4, 2012, from <http://usa.metapress.com/content/k7tv4m7660n4438n/fulltext.pdf>
- Kessler, Jane; & Van Ullen, Mary K. (2005). Citation Generators: Generating Bibliographies for the Next Generation. **The Journal of Academic Librarianship.** 31(4): 310-316. Retrieved June 4, 2012, from <http://www.sciencedirect.com/science/article/B6W5v0-4GMS9B6-1/2ca5291c78796av409a44754a512abb6e0>
- Krooden, Els Ten. (2004). Teaching Information Literacy Courses in Southern Africa: Lessons Learned in Training on Constructing Personal Bibliographic Databases. **Journal of Education for Library and Information Science.** 45(3): 221-228. Retrieved June 4, 2012, from <http://vnweb.hwwilsonweb.com/hww/jumpstart.jhtml?recid=bc05f7a67b1790e57592a52cf289f6ee30c4e752ce8c1e6e5c785cbde3148ce131ef6fc9eb3954d&fmt=C>
- McGeachin, Robert B. (2004). The Impact of Electronic Bibliographic Databases and Electronic Journal Articles on the Scholars Information-Seeking Behavior and Personal Collection Of "Reprints". **Science & Technology Libraries.** 25(1/2): 127-137. Retrieved October 23, 2011, from <http://vnweb.hwwilsonweb.com/hww/jumpstart.jhtml?recid=0bc05f7a67b1790e57592a52cf289f6ee30c4e752ce8c1e6d78cb74277dfb6d43eeb314859742e84&fmt=C>

- Muldrow, Jason; & Yoder, Stephen. (2009). Out of Cite! How Reference Managers Are Taking Research to the Next Level. **PS, Political Science & Politics**. 42 (1): 167-172. Retrieved May 22, 2012, from <http://vnweb.hwwilsonweb.com/hww/jumpstart.jhtml?recid=0bc05f7a67b1790e57592a52cf289f6ede3b1d3b2aa0a509798b7c73ae391d7b056c788211cf452a&fmt=C>
- New York University Libraries. (2011). **Comparing Citation Management Tools**. Retrieved February 9, 2012, from <http://library.nyu.edu/tools/compare.html#comparisonchart>
- Wareesa-ard, Aurathai. (2004, November). The Role of Academic Libraries in Developing Library Automation Network in Thailand. **The Journal of Academic Librarianship**. 30 (6): 502-506. Retrieved May 22, 2011, from <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0099133304001247>
- Zotero: Documentation. (2012). Retrieved January 9, 2012, from <http://www.zotero.org/support/>
- Zotero: Quick Start Guide From. (2010). Retrieved October 25, 2011, from http://www.zotero.org/support/quick_start_guide

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5 คลองจั่น บางกะปิ กรุงเทพฯ 10240
โทร. 0-2734-9022-3 โทรสาร 0-2734-9021

ใบต่ออายุสมาชิก วารสารห้องสมุด

อัตราค่าบอกรับ / สั่งซื้อวารสาร (1 ปี มี 2 ฉบับ)

ปีละ 250 บาท หรือ เล่มปลีกฉบับละ 130 บาท (รวมค่าจัดส่งทางไปรษณีย์)

จัดส่งวารสารที่ (ชื่อบุคคล หรือ หน่วยงาน) _____

ที่อยู่ _____

ผู้ติดต่อประสานงาน ชื่อ _____ ตำแหน่ง _____

โทรศัพท์ _____ โทรสาร _____

ออกใบเสร็จรับเงินในนาม _____

ที่อยู่ _____

มีความประสงค์จะบอกรับ / สั่งซื้อวารสารห้องสมุด ดังนี้

( ) บอกรับเป็นสมาชิกรายปี เริ่ม ปีที่ _____ ฉบับที่ _____ พ.ศ. _____
จำนวน _____ ชุด รวมเป็นเงิน _____ บาท

( ) สั่งซื้อฉบับปลีก ปีที่ _____ ฉบับที่ _____ พ.ศ. _____
จำนวน _____ ชุด รวมเป็นเงิน _____ บาท

ทั้งนี้ได้ชำระเงินค่าวารสาร จำนวนเงิน _____ บาท (_____)
โดย

( ) ธนาคาร ในนาม สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ปณ.คลองจั่น ส่งมายัง สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

( ) โอนเงินเข้าบัญชี ชื่อบัญชี สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย - วิชาการ
เลขที่บัญชี 020-2-44571-3 ประเภทบัญชี ออมทรัพย์
ธนาคาร ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขาเทเวศร์

ลงชื่อ _____ ผู้สมัคร

วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

กรณีโอนเงินเข้าบัญชีธนาคาร กรุณาส่งใบสมัครพร้อมใบนำฝากเงินส่งโทรสารมายังสมาคมฯ 02-734-9021

สอบถามรายละเอียดได้ที่สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย tla2497@yahoo.com

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5 คลองจั่น บางกะปิ กรุงเทพฯ 10240
โทร. 0-2734-9022-3 โทรสาร 0-2734-9021

ใบบอกรับ / ใบสั่งซื้อ
วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

อัตราค่าบอกรับ / สั่งซื้อวารสาร (1 ปี มี 2 ฉบับ)

- สำหรับผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกสมาคมฯ
ปีละ 250 บาท หรือฉบับปลีกฉบับละ 130 บาท (รวมค่าส่ง)

จัดส่งวารสารที่ (ชื่อบุคคล หรือ หน่วยงาน) _____
ที่อยู่ _____

ผู้ติดต่อประสานงาน ชื่อ _____ ตำแหน่ง _____
หน่วยงาน _____

โทรศัพท์ _____ โทรสาร _____

ออกใบเสร็จรับเงินในนาม _____
ที่อยู่ _____

มีความประสงค์จะบอกรับ / สั่งซื้อวารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ดังนี้

- ( ) บอกรับเป็นสมาชิกรายปี เริ่ม ปีที่ _____ ฉบับที่ _____ พ.ศ. _____
จำนวน _____ ชุด (copy) ชุดละ _____ บาท รวมเป็นเงิน _____ บาท
- ( ) สั่งซื้อฉบับปลีก ปีที่ _____ ฉบับที่ _____ พ.ศ. _____
จำนวน _____ ชุด (copy) ชุดละ _____ บาท รวมเป็นเงิน _____ บาท

วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดฯ ฉบับปฐมฤกษ์เริ่ม ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2551)

ทั้งนี้ได้ชำระเงินค่าวารสาร จำนวนเงิน _____ บาท (_____)

โดย

- ( ) ธนาณัติ ในนาม สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ
ปณ.คลองจั่น ส่งมายัง สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ
- ( ) เงินสด ( ) โอนเงินเข้าบัญชี
ชื่อบัญชี สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ - วิชาการ
เลขที่บัญชี 020-2-44571-3 ประเภทบัญชี ออมทรัพย์
ธนาคาร ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขาเทเวศร์

ลงชื่อ _____ ผู้สมัคร

วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

กรณีโอนเงินเข้าบัญชีธนาคาร กรุณาส่งใบสมัครพร้อมใบนำฝากเงินส่งโทรสารมายังสมาคมฯ 02-734-9021
สอบถามรายละเอียดได้ที่สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ tla2497@yahoo.com

ใบสมัครสมาชิก / ใบต่ออายุสมาชิก สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5 คลองจั่น บางกะปิ กรุงเทพฯ 10240
โทร. 0-2734-9022-3 โทรสาร 0-2734-9021

วัตถุประสงค์การสมัคร ☐ สมัครสมาชิกใหม่ ☐ สมาชิกเลขที่
☐ ต่ออายุสมาชิกรายปี
(สมาชิกบุคคลรายปีต่ออายุต่อเนื่องกันครบ 7 ปี จะได้สิทธิเป็นสมาชิกตลอดชีพ)

1. ชื่อ (นาย, นาง, นางสาว) ..... นามสกุล .....
Name (Mr., Mrs., Miss) ..... Surname .....
2. เกิดวันที่ ..... เดือน ..... ปี .....
3. วุฒิกำลังศึกษา ..... พ.ศ. ....

ชื่อผู้สมัคร	วิชาเอก	สถาบัน	พ.ศ. ที่จบ
อนุปริญญา			
ปริญญาตรี			
ปริญญาโท			
ปริญญาเอก			
อื่นๆ โปรดระบุ			

4. ตำแหน่งปัจจุบัน .....
5. ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี) .....
6. ตำแหน่งบริหาร (ถ้ามี) .....
7. สถานที่ทำงาน .....
เลขที่ ..... ซอย ..... ถนน .....
ตำบล/แขวง ..... อำเภอ/เขต .....
จังหวัด ..... รหัสไปรษณีย์ .....
โทรศัพท์ ..... โทรสาร .....
E-mail .....
8. ที่อยู่ปัจจุบัน .....
เลขที่ ..... ซอย ..... ถนน .....
ตำบล/แขวง ..... อำเภอ/เขต .....
จังหวัด ..... รหัสไปรษณีย์ .....
โทรศัพท์ ..... โทรสาร .....
E-mail .....
ที่อยู่ที่ต้องการให้สมาคมห้องสมุดฯ ส่งจดหมายติดต่อ ..... ที่ทำงาน ..... ที่อยู่ปัจจุบัน .....
9. ความเชี่ยวชาญด้านวิชาการ

10. ประเภทของสมาชิก (โปรดกาเครื่องหมาย ✓ หน้ารายการที่สมัคร)

- ☐ บุคคลตลอดชีพ 2,000 บาท
☐ วิสามัญ บุคคลรายปี ปีละ 300 บาท
☐ บุคคลรายปี ปีละ 500 บาท
☐ นิติบุคคล ปีละ 1,200 บาท

หมายเหตุ ราคาโดยรวมอัตราค่าธรรมเนียมแรกเข้าเป็นสมาชิกแล้ว
หมายเหตุมูลค่าของสมาชิกเป็นสมาชิกค่าธรรมเนียมต่อไป

11. สมาชิกชมรม ขอสมัครเป็นสมาชิกชมรมใด ✓ หน้าชมรมที่ท่านต้องการ
โปรดระบุเพียงชมรมเดียว โดยกาเครื่องหมาย 1 ชมรม โปรดติดต่อบริษัท
กรณีสนใจสมัครเป็นสมาชิกชมรมมากกว่า 1 ชมรม โปรดติดต่อบริษัท

- สมาคมห้องสมุดฯ หรือติดต่อชมรมที่ท่านสนใจโดยตรง
☐ ชมรมบรรณารักษ์สถาบันอุดมศึกษา / ชปอ.
☐ ชมรมห้องสมุดประชาชน / ชปช.
☐ ชมรมบรรณารักษ์และนักเอกสารสนเทศนานาชาติ / ชนช.
☐ ชมรมห้องสมุดเพื่อการอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี / ชอท.
☐ ชมรมผู้อ่านวัยเยาว์บรรณารักษ์ศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ / ชสพ.
☐ ชมรมบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน / ชปร.
☐ ชมรมห้องสมุดเฉพาะ / ชพ.
☐ ชมรมเพื่อหอสมุดแห่งชาติ / ชทช.

ลงนาม ..... ผู้สมัคร
(.....)

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

ต้องการให้ออกใบเสร็จรับเงินในนาม .....

การชำระเงิน

(เงินสด)

ได้แนบเข้าบัญชี
สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย - วิชาการ
020-244571-3 ประภาพรบัญชี ออมทรัพย์
ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขาเพชร

สอบถามรายละเอียด ติดต่อ ฝ่ายสมาชิก สำนักงานสมาคมฯ tla2497@yahoo.com

อัตราค่าโฆษณา

วารสารห้องสมุด

วารสารห้องสมุดเป็นวารสารวิชาการรายหกเดือน ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ ความคิดในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องและเป็นสื่อกลางในการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของสมาชิกและผู้สนใจ จัดพิมพ์จำนวน 2,000 ฉบับ เพื่อส่งให้สมาชิกทั่วประเทศและจำหน่ายแก่ผู้สนใจ

ประเภทที่ 1.	ปกหลังเต็มหน้าด้านนอก (4 สี) ฉบับละ	=	20,000 บาท
ประเภทที่ 2.	ปกหลังเต็มหน้าด้านใน (4 สี)	=	15,000 บาท
ประเภทที่ 3.	ปกหน้าเต็มหน้าด้านใน (4 สี)	=	15,000 บาท
ประเภทที่ 4.	หน้าในเล่ม (เนื้อใน) ขาวดำ ฉบับละ	=	5,000 บาท

การชำระเงิน

- ☐ โอนเงินเข้าบัญชีชื่อ “สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ-วิชาการ”
เลขที่บัญชี 020-2-44571-3 ธนาคารไทยพาณิชย์ สาขาเทเวศร์ บัญชีออมทรัพย์
- ☐ ชำระเป็นเช็ค สั่งจ่ายในนาม “สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ”

โปรดส่งโทรสารหลักฐานการชำระเงินที่หมายเลข 02-734-9021

ข้าพเจ้าขอโฆษณาประเภท .....อัตรา.....บาท
พร้อมนี้ได้โอนเงิน/ชำระโดยเช็คธนาคาร .....เลขที่เช็ค.....
จำนวน.....บาท (ตัวอักษร.....)
สถานที่ติดต่อ.....โทรศัพท์.....
มือถือ.....โทรสาร.....E-mail: .....

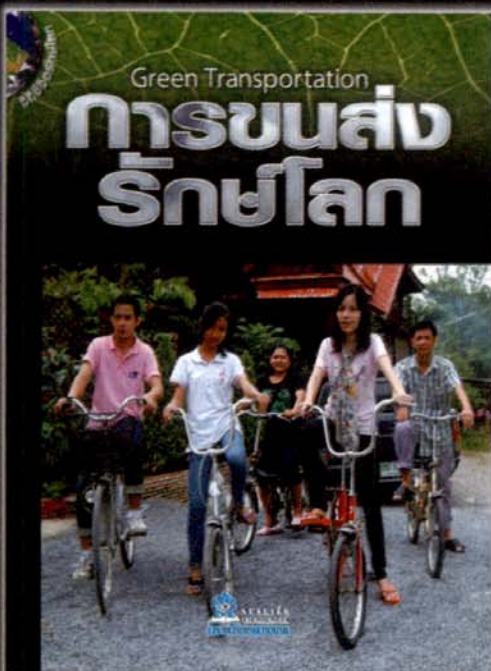
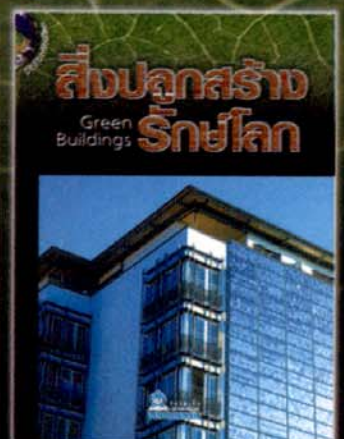
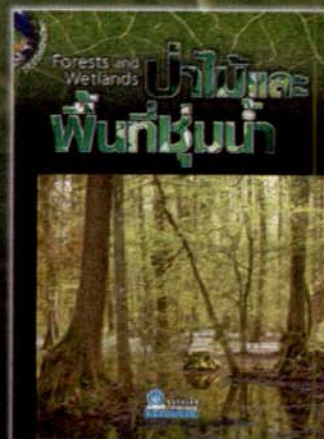
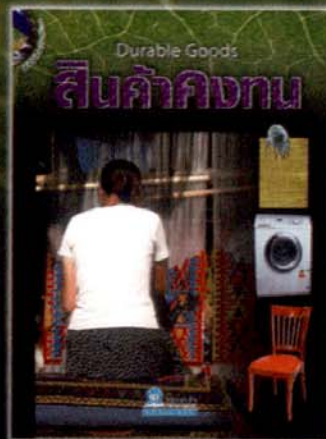
ลงนาม .....

(.....)

วันที่.....

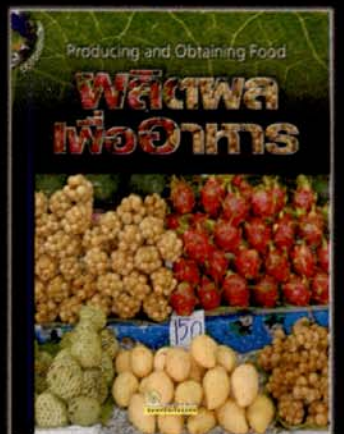
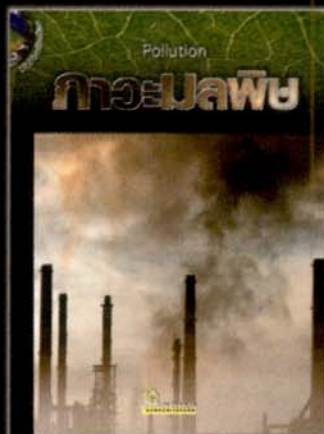
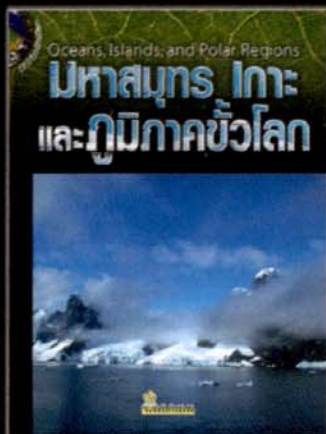
LIVING GREEN

หนังสือชุดวิถีชีวิตอีกรักษ์โลก

หนังสือชุดนี้มีทั้งหมด 9 เล่ม
รวบรวมข้อมูล เนื้อหาสาระ แยกตามประเภทและหมวดหมู่
พร้อมตารางเปรียบเทียบ และภาพประกอบสวยงาม
พิมพ์ด้วยกระดาษอาร์ตอย่างดี สีสันทั้งเล่ม
ปกแข็ง หน้า 64 หน้า ขนาด 20.3 x 25.3 ซม.
ราคาเล่มละ 250 บาท

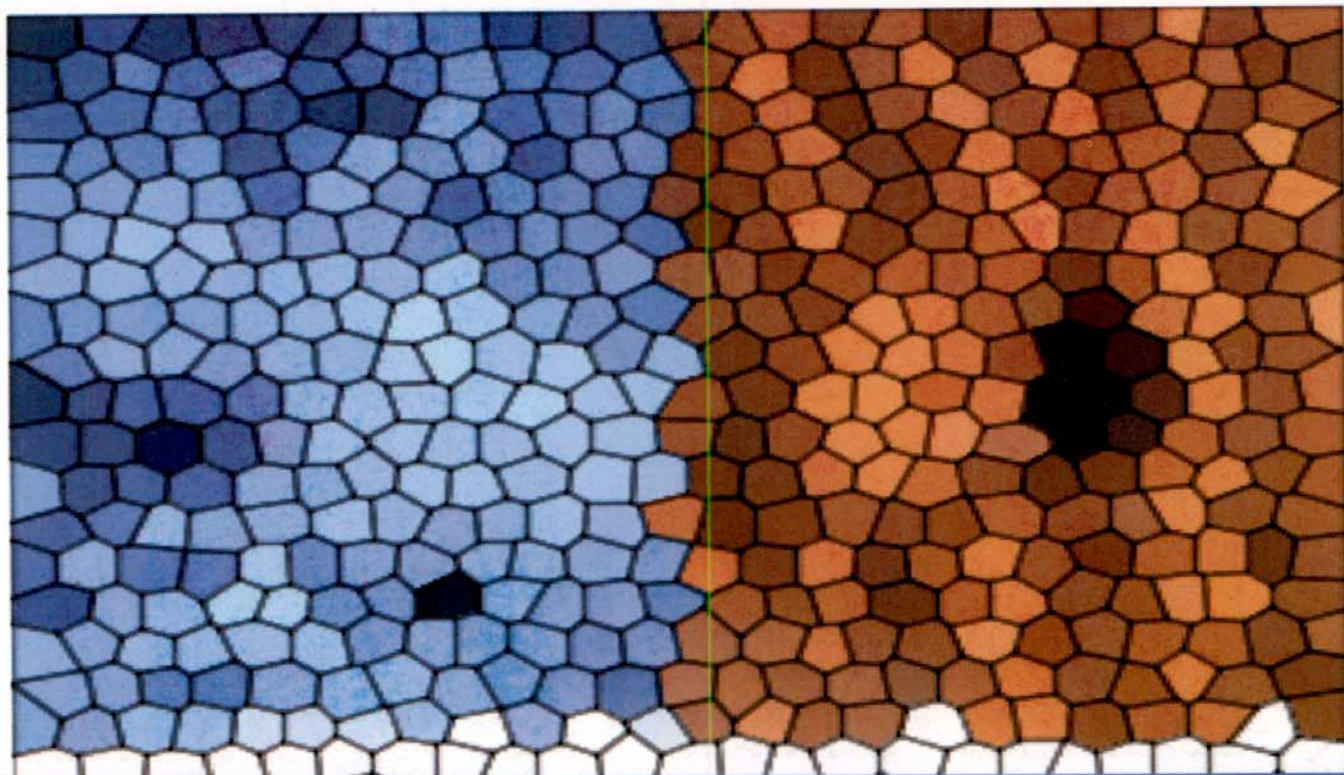
ลิขสิทธิ์ถูกต้องจากสำนักพิมพ์ World Book ประเทศสหรัฐอเมริกา

สนใจสั่งซื้อติดต่อได้ที่ : ชมรมเด็ก

122/110 ซอย 91/1 ถนนประชาอุทิศ แขวง/เขตทุ่งครุ กรุงเทพฯ 10140
โทรศัพท์ : 0-2871-7542-44 โทรสาร : 0-2871-7545
www.chomromdek.com e-mail : Webmaster@chomromdek.com

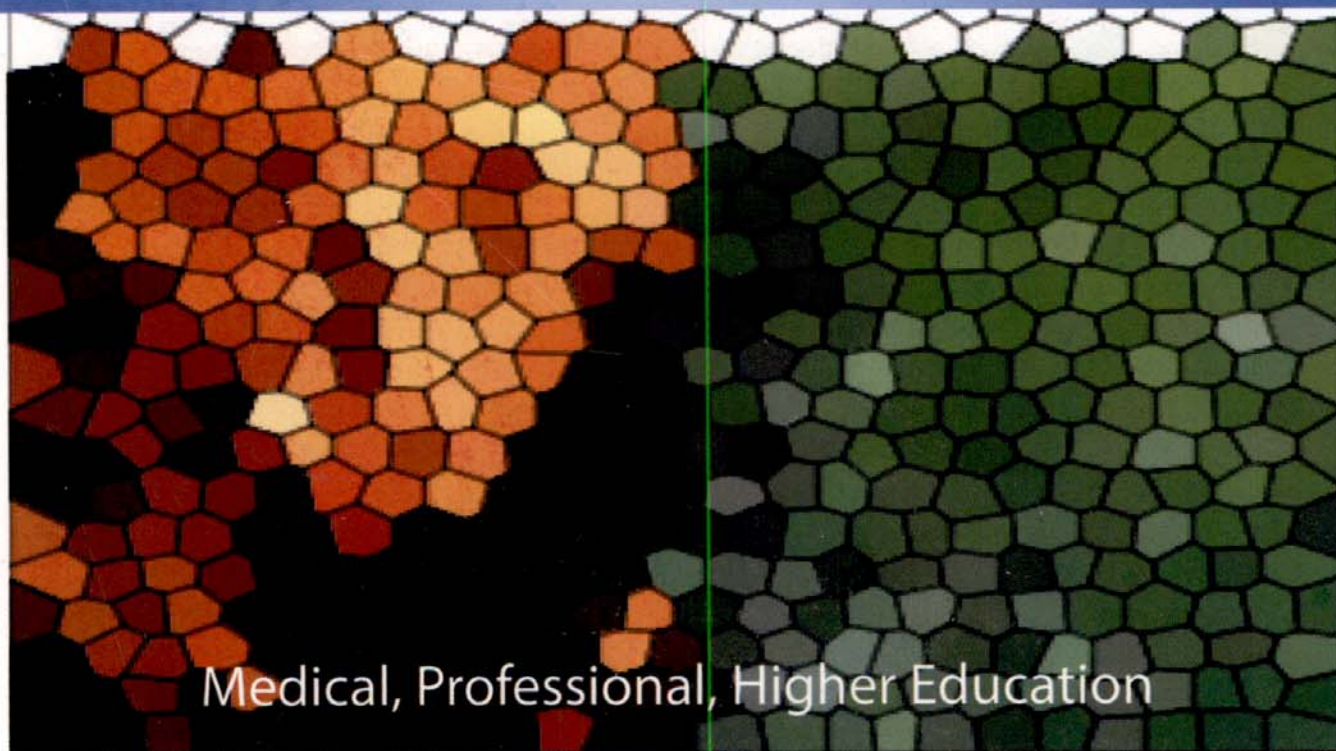

Mercuri Data

Journals

Books

Media

Medical, Professional, Higher Education

www.mercuridata.co.th
tel 66 2 5916515
email info@mercuridata.com